

planinski

V E S T N I K

REVILJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

8 114. LETO / AVGUST 2009 / 3,20 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

INTERVJU:

Tomaž Jakofčič, Franc Tamše

**Rudolf Badjura,
pisec prvih turističnih vodnikov**

Vzpon na Šinovec

Za vse poti **Planika** poskrbi!

TURNIŠČE

Poiščite nas v prodajalnah:

INTERSPORT

PAMI

edibain

Scarpa

DeKo

milora

SMA

Planika

ARS

PAPRIKA

ERA

Planika

Planika

Planika

Planika

Planika Turnišče, d.o.o.

Prešernova 4, 9224 Turnišče

Tel: 00386 2 572 38 50

Fax: 00386 2 572 38 51

e-mail: info@planika-t.si

www.planika.si

GorskeSledi

www.gorske-sledi.com

Športno Okoljevarstveno Informativno Kulturno Poučno

Oddaja, ki prinaša
delček gorskega sveta
tudi v vaše domove.

V začetku avgusta je bila na sporedu trideseta oddaja. Z njo se ekipa Gorskih sledi za nekaj mesecev poslavlja. Zahvaljujemo se vsem zvestim gledalcem in tistim, ki ste s sodelovanjem doprinesli h kvaliteti oddaje. Gorske sledi bodo v prenovljeni podobi ponovno na sporedu v začetku leta 2010. Do takrat pa lahko spremljate spletno mesto oddaje, www.gorske-sledi.com. Srečno!

video **OSKAR**

www.video-oskar.com

Marjan Bradeško

»Krave so asfalt požrle«

Vročega avgustovskega dne pred četrto stoletja smo se gnetli na pregretem avtobusu, ko je ta na dvojnem ovinku pod Erjavčevo kočo na Vršiču nenadoma obstal. Legendarni fotograf Jaka Čop, ki je bil med potniki, je vsem, ki niso videli naprej, oznanil: »So krave asfalt požrle.« Na cesti se je namreč mirno »pasla« čreda govedi.

Prav na to Čopovo izjavo sem se spomnil, ko sva z ženo pred kratkim pohajala po eni od bohinjskih planin. Krave so v vročem dnevu nenadoma s pospešenim korakom odhitele proti vodnemu koritu. Povsem neogrožujoče za človeka so šle po kolovozu. Večina jih je prijazno opazovala, nek moški (ni bil pastir!) pa je jezno zakrilil in zavpil: »Šššš!« Hm! Tako se krav sploh ne podi, tako smo doma podili mačke. Pa – zakaj je bilo tiste krave sploh treba poditi? Žejne so bile tako kot mi in pot je bila njihova ravno toliko kot naša! In prav nič nevarno ni bilo njihovo početje.

Smo res že tako daleč od narave, da ne razumemo več, kaj je to planinska paša, živinoreja? Da ne znamo več ravnati z živalmi? Bomo res že kmalu zlahka prepričali koga, da se krave krmijo z asfaltom?

Vse večja oddaljenost človeka od narave kaže svoje znake tudi v gorah. Na številnih mestih in pri številnih dejavnostih. Mnogi se jezijo, ko lastniki zemljišč zapirajo poti ali prepovedujejo prehode (nenazadnje imamo pri nas v naravi prost prehod!). Pa kdo pomisli, da morda s tem le ščitijo svojo lastnino? Jedro težav je verjetno v tem, da se tisti, ki delajo škodo, tega niti ne zavedajo. Ne pomislijo, da je plašenje živali lahko škodljivo, da je pomendrano travo težko kositi, da je stoječ avto na gozdni poti ovira za tistega, ki bo s traktorjem vozil les ... Zato bi kazalo namesto prepovedi začeti z vzgojo na temo sobivanja človeka z naravo (in s človekom). K tej vzgoji bi seveda lahko pripomogli vsi – od lastnikov zemljišč preko planinske organizacije do sredstev javnega obveščanja. Ljudem najprej prijazno povedati, kaj, zakaj in kako, pojasniti posledice drugačnega ravnanja, šele potem pa ukrepati s prepovedmi. Ko bomo dvignili (vrnili?) kulturo obiskovalcev gorske narave na ustrezen raven, mnogih prepovedi verjetno niti ne bomo več potrebovali.

Izguba stika z naravo pa se kaže še marsikje. Mnogi si na poteh danes pomagajo s satelitsko navigacijo (sistem GPS), ki je vgrajena v vse vrste naprav. In potem hodijo tako, da »zijajo« v zaslon napravnice in slepo sledijo navodilom, s katerimi jih le-ta usmerja. Z napravami ni nič narobe. Vsekakor pa ni dobro, da je zaradi njih človekov stik z naravo okrnjen. Razgledovanje, spoznavanje oblik površja in opazovanje pomagajo, da naše telo in čutila ohranijo še nekaj »živalskega nagona«, kar nam v zapletenih razmerah in na težavnem terenu lahko še kako prav pride. Naprava naj bo torej predvsem spremljevalec, ki pomaga, da se na poti počutimo bolj gotove in da v dvomih lažje razrešimo težavo. Mi pa poti sledimo še vedno predvsem z očmi – in to z odprtimi!

V gore mnogi hodimo prvenstveno zaradi želje po pristnem stiku z naravo. Zaradi želje po prvinskem občutju samote, divjine in naravnih pojavov. Tudi zaradi želje po spoznavanju dediščine, običajev in človekovega ravnanja z gorskim svetom. Zato se trudimo biti del tiste narave, del, ki v gorskem svetu ni tujek, pač pa prijazen, prijeten sobivalec in spoštljiv gost. Pri tem pa nam vsem zelo pomaga VZGOJA – v obliki spodbudnih, poučnih in prijaznih sporočil, ki jih lahko posreduje prav vsakdo. Naša revija bo to z veseljem počela še naprej. In krave bodo še naprej mulile sočno planinsko travo.

FOTO: JANEZ JARC

UVODNIK

- 1 »Krave so asfalt požrle«
Marjan Bradeško

TEMA MESECA

- 4 »Večina vodnikov na Everest je vrhunskih alpinistov«
Tomaž Jakofčič, gorski vodnik v najvišjih gorstvih sveta
Pogovarjala se je Mateja Pate
- 12 **Gorski vodnik svoje znanje prenaša naprej**
Franc Tamše, gorski vodnik
Pogovarjal se je Aleš Tacer

PLANINSTVO

- 16 **Rudolf Badjura, pisec prvih turističnih vodnikov**
Ob 85-letnici planinskega vodnika Pohorje
Stane Kocutar
- 20 **V mokrem in megli je teže ...**
Dve dogodivščini iz Loške stene
Vladimir Habjan
- 25 **Prečenje Loške stene je lahko tudi prijetno**
Od Vrha Krnice do Briceljka
Andrej Gosar
- 28 **Novi časi za vodnike**
Zakaj voditi, če je toliko ovir?
Miro Štebe
- 32 **Odmev pretekle divjine**
Volkovi na ogledih
Dušan Škodič
- 37 **Doživetja vztrajne stoparke**
Pozimi pa rožice ne cveto ...
Nada Kostanjevic
- 41 **Botanična pot pod Črno prstjo**
Jože Mihelič
- 43 **Strah ima velike oči**
Kdo je lajal sredi nočnega gozda?
Herman Dornik
- 48 **Na Porezen malce drugače, drugič**
Mimo praznih in zapuščenih domačij na Porezen
Leopold Kržišnik

53 Potepanje po Visokih Turah

Janja Lipužič

59 Vrh brez milosti

Imdža Tse
Magda Šalomon

62 Bolezen ni ovira, da uresničiš sanje

Pot okoli Anapurn
Silva Grögl

66 Od mogočnih sekvoj do modrookega bisera

Slike iz narodnih parkov zahodne ameriške obale
Marjan Bradeško

70 Podaljšani vikend med pettisočaki

Pequeño Alpamayo v bolivijskih Andih
Mojca Stritar

74 Visoki Atlas – Maroko

Kanjon Todra
Olga Kolenc

TEMA MESECA

- 78 **Šinovec ni več prepovedana gora**
Prvopristopniška strast v bližnji soseščini
Andrej Stritar

VARNO V GORE

- 82 **Pomen kvalitetne zaščite oči**
Z očali na visoki nadmorski višini
Matjaž Šerkezi

ALPINIZEM

- 85 **Taghia**
Plezanje v osrčju Visokega Atlasa
Andrej Grmovšek
- 90 **Začetek in konec neke zgodbe**
Prijateljem v spomin
Peter Podgornik
- 92 **NOVICE IZ VERTIKALE**
- 93 **NOVICE IZ TUJINE**
- 94 **PISMA BRALCEV**
- 94 **LITERATURA**
- 96 **IZ DEJAVNOSTI PZS**

planinski VESTNIK

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

109. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjan Bradeško, Andrej Mašera,
Mateja Pate, Irena Mušič,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Slavica Tovšak

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz, d.o.o.

NAKLADA: 5250 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 32 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,2 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Kozoroga
FOTO: DAN BRIŠKI

VSEBINE VSEH PLANINSKIH
VESTNIKOV OD LETA 1895 DO
DANES NA WWW.PVKAZALO.SI

OD 1973 DO LANSKEGA LETNIKA
V FORMATU PDF.

»Večina vodnikov na Everest je vrhunskih alpinistov«

Tomaž Jakofčič, gorski vodnik v najvišjih gorstvih sveta

Pogovarjala se je Mateja Pate 🗣️ Tomaž Jakofčič

Proti Južnemu sedlu (7922 m)

Tomaž Jakofčič, za prijatelje Jaka, je v svetu vertikale doma že več kot dvajset let. Član Akademskega alpinističnega odseka je na poti formalnega alpinističnega izobraževanja stopil na vse pomembnejše stopničke, na najvišjo leta 2003, ko je postal gorski vodnik z mednarodno licenco IFMGA.

Za njim je serija odmevnih vzponov v domačih in tujih gorah (več o njih si lahko preberete na njegovi spletni strani <http://tomzajakofcic.com/>), vse odmevnejši pa postajajo tudi njegovi vodniški vzponi. Je eden redkih slovenskih gorskih vodnikov, ki je sposoben pokrivati široko paleto tur, od brezpotij do spoštovanih klasik domačih sten, štiritisočakov Centralnih Alp, pa do smeri osme stopnje v Dolomitih. Z letošnjim vodniškim vzponom na Mt. Everest je na seznam dodal še najvišja gorstva sveta. Pod okriljem agencije Jagged Globe je na vrh pripeljal tri goste in tako postal prvi slovenski gorski vodnik, ki mu je uspelo kaj takega.¹ K pogovoru z njim nas je spodbudila predvsem tančica skrivnosti, ki ovija gorsko vodništvo v tako ekstremnem okolju.

Kako si sploh prišel v stik z agencijo Jagged Globe? Kako so te izbrali za vodnika na Everest, si že prej delal zanje?

»Delam sicer za dve angleški agenciji, vendar za to največ. Eden od njihovih glavnih vodnikov je srečal Gričkota² nekje pri nas. Potem je prišel z gosti v Slovenijo in delal z Gričkotom, ta pa je poklical mene. In potem sva se (z vodnikom) pogovarjala, rekel sem mu, da bi rad delal v visokih hribih, Everest sem imel že dolgo v mislih. On mi je potem dal kontakt, očitno je bil zadovoljen z mano, ko sva bila nekaj dni skupaj v hribih. Poslal sem jim tudi svoj CV. Potem je šlo hitro. Najprej sem peljal v Maroko in potem začel zanje delati v Alpah.«

Se pravi, da so te prej preizkusili.

»Ja, ja, definitivno me ne bi takoj poslali tja.

¹ Ni pa prvi Slovenec, ki bi se ukvarjal z vodništvom v visokih gorah.

² Klemen Gričar, predsednik Združenja gorskih vodnikov Slovenije.

V Maroko sem šel za res *mizeren* denar, a sem vedel, da moram. Ponudili so mi par opcij, ki so ostale od tega, kar niso vzeli ostali. Potem sem pa že celo poletje delal zanje v Alpah.«

Pa si lahko sam načrtuješ ture ali ti vse določi agencija?

»Na začetku je bilo to drugo, zdaj pa, ko sem v kolesju, nas oni jeseni vprašajo, kaj bi radi vodili. Le za osemtisočake oni predlagajo vrh. Za Alpe je drugače. Vprašajo me, koliko bi rad delal in kdaj sem prost, potem me pa v tem času razporedijo, po navadi na različne konce, da ni vedno isto: en teden Zermatt, en teden Saas Fee, en teden Chamonix, pestro torej. Tečaji na teh destinacijah se razlikujejo tudi po stopnji zahtevnosti. Gre za tedenske tečaje in ne tako kot pri nas, ko si klienti v večini želijo vrh Mont Blanca ali Matterhorna in želijo za to porabiti čim manj časa. V navadi so šestdnevni tečaji (npr. Mt. Blanc Course), ki vsebujejo ponovitev oz. učenje hoje z derezami, reševanja iz ledeniških razpok, aklimatizacijo in vrh (npr.) Mont Blanca. Ali pa Zermatt 4000: greš na nekaj štiritisočakov, pa še učiš se zraven. Tudi zame je to bolje, ker delam šest dni in takrat, kar koli se zgodi, bodo klienti tam. Če vreme ne dovoli vzpona na glavni cilj, uberemo kak lažji štiritisočak ali kako lepo *ferato*. In vsi smo zadovoljni.«

To je bila tvoja druga vodniška odprava v Himalajo, na Manasluju leto poprej si zaradi bolezni moral odnehati na višini 6800 m. Doslej si stal na enem osemtisočaku, leta 1998 na Daulagiriju (8167 m). Te ni bilo nič strah iti s klienti na Everest, glede na to da nisi vedel ...

»Čakaj, te moram prekiniti. Res je, bil sem »samo« na Daulagiriju, v odpravarskem slogu, ampak potem je sledil Gjačung Kang, ki je par

metrov nižji kot 8000 m (7952 m). Tam je bila pa čisto druga zgodba, bolj pomembna za prihodnost, moj najzahtevnejši vzpon v Himalaji. Tam smo plezali brez kisika, brez šerp, alpski stil. Neprimerljivo torej s klasičnim osvajanjem osemtisočakov in več kot dovolj za samozavest na Everestu. Na višini sem se vedno dokaj dobro počutil.«

Ampak Everest je vseeno 700 m višji ...

»Ja, ampak vedel sem, da bomo delali s kisikom in sem glede na svoje alpinistične izkušnje tudi dovolj samozavesten (*smeh*). Vedel sem, kakšni so klienti, kakšen nivo znanja imajo. To so res ekstremni turisti in ne kot slovenski klienti. Večinoma ne hodijo čez vikend v hribe, ampak so po telovadnicah, nekateri tečejo, vsako leto pa gredo na kakšen »izlet«. Kilimandžaro, Denali, Aconcagua, Muztagh Ata in potem recimo Čo Oju, nekateri gredo pa kar direktno na Everest. Lahko bi me seveda tudi zvila kaka bolezen, tako kot na Manasluju lani, za višino pa sem sumil, da me ne bo, ker jo dobro prenašam.«

Ampak vseeno, Edmund Hillary je na Everest prišel brez težav, na naslednjem osemtisočaku ga je pa totalno zvila višina ...

»Ja, samo to bi se lažje zgodilo, če bi šel nekam s prijatelji, kjer bi vse izvedli enkrat hitreje. Tam (*pod Everestom*) pa se aklimatiziramo tako hitro, kot to potrebujejo najšibkejši, torej zelo počasi.«

V taki situaciji, ko vodnik še ni bil na vrhu, na katerega vodi, lahko pride tudi do tega, da je vodnikova želja po vrhu prevelika in zato preveč tvega. Si razčistil s tem, preden si šel na Everest?

»Na to nisem nikoli pomislil. Je pa možno, da bi se nekomu *strenalo* in bi hotel na vrh na vsak način. Ampak to vodenje v Himalaji, na takih odpravah, kot je bila ta, je drugačno, kot če gre klient individualno z vodnikom. Mi (bili smo trije vodniki) smo imeli 13 klientov in 13 višinskih šerp, ki so bili vsi že na vrhu, višinski sirdar je bil gori štirinajstkrat (*s poudarkom*), in ti fantje so našim klientom vedno stali ob strani. Ko smo šli na vrh, je bil en šerp na enega klienta. Teoretično bi lahko samo

Pohod in aklimatizacija do baznega tabora

'Lomastenje' v ledenem slapu

jaz prišel na vrh, tudi če bi vsi ostali obrnili – vsak, ki bi obrnil, bi šel dol s šerpo, ki je usposobljen pripeljati klienta na goro in z nje. Za varnost je poskrbljeno, kolikor se le da.«

Kako je s tekmovalnostjo med agencijami, ki ponujajo vodenje vzpona na Everest? Vsaka hoče biti »naj«, omenjena se recimo hvali s tem, da je leta 1993 na vrh spravila 16 ljudi in postala najuspešnejša do takrat; pa da je pod njenim vodstvom na vrh prišel prvi črni Afričan, in to dvakrat; pa da so bili leta 2005 edini, ki so v isti sezoni organizirali vodenje z obeh strani in takrat spravili gor 22 ljudi; pa najstarejše, najmlajše v raznih kategorijah ...

»To je mogoče malo problematično, ampak ne toliko v tem, da bi rinili predaleč, ko so že tam, ampak v tem, da sprejmejo premalo izkušene ljudi. Eden naših uspešnih klientov ni v življenju stopil z derezami na skalo, in ga je moral Willy³ imeti na kratki vrvi, čeprav to načeloma ni bilo potrebno, ker je *profiksano*⁴ in so vsi vedeli, kako morajo iti dol. Fizično je bil dovolj močan, a se ni znal premikati z derezami navzdol po skalnih stopnjah v grebenu in ga je moral imeti na vrvi. Tak človek res ne bi še smel iti na Everest. Ampak tega agencija

tudi ne more čisto nadzorovati. Sicer je bil pred tem na manj zahtevnih, a tudi visokih gorah, na Muztagh Ati, na Denaliju ... mogoče celo na šestih od »seven summits«. ⁵ Mimogrede, to zbiranje je kar popularno; za kar nekaj članov odprave je bil Everest zadnji vrh, tako da so kar nekaj dali skozi, a zelo malo pa tehničnega sveta. In to je lahko dvorezen meč. V ostalih agencijah so bili še hujši (*primeri*). Nivo je bil pri nekaterih res kar nizek. Dvomim, da bi se kdo od Slovencev lotil Everesta ali samo pomislil, da bi šel nanj, če bi bil na takem nivoju. Ker oni so pač, kot sem rekel, bolj turisti – pa ne v slabem pomenu. Ne gre pa to v nedogled. Kdor je slabo pripravljen, res štorast ali pa ima probleme z višino, ga vseeno pošljemo domov. Pri nas je šel eden domov po 14 dneh, na Južno sedlo jih je prišlo devet, na vrh pa samo šest, se pravi manj kot pol. Russel Bryce⁶ ima recimo časovnice – če ne prideš v nekem času na določen višinski tabor, greš domov. Kar se sliši malo grobo, ampak on pač tako dela in ima zmeraj dovolj klientov. Vedo, da se bodo morali pripraviti, če ne, bodo pač poskusili naslednjč. Čeprav je to nam čisto nepojmljivo, ker je v igri tak denar.«

³ Willy Benegas, vodnik agencije.

⁴ Napeljana fiksna vrvi.

⁵ Najvišji vrhovi kontinentov, priljubljen projekt raznih »zbiralcev« vrhov.

⁶ Šef znamenite agencije Himalayan Experience.

Zgoraj: 20. maj, 4.00: Vrh FOTO: SERPA TASHI
Spodaj: Pogled z vrha proti Lotseju

Kako agencije poskrbijo za ustrezno pripravljenost klientov? Jih prej preizkusijo na skupnih turah?

»Ne. Ampak vsak, ki gre s to agencijo kamorkoli, dobi nekakšen dosje. Tako da če je to njihov stalni klient, bodo točno vedeli, kaj je delal; sicer je pa za na Everest pogoj vsaj vzpon na Denali.«⁷

Koliko klientov lahko največ vodi en vodnik?

»Običajno tri.«

Koliko svojega truda v vzpon vložijo klienti, se znajo »obrniti« na gori ali zanje v celoti poskrbijo

⁷ Najvišji vrh Severne Amerike (6194 m).

vodnik in šerpe? Fiksne vrvi so napeljane, tabori postavljeni, opremo jim nosijo nosači ...

»Opreme jim ne nosijo vse, samo tisto, ki je skupna. Osebo opremo (spalno vrečo, ležišče, obleko ...) nosijo sami. Tudi kuhajo si v višinskih taborih sami, edino na *štirki* pomagajo šerpe topiti vodo. Pa na *dvojki*, ki je nekakšen ABC,⁸ na 6400 m, sta kuhar in jedilnica, podobno kot v bazi, samo malo manjše. Tudi nahrbtnike so imeli včasih kar velike, ko so si v višje tabore nosili višinske obleke in malo več hrane ... Ni jim pa treba kopati ploščadi, opravljati težaških del.«

⁸ Advanced base camp, višinska baza.

Kakšna je struktura klientov in kako obravnate ekscentrične petičneže? Je dovoljeno vse, kar si ti zamislijo?

»Na naši odpravi tega ni bilo. V sosednjem taboru pa je bil Sir Ranulph Fiennes, angleški super pustolovec, star preko 60 let, z bypassom, v Angliji zelo znan človek, ki zbira denar za otroke z rakom s temi svojimi akcijami. Zdaj je že tretjič poskusil priti na vrh in je tudi prišel. On je imel poseben tretma, kisik je začel uporabljati nižje kot običajno, pa s helikopterjem je letel iz baze ... Itak je vse samo vprašanje denarja – če plačaš več, dobiš več. Ampak pri nas so bili vsi enako obravnavani. Koliko ima kdo na računu, ni bilo pomembno. Lahko pa bi si nekdo

Zgodnji jutranji pogled z vrha Hillaryjeve stopnje (približno 8750 m) proti Lotseju

privoščil individualno vodenje, ampak bi plačal najbrž enkrat več.«

Kako uskladite značajsko zelo različne kliente? Kako jih spravite v skupine, da te na gori funkcionirajo?

»Angleži – z njimi sem veliko delal zadnja leta – so *ful face*. Nikoli nisem imel enega angleškega klienta, ki bi bil egocentričen, ki bi se precenjeval. Zelo hitro se ujamejo, nobenih nespornostov ni bilo med njimi. Sam sem se bal, da bodo neki *hohštaplerji* zaradi denarja, ki ga imajo, ampak večina si ga je zaslužila zaradi svoje nadpovprečne inteligence. Bili so zelo zabavni, tako da je bilo, kar se tega tiče, zelo prijetno. V nasprotju z Američani, ki so pogosto zelo glasni in velikokrat solijo pamet, ne da bi vedeli, s kom govorijo, so Angleži skromni. Kadar jih vprašam, kaj pričakujejo od npr. tečaja Mt. Blanc ali podobno, odgovorijo, da bi se radi imeli fino in se kaj naučili. Super, ne? Saj za to gre ... In to se jim sigurno tudi zgodi, tudi če zaradi vremena ne pridejo na prej določen vrh, ampak na nadomestnega. Slovanski klienti so npr. malo bolj ciljno usmerjeni.«

Odprava ima izdelan natančen načrt aklimatizacije in logistiko vzpona na vrh. Je možno kakšno odstopanje od tega?

»Ja, se pač prilagajaš. Glavna naloga vodnika na Everestu je logistika, prilagajanje vremenu in razmeram na hribu in določanje časa za vzpon na vrh. Svojih klientov nisem imel na vrvi. Za to ni bilo potrebe, gora je bila opremljena in kliente smo naučili vzpenjanja po *fiksih*. Tam sem bil, da sem koordiniral in nadzoroval stvari. Jasno, če bi bilo kaj narobe, sem bil tam, da koga navežem na vrv. Imamo model aklimatizacije, ki smo se ga bolj ali manj držali. Natančnejši načrt se naredi tik pred zdajci. Če kdo zamudi priložnost za vrh zaradi bolezni, si težko privoščimo, da bi šel vodnik še enkrat z njim iz baze na vrh. Kolegu Willyju se je recimo že zgodilo, da je še nekoga peljal na vrh, potem ko se je malo spočil. Ampak to je bilo povezano z dodatnim plačilom.«

Pod Everestom je vsako leto veliko komercialnih in »navadnih« odprav. Kako se zmenijo med seboj za opremljanje in pospravljanje gore?

»Ledeni slap opremijo t. i. »icefall doctors«, to je ekipa, ki je tam samo za to, oni ne gredo višje.

To so Nepalci, ki jim vsaka odprava plača nekaj denarja za njihovo delo. Nad slapom pa da vsaka odprava nekaj šerp, ki delajo skupaj. Za to večinoma poskrbijo velike komercialne odprave. Nekomercialne, manjše odprave šerp ne morejo dati, ker jih običajno niti nimajo dovolj. Na začetku je bil sestanek vseh vodij, kjer so se zmenili, koliko vrvi bodo potrebovali in tam se je pričakovalo, da bodo male odprave dale vsaj kakšno vrv. In večina jih je tudi dala, saj nihče ne pride brez. To usklajevanje med odpravami dobro teče. Velike komercialne odprave so vsako leto tam, vodniki so isti, se poznajo in vzdušje je prijateljsko, eden drugemu si pomagajo.«

Kako je s solidarnostjo v primeru nesreče na gori? Verjetno nihče ne želi ogroziti svojega uspeha na račun nesreče drugih. Kar nekaj takih zgodb poznamo iz leta 1996.⁹ Zdaj res vlada taka idila, kot o njej pišeš na svoji spletni strani?

»Imel sem to srečo, da sem delal z Willyjem Benegasom. On in njegov brat sta povsod in vsem pomagala. Medsebojna pomoč je bila nekaj povsem normalnega. Ko se je v ledenem slapu podrl serak in se je ubil šerpa, sva z Willyjem takoj šla gor, ni bilo dileme. Ne vem pa, kaj bi bilo, če bi se to zgodilo višje in če bi vsi bili tako pripravljeni (*pomagati*). Najbrž bi se to pokazalo v kakšni hujši situaciji.«

Kako pa se spopadate z gnečo na gori? Zaradi neusklenosti odprav in množičnosti lahko pride do zamaškov na kritičnih mestih vzpona, kar je bil tudi eden od vzrokov tragedije leta 1996. Si naredite kak »razpored«?

»Prav določeno ni, se mi pa zdi, da se danes ravno zaradi leta 1996 to bolj previdno dela. Imeli smo odlične vremenske napovedi in smo točno vedeli, kdaj bo okno lepega vremena, med 19. in 23. majem. Časa je bilo dovolj, da se zvrstijo vse odprave. Malo smo povprašali, tako da smo vedeli, preden smo šli, kdaj kdo namerava iti na vrh. Slaba stran pa je, da so vsi vseeno malo paranoični in zato tudi pride do tega, kar se je zgodilo meni, da smo bili ponoči na vrhu. Da bom prvi, čim bolj zgoden, da ne bom padel v zamašek.«

⁹ Maja leta 1996 je v poslabšanju vremena na gori v enem dnevu umrlo osem ljudi, vključno z znanimi vodniki. O tem je bilo napisanih več knjig (npr. J. Krakauer: Izginuli, Učila, 1998; B. Coburn: Everest, gora brez milosti, Učila, 1999; Dž. T. Norgaj, B. Coburn: Po poteh mojega očeta, Učila, 2002).

Rumeni pas (7700 m), zadaj vrh

Na vodniške vzpone v najvišjih gorstvih alpinisti po večini gledajo z rezervo, neodobravanjem. Kakšne so tvoje izkušnje, so ti kolegi čestitali za vzpon?

»Večina ljudi iz kroga, v katerem se gibljam, mi je čestitala in so bili iskreno veseli. Tisti, ki jim grem na živce, se itak distancirajo, hvala bogu. Po forumih je bilo veliko *foušarije*. Ampak to je bilo bolj povezano s tem, da sem zaposlen pri Policiji, pa zraven delam še kot vodnik. To je čisto *brezveze*; če bi pa občasno avte prodajal, bi bilo pa v redu? To je eno od del, s katerim si služim dodatni denar, da se lahko ukvarjam z alpinizmom. Pri Policiji ga dobim za normalno življenje, za drage odprave ga moram pa dodatno prislužiti.«

Kako visoko kotira ta uspeh med tvojimi dosedanjimi vzponi?

»Ta vzpon na listi mojih alpinističnih vzponov ni nič posebnega. Plezanje na vrh s pomočjo kisika ni bilo zelo težko, nič kolikokrat sem se moral na svojih odpravah ali vzponih v Alpah mnogo bolj potruditi in mi tisti vzponi pomenijo več kot Everest. Ampak ljudje so ta vzpon opazili bolj kot kateri koli moj vzpon do sedaj zato, ker je to najvišja gora na svetu in ker je bil to prvi slovenski vodniški vzpon. Laična javnost ima rada predpono naj in pridevnik prvi. Everest ni več vrhunsko alpinistično dejanje. Mora pa biti gorski vodnik, če želi delo opraviti s čim manj tveganja in z dovolj moči pomagati ljudem, ki mu zaupajo tudi v najbolj kritičnih situacijah, tudi vrhunski alpinist. Večina vodnikov na Everestu to je!«

Gorski vodnik svoje znanje prenaša naprej

Franc Tamše, gorski vodnik

Pogovarjal se je Aleš Tacer 📷 iz arhiva Franca Tamšeta

Pohodništvo, planinstvo ali gornišstvo, kakor koli že imenujemo naše bolj ali manj resno pohajkovanje po gorah, se je v zadnjem stoletju razvilo v več zanimivih vej. Ena izmed njih je gorsko vodništvo, o katerem bi se rad skupaj s tokratnim sogovornikom nekoliko razpisal v tej številki Planinskega vestnika. Ne bom povzegal predpisov in zakonov, ki urejajo dejavnost gorskih vodnikov v Sloveniji, kajti za to na tem mestu ni prostora. In tudi ne bi bilo smiselno. Vse, kar zainteresiranega bralca v zvezi s tem zanima, lahko najde na spletni strani Združenja gorskih vodnikov Slovenije (<http://www.zgvs.si/>). Tokrat bi rad predstavil gorskega vodnika Franca Tamšeta z Legna pri Slovenj Gradcu.

Franc, če vzameva za izhodišče najinega pogovora – sicer nekoliko neobičajno, pa vendarle – današnji dan: trenutno si predsednik TK (tehnične komisije) pri ZGVS (Združenju gorskih vodnikov Slovenije). Na to mesto nisi prišel zlahka, kot bi tlesknil s prsti, svojo pot gorskega vodnika in končno visokega funkcionarja si najbrž moral graditi postopoma, korak za korakom.

»Ja, pravkar sem sprejel drugi mandat te »funkcije«. Pa se za to ni bilo potrebno prav veliko truditi, kar padla je. No, v TK sodelujem že od leta 2000, tako da nekaj izkušenj sem ob nastopu te vloge zagotovo že imel.«

Franc Tamše

Nam lahko na kratko orišeš svojo pot do gorskega vodnika?

»Takole je: brez veselja in trdne volje pri našem poslu ne gre. Potrebno pa je tudi veliko entuziazma in prepričanja, da je tvoje delo koristno tako zate kot za druge. Kakšna štiri desetletja bo od tega, kar sem kot fantič prvič okusil »ta zaresne hribe« – Kamniško sedlo v 5. razredu osnovne šole. Veliko sem kasneje pohajkoval po Savinjskih Alpah, po vencu okrog Logarske doline: Rinke, Skuta, Mrzla in Turska gora, Brana in Kamniško sedlo, Planjava z Ojstrico, Korošica ... Obiskoval sem tudi domače, koroške gore – Peco, Raduhu, Uršljo. Tam pri dvajsetih je človek nabit z energijo, da kar poka. Šel sem skozi vrsto usposabljanj, od mladinskega vodnika do alpinista v Alpinističnem klubu Slovenj Gradec. Nekaj let sem bil aktiven vodnik v MO PD Slovenj Gradec. Član alpinističnega odseka v Slovenj Gradcu sem od leta 1976, z opravljenimi več kot 800 plezalnimi vzponi.«

Potem pa si se zagrel za gorsko vodništvo?

»Tako je! Počasi se je moje gorniško prepričanje nagnilo v to smer. Najprej sem potreboval zadostno število vzponov, kar pa mi ni predstavljalo

posebnih težav. Po verifikaciji le-teh (verificirala so jih PD oz. AO) sem se prijavil na razpis in se leta 1983 začel usposabljati za gorskega vodnika. Mogoče le podatek, da nas je od stopetih prijavljenih prišlo skozi sito vstopnih pogojev petintrideset, končalo pa samo pet. Poleg mene še (žal že pokojni) Luka Karničar, pa Iztok Tomazin, Emil Tratnik in Vladimir Mesarič.«

Koliko časa pa je trajalo tako usposabljanje? Najbrž nekaj mesecev ...

»Koliko naj bi takrat trajalo usposabljanje, se ne spomnim, vem pa, da smo končali leta 1988, torej pet let po začetku.«

Vse to je verjetno potekalo v okviru PZS?

»Da, in sicer v okviru Komisije za gorsko vodništvo pri PZS. Zdaj pa je ZGVŠ že dolgo samostojna organizacija (od leta 1993), posamezniki pa smo seveda včlanjeni tudi v Planinsko zvezo Slovenije. Takrat je bila ta kvalifikacija bolj nadgradnja alpinista – alpinističnega inštruktorja. Tudi usposabljanje je bilo temu prirejeno. Šele leta 1993 smo začeli z usposabljanji po mednarodnih standardih in na podlagi tega smo bili leta 1997 sprejeti v mednarodno zvezo GV (IFMGA).«

S kolegi gorskimi vodniki na vrhu Slovenske smeri v Triglavu

Praviš, da je tvoja filozofija taka: voditi ljudi v gore je posel kot vsak drugi in kot tak ne more biti zastoj ...

»Tako je! Smo člani svetovnega združenja gorskih vodnikov in kot taki kvalificirani za svoje delo po vsem svetu. Do svojih gostov imamo moralne in pravne obveznosti (skrb za dobro počutje in varnost) in prav zaradi tega ima ta »obrt«, tako kot vsaka druga, svojo ceno.«

Se strinjam! Kot predsednik tehnične komisije pri ZGVS pomagaš tudi pri šolanju podmladka, torej mlajšega kadra, ki si želi stopati po vaših stopinjah.

»Res je! Na podlagi Zakona o gorskih vodnikih vsako drugo leto razpišemo usposabljanje za gorske vodnike. To zajema osemdeset dni praktičnega dela v vseh mogočih razmerah: turno smučanje, plezanje v skali in v ledu, v domačih in tujih gorstvih in tudi teoretične vsebine, ki sodijo k takim aktivnostim. Usposabljanje traja tri leta. Po uspešnem zaključku kandidatu podelimo certifikat pripravnika in po enoletnem pripravniškem stažu (vmes mora opraviti določeno število vodniških tur pod mentorstvom GV) pridobi status GV z mednarodno licenco, ki mu omogoča vodenje po vseh gorstvih sveta. Pridobi diplomu gorskega vodnika, ki je kot poklic vpisan v register poklicev v državnih zakonskih aktih. Seveda pa tako usposabljanje lahko poteka le ob pomoči odličnih kolegov GV – inštruktorjev, kot so Andrej Štremfelj, Tomaž Jakofčič, Marko Prezelj, Marjan Kregar in drugi.«

Si mora kandidat vse stroške pokriti iz lastnega žepa ali mu sofinanciranje nudi kakšna organizacija?

»Na podlagi Zakona o GV usposabljanje sofinancira Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za turizem, in sicer približno dve tretjini osnovnih stroškov usposabljanja. Naj povem, da je trenutni prispevek kandidata na usposabljanju za GV okrog 2800 € (v treh oz. štirih letih), je pa k temu treba prišteti še stroške opreme, prevozov in bivanja na tečajih.«

Kot gorski vodnik si doslej prepotoval mnogo dežel in osvojil veliko vrhov. Kje vse si bil in kako si ta popotovanja usklajeval s svojimi službenimi in družinskimi obveznostmi?

»Moja dejavnost v vodenju se nanaša predvsem na domače slovenske gore in evropska gorstva (Centralne Alpe, Dolomiti, ...). Po funkciji pa se

udeležujem sestankov in usposabljanj v okviru mednarodne tehnične komisije (TC IFMGA), tako sem bil na Japonskem (Fuji), v Grčiji (Meteara) pa na Švedskem (Laponska) in še kje. Seveda pa so področje usposabljanja novih GV poleg slovenskih gora tudi celotne Centralne Alpe (Švica, Francija, Italija, ...).«

Naj te spomnim na drugi del vprašanja: službene in družinske obveznosti. Se temu delu odgovora izmikaš?

»Oh, kje pa! (širok nasmeh) Takole je s tem: v službi je bilo v socialističnih časih lažje dobiti kak dan neplačanega dopusta. Danes je to drugače. Glede na osnovno poklicno delo, ki ga opravljam (zaposlen sem namreč v Bolnišnici Slovenj Gradec), mi to (nočna služba, dežurstva ob nedeljah) prinese precej prostih dni. Te pa, poleg rednega dopusta, izkoristim za dejavnost, ki mi je »zlezla pod kožo«. Kar ostane prostega časa, ga preživim z družino. So pa tudi oni (žena in dva sinova) hribovsko naravnani, tako da je tudi družinski prosti čas obarvan z gorskim nadihom. Eden izmed sinov je dober športni plezalec, tudi žena pleza, turno smuča, ... No, mimogrede, letos imava z ženo že kakih dvajset skupnih turnih smukov, da ne govorim o tistih »poldanskih« (Pohorje, Uršlja gora, Peca).«

Kaj pa tvoja ostala planinska dejavnost – ne zaslužkarska?

»Ja, do pred letom ali dvema sem bil zelo aktiven v matičnem PD Slovenj Gradec. Doma hranim bronasti in srebrni častni znak PZS. Član AO Slovenj Gradec sem od leta 1976, od leta 1979 s kratkimi prekinitvami vseskozi tudi načelnik. Leta 1993 sem bil glavni pobudnik za postavitve umetne plezalne stene v Slovenj Gradcu in potem več kot deset let gonilna sila športnega plezanja v našem kraju. Imeli smo vrhunske mlade plezalce, ki so pobirali odličja na državnih, evropskih in svetovnih tekmovanjih. O ja, kar veliko energije je bilo vložene za »bog lonaj«. Pa mi ni žal, odlično je bilo; sami lepi spomini! Več kot 20 let sem tudi član GRSS, postaja Maribor.«

Povrniva se na področje gorskega vodništva. Kako vse skupaj zgleda s tehnično-administrativne strani? Tu mislim predvsem na obnavljanje licence, na dograjevanje znanj, izpopolnjevanje, osvajanje novih tehnik, ...

»Po Zakonu o gorskih vodnikih je obvezno obnavljanje licence vsaka tri leta. Zajema vsaj dva

Na Veliki Cini

(mi imamo štiri) dni izobraževanja, izpopolnjevanja, seznanjanja z novostmi in osvajanja le-teh. Dokazovanja kondicije in tehničnih znanj plezanja v snegu, ledu, v ekstremnih razmerah. V Sloveniji nas je okrog sto gorskih vodnikov, od tega z veljavno licenco približno šestdeset. Ostale je življenje po končanem šolanju zaneslo v razne druge smeri. Morda zanimivost: številko 1 vodniškega znaka je imel legendarni Joža Čop, zdaj smo pa pri številki 186.«

Kaj pravzaprav pooseblja pojem gorskega vodnika? Kakšne so njegove naloge v smislu vcepljanja ljudem višjo raven zavedanja pri ohranjanju čistosti našega planeta, kakšne pri vzgoji novega kadra?

»Gorski vodnik je človek, ki vodi druge v gore. Sočasno lahko vodi dva, tri ali več gostov. Odvisno seveda od primera do primera, od težavnostne stopnje ture, razmer, sposobnosti gostov in še od marsičesa. Za svoje delo v popolnosti odgovarja, odgovarja za stranko (gosta) materialno, pravno in moralno. Kot protiutež pa zahteva za svoje delo ustrezno nadomestilo v obliki plačila. Torej je to pravzaprav poslovno razmerje.

Glede ohranjanja nedotakljivosti gora lahko najboljše učimo s svojim zgledom. Če sami znamo za sabo počistiti in pospraviti, lahko to zahtevamo tudi od stranke (gosta). Pa je to le malokdaj potrebno. Opažam namreč, da se moralna zavest (in s tem odnos do okolja, v katerem bivamo) ljudi krepi iz leta v leto tudi na tem področju. Seveda pa ni vse idealno in je treba s prizadevanji nadaljevati tudi naprej.

Še nekaj, kar se tiče organiziranja usposabljanja: bodočih gorskih vodnikov ne učimo ne lednega plezanja ne plezanja v suhi steni. Ne učimo jih smučanja. To mora biti vsakomur jasno. Ta znanja – sposobnosti morajo kandidati prinesiti s seboj, zato so tudi pogoji za pristop k usposabljanju za GV precej zahtevni. Na usposabljanjih jih skušamo podučiti o tistih vodniških veščinah in znanjih, ki jih bodo potrebovali in jih znali pravilno uporabiti takrat, ko bo potrebno poskrbeti za druge. Iz njih hočemo narediti prave vodnike, učitelje, mentorje. Njihovemu znanju dodajamo elemente tehnike in taktike vodenja.«

Najbrž se ob koncu leta v ZGVS sestanete, analizirate preteklo obdobje in si zadate nove cilje. Je bilo lansko leto uspešno? Imate letos kakšne posebne načrte?

»Kar se tiče usposabljanja mladih gorskih vodnikov, ki jih je trenutno 25 (v različnih fazah usposabljanja), smo letos že končali s plezanjem – vodenjem v zaledenelih slapovih, v marcu smo plezali v Martuljkovi skupini, Logarski dolini, načrtujemo pa seveda tudi nadaljnje aktivnosti. Imamo natančno izdelan letni program, ki mu moramo slediti. K temu nas zavezujejo tako mednarodni standardi kot tudi pogodba z Ministrstvom za gospodarstvo (sofinanciranje). Če pa se vprašanje dotika našega vodenja in organizacije združenja, pa smo seveda vsi, kot vedno, vpeti v tok dogajanja. Vodili smo in bomo povsod, na manj in na bolj težko dostopne gore, lahko tudi v sredogorje. Če je potrebno, pa se lotimo tudi soteskanja (*kanjoninga*) ali drugih podobnih zadev iz ponudbe našega repertoarja.«

Rudolf Badjura, pisec prvih turističnih vodnikov

Ob 85-letnici planinskega vodnika *Pohorje*

✍ Stane Kocutar

Rudolf Badjura
v mladostnem
obdobju.
(Vir: Fototeka NUK
v Ljubljani)

»... da kmalu spoznajo ta lepi kos naše trdo pri-
borjene zemlje ...«

Letos mineva natanko 85 let, odkar je pri založbi Ig. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani izšla knjižica, v kateri je začetnik našega sodobnega turističnega slovstva Rudolf Badjura Slovencem in drugim ljubiteljem gora v tedanji kraljevini podrobneje predstavil planinske poti in druge zanimivosti slovenskega severovzhoda. Jubilej ponuja priložnost, da obudimo spomin na avtorja in pomen njegovega dela.

Vrhunec publicistične ustvarjalnosti Rudolfa Badjura sovpada s časom zgodnjega obdobja Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, kasnejše Kraljevine Jugoslavije, kot nove politične stvarnosti v poversajski Evropi. Badjura je zaslužil priložnost turističnega razcveta Slovenije in hkrati pri tem prepoznal veliko ovir. V svoji osebnosti je združil preplet temeljitega poznavanja slovenskih pokrajin s silovito željo približati ta spoznanja domačim in tujim turistom zaradi boljše prepoznavnosti Slovenije, krepitve te veje gospodarstva,

pa tudi domoljubja. Drugi cilj je bil približati slovenski turistični potencial tujcem, predvsem je mislil na obiskovalce iz drugih delov nove južno-slovenske države, na Srbe in Hrvate, ki so Slovenijo zgodaj prepoznali kot »jugoslovansko Švico«, pa tudi na turistične tokove iz Češkoslovaške, Avstrije in Nemčije. Pojav njegovih turističnih vodnikov, po večini opremljenih s praktičnimi zemljevidi in jasnimi opisi poti, v prvih desetletjih 20. stoletja lahko po uporabni plati morda posrečeno primerjamo z novodobnim vstopom satelitske navigacije v planinstvo in popotništvo. Njegovi vodniki so zato našli pot v skoraj vsak nahrbtnik in se v večjem številu ohranili vse do današnjih dni.

RUDOLF BADJURA, OD DEČKA DO OBDOBJA VOJAKA IN MOJSTRA POTOPISE BESEDE

Rudolf Badjura (v starejših zapisih, predvsem tistih do leta 1918, zasledimo priimek ponekod zapisan s črko i, torej Badiura) se je rodil 17. aprila 1881 v Litiji kot prvi izmed petih sinov Henrika in Marije Badjura. V rojstnem kraju in v Šmartnem pri Litiji je obiskoval ljudsko šolo. Že v tem času je začel zahajati v gore. Zelo rad se je iz Tupalič pri Kranju, rojstnega kraja svoje matere, povzpел na Zaplato, kjer se je ob sončnih zahodih ogrel za lepote planinskega sveta. Maturiral je na ljubljanski klasični gimnaziji leta 1903. Kot gimnazijec je v družbi Gregorja Žerjava zahajal v kamniške planine, na Grintovec in druge vrhove. Takoj po gimnaziji je nastopil dveletno služenje vojaškega roka pri tedanjem 27. pehotnem polku v Ljubljani. V letu mature se je med požarom v Zagorju ponesrečil oče, med drugim tudi poveljnik tamkajšnjih gasilcev. Izguba je usodno vplivalo na socialni položaj družine; ta se je potem preselila v Ljubljano, saj je mati svojih pet sinov preživljala kot likarica.

Naslovnica vodnika Pohorje iz leta 1924 (na njej je Josip Vokač upodobil Ruško kočo pri Arehu) in prva stran vodnika »Kozjakovo pogorje« iz leta 1927 s posvetilom sodelavcu in prijatelju naravoslovcu Ferdinandu Seidlu.

V času vojaškega službovanja se je izuril v smučanju in alpinistiki. Po služenju vojaškega roka je opravil abiturientski tečaj na nemški trgovski akademiji v Pragi, kjer se je usposobil za komercialno delo v bankah in trgovskih podjetjih. Po vrnitvi v Ljubljano je bil kratek čas uradnik v Kmetški posojilnici in nato v letih od 1907 do 1910 knjigovodja pri lesnem podjetju E. Heing. Šele leta 1910 je po posredovanju tedaj znanega tujskoprometnega organizatorja dr. Valentina Krisperja prišel k Deželnemu odboru za Kranjsko, kjer je postal uradnik Deželne zveze za pospeševanje tujskega prometa na Kranjskem. Služboval je v oddelku za informacije v novoustanovljeni informacijski pisarni te zveze, ki je imela svoje prostore na Miklošičevi cesti. Poslej je Badjura ostal v državni tujskoprometni službi vse do upokojitve leta 1946.

Zapisal se je tudi v zgodovino pionirskega slovenskega smučanja, saj je od 1. do 12. januarja 1914 v Bohinjski Bistrici organiziral prvi tečaj smučanja pri nas. Med udeleženci so bili trije domačini in sedem Mojstrančanov. Na koncu so izvedli tudi tekmovanje, 15. januarja istega leta je priredil tečaj tudi na Tivolski livadi v Ljubljani.

Prvo knjigo, Vodnik na Triglav, je izdal leta 1913. Nečakinja Tija Badjura, hči filmskega snemalca, režiserja in scenarista iz pionirskega obdobja

slovenskega filma Metoda Badjura, je povedala, da je njen oče, ko je bil star 16 let, oskrboval planinske postojanke v triglavskem pogorju s knjigami, da so bile v njih naprodaj in tako dostopne uporabnikom planincem. (intervju s Tijo Badjura, januar 2006).

Prva svetovna vojna je vse brate potegnila na bojišča. Ko je na fronto v Galicijo odšel tudi najmlajši Metod, je to zelo prizadelo ostarelo in bolno mamo, ki je kmalu nato umrla, vsi bratje pa so se srečno vrnili. Rudolf je bil po pričevanjih hraber vojak na številnih vojskovališčih. Zelo pomembna je njegova vloga v času razpada Avstro-Ogrske, v tako imenovanem prevratu oktobra in novembra 1918 v Ljubljani. Nadporočnik Badjura je bil v skupini častnikov slovenskega rodu, ki je razumela izziv zgodovinske priložnosti in je obstoječe vojaške enote avstro-ogrške armade na našem ozemlju nemudoma začela spreminjati v slovenske. Vojaški zgodovinar, upokojeni brigadir Slovenske vojske in predavatelj na šoli za častnike Janez J. Švajncer imenuje Rudolfa kar »ljubljski Maister«, saj je nemudoma organiziral četo prostovoljcev, ki je aretirala vodilne vojaške osebnosti propadle države v Ljubljani, skrbela za red in mir ter ob mitnici na Tržaški cesti v Ljubljani postavila verigo in stražo. Tam so od vračajočih se vojakov prevzemali orožje, med množico pa je Rudolf spet srečal svojega brata

Metoda in z njim odšel med borbe za obrambo severne meje na Koroškem. »Kdo ve dandanes za Rudolfa Badjuro – razen največjih poznavalcev med zgodovinarji ali ljubiteljev slovenskih gora in smučanja? Toda prav ta Badjura je bil tisti, ki je ob koncu oktobra leta 1918 na čelu slovenskih rezervnih oficirjev izvedel vojaški udar, ki je omogočil ustanovitev prve narodne vlade v naši zgodovini. Njegov prevrat je omogočil, da je lahko dva dni kasneje svoj udar v Mariboru izvedel tudi major Maister. Toda kje je dandanes Badjura v našem vojnogodovinskem narodnem spominu? Nikjer.« (Švajncer, J. J., Kamniški sociološki zbornik, 1999, str. 262).

USTVARJALNOST, PREŽETA Z VOJAŠKIM REDOM IN DISCIPLINO

Po vzpostavitvi novih upravnih organov je nadaljeval delo kot referent za turizem pri Kraljevi banski upravi Dravske banovine in kot turistični delavec postal začetnik organiziranega turističnega dela v novi državi. »Smer delovanja mu je proučevanje Slovenije v turističnem in tujskoprometnem oziru, sistematično zbiranje gradiva za kažipote po Sloveniji, zbiranje nomenklature, raziskavanje

krajevni znamenitosti ter propaganda moderne turistike, letne in zimske, s predavanji in članki v slovenskem časopisju /.../ pripravlja kažipote in podrobne zemljevide v manjšem merilu za vso Slovenijo,« piše o njegovi usmeritvi v Slovenskem biografskem leksikonu. (Slovenski biografski leksikon, 1932, str. 21).

Za uspešno turistično dejavnost je pomembna tudi promocija. Tega dejstva so se v našem okolju zavedali že v času Avstro-Ogrske, prav zato je skupina turističnih delavcev, med katere je sodil Badjura, po vojni nadaljevala delo.

S sodelavci, med katerimi je bil tudi Zagrebčan dr. Branimir Glušić, si je prizadeval za nastanek skupnega jugoslovanskega planinskega glasila in za ustanovitev Planinske zveze Jugoslavije. Badjurovo publicistično delo v Sloveniji je leta 1922 spodbudilo hrvaškega avtorja Draga Paulića, ki je v tistem času izdal vodnik po Plitvičkih jezerih, skoraj sočasno pa je v Zagrebu izšla tudi Glušićeva knjiga Medvednica. Ti knjižni deli sta stopili v zgodovino kot prva obsežnejša planinska vodnika na Hrvaškem. Posredno je njun izid spodbudil prav Rudolf Badjura.

V vodniku Pohorje je Rudolf Badjura objavil zanimivo priredbo načrta mesta Maribor v merilu 1 : 12 000. Spodaj levo je označil smer proti Mariborski koči.

Ko je leta 1925 pripravljajl Vodnik po Jugoslaviji, je predlagal, da se delo natisne v srbohrvaški, nemški, češki in angleški ali francoski različici. Bojan Balkovec je v zapisniku sestanka o tem naletel na pripis, »da Francozi ne potujejo mnogo, Angležu pa je to v krvi«, kar je namigovalo na potrebo po angleški namesto francoski različici (Balkovec, B., Razvoj turizma v Sloveniji, 1996, str. 150).

Drugo svetovno vojno je v pomanjkanju prebil v Ljubljani, kjer je pretežno urejal zapiske. Svojo alpinistično opremo je skrivaj predal partizanom (Tija Badjura, intervju, december 2005).

Po vojni je doživel pravi osebnostni preporod, povrnile so se mu fizične moči in z njimi tudi volja do dela. Vrsto poti je na novo prehodil in opisal. Posvetil pa se je pisanju drugih dveh, še vedno neobjavljenih zapisov s skupnim imenom Ljudska geografija in prav tako neobjavljenemu topografskemu opisu več kot štiristo gorskih prehodov pri nas. Umrl je 14. septembra 1963 v Ljubljani.

BADJURA NA POHORJU

Gradivo za vodnik Pohorje, ki nosi podnaslov Praktični vodnik po Pohorju, Kozjaku, Plešivcu, po Dravski, Mislinjski, Mežiški, Dravinjski dolini in drugih krajih v Podravju, je Badjura zbral v sezoni 1922/23. V predgovoru avtor zapiše misel, da se je v 31 letih turistika v Sloveniji kaj lepo razvila. Pri tem misli na čas po letu 1893, ko je bilo ustanovljeno SPD. S posebnim veseljem opaža vsako leto večje množice turistov, ljudi dobre volje, ki so vzljubili čisti gorski zrak in krasno naravo, ki znajo ceniti svoje zdravje in spoštovati svojo domovino s tem, da jo bolj in bolj spoznavajo. Posebno zadovoljstvo čuti ob ugotovitvi, da so se »naši kraji 'omilili' v zadnjih letih mnogim Hrvatom in da že pogosto srečamo v naših snežnikih tudi tovariše iz Srbije.« Žal pa, nadaljuje Badjura, velja ta ugotovitev samo za Gorenjsko, saj se ves priliv turistov iz Jugoslavije koncentrira samo v Posavju, medtem ko so nam kraji v Podravju, ki so »istotakovredni obiska«, še vedno prav malo znani. Izraža upanje, da skromna knjižica ne bo zgrešila svojega namena in bo privabila tudi tja »na severno mejo našo ob Dravi mnogo turistov Slovencev, Hrvatov in Srbov, da kmalu spoznajo tudi ta kos naše trdo priborjene zemlje!«

Pri splošnem opisu turizma piše, da Podravje res nima »blestečih snegov, ne čarobarvenih sten, nebotičnih gorskih velikánov in tudi ne velikih jezer in drugih običajnih alpskih privlačnosti«. Kljub temu

Risba iz vodnika Pohorje: Ostri vrh (Sv. Duh) na Kozjaku (narisal: Josip Vokač)

pa v to okolje mnogi radi prihajajo in se vračajo, potem ko so te kraje spoznali, da je tukaj lepo in »da se da s Pohorci prav dobro shajati«.

Opisuje privlačnost pohorskih letovišč. »Mehka pota, čisti zrak, prijeten hlad ob bistrim vodam, sočno zelenje vsenaokrog. Tu se človek navadi z godaj vstajati in zato prav nič ne pogreša zvečer ponekod obvezne uspavanke madžarskih ali drugih ciganov.« Tukaj se prepusti opisu, ki sodi v literarno kategorijo izražanja. »Visoko se je vzpelo solnce, mačje srebro in zlato iskri v nebroj luskinah po mehkem kolovozu. Izgineš v senčino. Sedaj gre ob grabi, ob šumnih skokih in slapovih burnih vodá preko velikanskih granitnih skal. Mlin za mlinom, žaga za žago, v dveh urah morda preko 40 takih idiličnih prizorov in še ni konca in kraja te ali one divjeromantične pohorske grabe, ki se globoko zajeda med jelkami in smrekami. Zanimiv karakteristikon naših Krkonošev!«

VISOKA PESEM DOMOVINI IN NJENIM LEHOTAM

S svojimi planinsko-turističnimi vodniki je Rudolf Badjura opravil pionirsko delo na področju snovanja turistične publicistike. Gre za izjemen, a širši slovenski javnosti žal premalo znan podvig izjemnega posameznika, ki je pri svojem početju vztrajal kljub pogostemu nerazumevanju okolja, v katerem je deloval. Prav zato mu gre tudi zahvala, da je z ustvarjalnim nemirom samozavestno presegel prevladujočo miselnost časa in okolja ter s pogumom in ljubeznijo oral ledino sodobnega slovenskega turističnega slovstva.

Prav zato so vodniki Rudolfa Badjura poleg izjemne praktične vrednosti tudi visoka pesem domovini in njenim lehotam. ●

V mokrem in megli je teže ...

Dve dogodivščini iz Loške stene

in Vladimir Habjan

Vlaga in mokrota v gorah nista prijetni. Nekateri sicer trdijo, da je hoja v dežju romantična. Že mogoče, ampak samo na lahkem terenu, na zahtevnejšem nikakor ne. Tam sta hoja in plezanje vsaj za eno stopnjo zahtevnejša kot v suhem, kar pa prinese mnoge nevšečnosti. To vedo vsi tisti, ki jih je ujel dež na kaki ferati ali celo v plezalni smeri. Še posebno sitno je na začetku, ko se prah združi z vlago in je skala podobno spolzka kot led na cesti. Tudi hoja po zemlji in travah je težavnejša in nevarnejša za zdrs. Mokroto lahko seveda predvidimo, če se prej pozanimamo za vreme. Ker pa ga je največkrat težko napovedati, nas lahko tu in tam preseneti tudi dež. Za take primere si vnaprej pripravimo zaščitno opremo. S kilometrino v gorah si pridobivamo izkušnje, ki nas sčasoma naučijo tudi to, da ima lahko dež posledice še takrat, ko že sije sonce ...

DANES NI MOJ DAN

Bilo je že pred leti, ko sva z Ireno zastavila Lovsko smer v Loški steni. V soboto sva se odpeljala v

Bovec in prespala kar na travniku v bližini mesta. Zjutraj sva čakala Meto in Pavleta, a sta sporočila, da ju ne bo. Škoda, sicer bi bila krenila takoj z zoro. Okoli sedmih sva nad Logom iskala prehode do stene. V gorah nikoli nisem bil kdo ve kako hiter, morda samo v mlajših letih, ta dan pa nisem imel niti pravega nosa za sledenje poti. Tako pač pride. Že kmalu se mi je pot izmuznila in dolgo dolgo je trajalo, da sva jo spet našla. Vmes sva kolovratila po neverjetno gostem in strmem ruševju, kjer bi se bila sicer malce bolj levo lahkotno sprehodila po udobni poti. Ura pa je tekla ...

Vsa mokra od potu in vlage sva stopila v idilično dolinico s slapovi. Nad nama je stalo veličastno ostenje, preprejeno z desetimi grap, hrbtov in robov. Gamsje stečine so naju vodile v levo na malce bolj skalnat teren. Za robom se je odkrila velika gladka grapa z ruševnatim hrptom na levi. Spet sem blodil in blodil in namesto elegantnega prehoda navzgor zabredel v skorajda navpično ruševje. Prekinjali so ga strmi skalnati pasovi in po njem sva

počasi plezala navzgor. V nekem delu sva se celo varovala, tako strmo je bilo. Ura pa je tekla ...

Končno sva se po treh urah ponovnega bojevanja z ruševjem prebila v redki travnat gozd. Svet nad njim se je spet postavil bolj pokonci. Iz gozdička sva stopila v travnato strmino, nad katero so bile gladke plošče. Končno brez ruševja! Kar zaletel sem se v skalce ...

»Presneto, to pa ne bo šlo tako lahko!«

Drselo je kot sto vragov! Trave so bile mokre, čevlji pa že ves majav in brez prave opore! Seveda, saj je ves petek deževalo! Vse je bilo še mokro od dežja! V Loško steno se v takem vendar ne gre! Le kaj sem mislil ... Kaj zdaj? Nazaj je dolga in mučna, naprej nezanesljiva.

Na travnati ruši sem se obrnil in ustavil Ireno. V tistih časih sem bil še malce »mentorja« in sem jo imel na skrbi. Iz nahrbtnika sem potegnil vrvi, zabil dva klina in naredil varovališče. Čeprav sem si čevlje neprestano brisal ob hlače, je na gladkih skalah neverjetno drselo. Na meji zdrsa. Z muko sva se prebila čez plošče in izpostavljene police lažji svet. Končno sva stopila v veliko krnico, vidno že od daleč, in spet sva laže zadihala. Vsi dotedanji napori so me že kar utrudili.

BOVA NAŠLA IZHOD IZ STENE PRED TEMO?

Koliko je ura?

Groza, saj je že popoldan, pa še nisva niti v zahtevnem delu stene!

Zgoraj:
Severozahodna
stran Loške stene;
Lovska smer poteka
približno v sredini slike
iz kotanje (sneg) po
hrbtu navzgor.

FOTO: MATEJ VRANIČ

Desno:
Spust po vrvi v meglo

Kako počasna sva danes! Ob osmih pa je tema!

Moči mi poenjujejo, vendar morava takoj naprej, če hočeva pred temo iz stene. Čez sedelce in škribino vstopiva v strmejši del stene. Kod gredo najlažji prehodi? Opis je skromen. Zaplezam, varujeva se, spet neznosno drsi, pa še krušljivo je. Spet se zapletem pri iskanju prehodov in moram se vrniti na varovališče. Danes res ni moj dan. Pa v tako lepi steni sva, kjer bi morala samo uživati ... Sestop nazaj nama spet vzame precej časa. Po desni strani gre bolje in po travnatem hrbtu se strmo vzpenava do travnate police, ki vodi v levo. Rob stene že čutiva, pogledi navzdol pa odkrijejo veličastno globino.

Polica je mastna in spolzka, vendar dovolj široka. Kmalu se na desni odkrije strm prehod v zgornji del. Komaj se še vlečem in vitergin mi malce povrne moči. Tu povleče Irena naprej, ni toliko zahtevno, le zaradi vlage je plezanje po travah in krušljivem skrotju res sitno. Bova našla pravočasno izhod iz stene?

Sva v odprti steni, ko se na levi spet odkrije ozka polica. Ni druge, kot da greva tja, drugod je povsod težje. Prečiva po ozkih mastnih travah. Naenkrat se nad nama odpre strm žleb! Zdi se prav lahko, izhod je tu! Zaplezava, Irena vodi. Potem pa se izkaže, da tako lahko le ni, in se ustavi. Vse je mastno! Takoj zabijem dva klina in potegnem vrv iz nahrbtnika. Treba se bo varovati, nad tisočmetrskim prepodom ni več šale. Koncentracija je na višku, z očmi iščem naslednje stope in oprimke in jih čistim, gib, dva, tri in prestopim malo više. Spet zabijem klin. Stopi in oprimki niso prav nič zanesljivi, treba je biti hiter. Še enkrat se ponovi ista zgodba in že sem tik pod robom. Pred mano je le še gladka plošča. Vanjo za vsak primer zabijem še en klin in se potegnem gor. Skoraj sem že zunaj!

Okel bajle, ki je v strmih travah tokrat res nepogrešljiva, zabijem v zemljo in se hočem potegniti navzgor. Takrat pa me nekaj začne vleči dol. Kaj je to? Bajle ne smem spustiti in oziram se navzdol. Končno z grozo ugotovim, da se mi je pomožna vrvica za pasom zapletla v zabiti klin. Kaj se danes še ne bo zalomilo! Z levo roko maham in maham, obrniti se ne morem. Končno mi le uspe sprostiti vrvico ... Komaj se še držim! In potegnem se gor ...

Nadaljevanje je lažje. Irena spleza z varovanjem, vmes pa ji eno nogo krepko odnese in se obesi na vrv. Dokaz, da je res spolzko ...

Ura? Osem. Neverjetno, kako sva bila danes počasna. Vendar ne prepozna! Mračilo se je. Pavle je obljubil, da naju bosta počakala v Bavšici, in

zagrnila naju je tema. Okoli enajste sva stopila na makadamsko cesto in naenkrat sem pred sabo zagledal rdeče pivo Union! Ali prav vidim ali se mi že blede? Posvetil sem gor in odkril se je nasmejani Pavle s svojo dolgo košarkarsko roko ... Meta nama je postregla s sočnim jabolčnim zavitkom, prevoz do izhodišča naju je torej čakal ...

Če ne bi bilo tako vlažno, se ne bi bila toliko varovala in bi bila hitrejša, če ... Po bitki smo lahko vsi generali. Dejstvo je, da sva naredila nekaj napak (bolj mentor kot »vajenka«), ampak uspelo nama je izplezati brez bivaka, ki ne bi bil prav prijeten. Tura alpinistično sploh ni težavna, vseeno pa gre za trenatarsko plezanje, za visoko steno (višinska razlika 1700 metrov, 1000-metrška stena) in zahtevno orientacijo. Nekomu je lahko »sprehod«, drugemu sanje. Konec koncev je pomembno, da človek dobi izkušnjo, ki je ne sme pozabiti.

Torej: v take stene ne hodi po dežju!

TRMA NI VEDNO NAJPAMETNEJŠA

Od nekdaj sem bil v gorah malce zaletav. Ne toliko, da bi se zelo ogrožal, a dovolj, da sem večkrat lahko preizkusil meje svojih zmogljivosti. Tudi prejle opisano turo bi lahko razumeli tako. Loška stena je res divji svet, ki da ljubitelju gora vse, česar si poželi. Lani sva se po dolgem času spet odpravila na prečene južnega dela. Potreboval sem opis za vodnik.

Nad Kluzami je bila še tema in počakala sva nekaj minut, da se je zdanilo. Gosta oblačnost ni bila nič kaj lepa popotnica, vendar je bila napoved dobra. Ni nama ravno ugajalo, a sva se le odpravila. Ob pol sedmih sem poklical vremenarja in zatrdil je, da se bo zjasnilo. Nad gozdno mejo sva bila zaradi vlažne trave že vsa mokra, nad vrhovi pa je še vedno ležala gosta megla. Nazaj, naprej? Irena je bila za nazaj, trma za naprej ... Na vršnem grebenu naju je tako zagrnilo, da ni bilo videti ničesar več ... Na Vrhu Krnice sem zadremal. Saj se bo razkadiilo, imam »potrdilo« vremenarja. Ko sem po tričetrt ure odprl oči, ni bilo nič drugače. Kaj zdaj? Da bi še enkrat hodil sem gor? Edini problem je bil prepričati Ireno ...

»Saj bo šlo, samo malo grem pogledat naprej,« sem ji prigovarjal.

Po tridesetih metrih sem se vrnil. To sploh ni pravi greben! Kam sem zašel? Dokaz, da je nadaljevanje brezupno, vendar je trma vztrajala.

»Tule je prav, samo malo grem pogledat, če ne bo šlo, greva pa nazaj!«

In že stopava skupaj po grebenu v mlečnato kašo ... Človek ne bi verjel, kako je lahko ozek

greben tudi težaven, če nič ne vidiš. V megli moraš nenehno iskati prehode, in še ko ga najdeš, tega ne veš zanesljivo. Pred Oblico je strm skok, tam se varujeva. Skala je namreč vlažna in spolzka, greben je tudi precej razbit od svežih strel. S sabo pa imava samo dvajsetmetrsko vrv in skorajda nič druge opreme. Saj to je drugače samo sprehod ... Nad nama še vedno nikakršne modrine.

Pred Vrhom Rup se začne težavnejši del. Nekaj časa gre, potem se zaplete. Krušljiv stolp se konča s strmo škrbino. Okoli roglja je položena velika vrvica, očitno se je nekdo tu spuščal. Pa se bova še midva. Vrvica se zdi varna. Pred nama je nov stolp, kam zdaj? Naprej se ne vidi nič. Prečiva po desni, trave so spolzke kot na drsalnici. Vmes se varujeva, saj bi naju lahko mimogrede odneslo. Od vlažne megle sva že vsa mokra, čevlji so razmočeni. Na gladkem »abzajlu« nama zmanjka vrvi, sam skočim, Ireni pa podstavim rame in roke. Po strmih travah spet prečim v ostro škrbino. Ko vlečem vrv, nad mano zašumi. Preleti me velika senca in v trenutku izgine v daljavi. Orel! Tik nad mano. Kako le leti v takem? Po občutku? Če lahko on, bova tudi midva ...

RAZJASNITVE DANES NE BO ...

Presneta megla, vidiva le nekaj metrov naprej ... Svet mi je popolnoma neznan, pa dvakrat sem že hodil tod. Obema je jasno, da je tura čista polomija, in ni mi treba razlagati tistega, kar že veva. Zdaj je očitno, da razjasnitve danes ne bo ... Končno,

končno svet postane malce lažji. Kar naenkrat stoji pred nama napis »Oltar«.

»Zdaj pa vem, kje sva!«

Odleže nama. Saj ni take krize, vendar je človek vseeno vesel, ko najde »izhod«. Tu vodi prehod v strmo stenico in kmalu bova zunaj. Varujeva se, saj veste, drsi ...

Tri ure plezanja, spuščanja, plazenja ... je bilo za nama. Zdelo se nama je cela večnost. Do Briceljka je bil le še sprehod. Vmes sva pokukala v izstop Lovske smeri. Tudi tisti dan je bila gotovo spolzka. Pod Stadorjem sva stopila iz megle. Greben je bil popolnoma skrit. Na poti do lovske kočice sva srečala lovce, ki so se čudili, ko sva povedala, kje sva ta dan hodila. Potem je začelo deževati in ni nehalo vse do doline ... Do Kluž sta naju pripeljala tečajnika z Bavšice, hvala. Nič nisva taborila, kar domov sva šla, tako slabo vreme je bilo.

Smo spoznali še drugi nauk? V megli ne na tako turo!

Vsak si izbira svoje hribovske cilje glede na svoje sposobnosti in želje. Nekateri so lažji, drugi težji. Preveč pogumen ni dobro biti, preveč cagav pa tudi ne! Loška stena, ki je pravi trentski svet (v resnici koritniški), je v mokrem vse prej kot prijazna in se je moramo lotiti zgolj v suhem in pri dobri vidljivosti. V gorah ni idealnih razmer, se jim pa lahko pogosto približamo. Zaplete se lahko celo na sončen dan in na markirani poti. Takrat ko smo prisiljeni iskati rešitve, pa nam pomagajo le trezna glava, iskriv duh in zaupanje v izhod. ○

Kot britev oster greben severovzhodnega dela Loške stene

Prečenje Loške stene je lahko tudi prijetno

Od Vrha Krnice do Briceljka

 Andrej Gosar

Loška stena z Mangartskega sedla FOTO: OTON NAGLOST

Nekatere želje morajo zoreti dovolj dolgo, da se naposled uresničijo, pa čeprav gre le za enodnevno turo. Prečiti Loško steno sem si želel vsaj dvajset let, vse odkar sem prebral slavospev temu grebenu v Miheličevih Julijskih Alpah. Pa zaradi različnih razlogov nikoli ni prišel na vrsto. Dolgo sem mislil, da se prečenje Loške stene pač spodobi opraviti v celoti, naenkrat. To pa zahteva dva dneva in temu primerno težak nahrbtnik, predvsem zaradi veliko potrebne vode, ker je na poti ni. Malo so me skrbela tudi nekatera težja mesta, ki jih je na grebenu treba preplezati, še posebej, ker na take ture hodim večinoma sam. Nenazadnje me je v visokem poletju, ki je za turo sicer najprimernejše, od izleta vedno odvrnila misel na dolg in vroč dostop po južnih pobočjih iz Kluž na Vrh Krnice.

KONČNO

Sredi letošnjega junija pa je dolgoletna želja toliko dozorela, da sem jo vsaj polovično uresničil s prečenjem zahodnega dela Loške stene med Vrhom Krnice in Briceljkom. Pred odhodom sem z iskanjem po spletu našel celo nekaj koristnih informacij o težjih mestih na grebenu. Ker je bila letošnja zima v tem delu Slovenije rekordno radodarna s snegom, me je nekoliko skrbelo le, da ni v kakšni senčni legi ostalo še preveč snega. Spletna kamera v Bovcu, ki je obrnjena v pravo smer, je sicer pokazala, da so

južna pobočja Vrha Krnice, po katerih vodi pristop, že popolnoma kopna.

Tako sem poln vznemirjenega pričakovanja ob šestih zjutraj parkiral avto v Klužah in zagrizel v gozdno strmino Izgore. Po novi karti Jalovec-Mangart naj bi šla lovska pot sicer brez večjih ovinkov v ključih naravnost navzgor. Kljub temu sem raje sledil opisu iz Stritarjevega vodnika Gore nad Sočo in najprej prečil precej proti levi nad dolino Koritnice in šele nato zavil strmo navzgor po dobro uhojeni stezi in kmalu dosegel opuščeno bajto na Izgori. Tudi naprej je bila pot dobro in z orientacijo nisem imel težav. Hoja v jutranjem hladu je bila tako prav prijetna, čeprav je zadnji del pod gozdno mejo zelo strm. Višje se svet odpre in na okoli 1600 m sem dosegel škrbino v grebenu Naklo. Sledilo je nekoliko delikatno poševno prečenje po strmih travah proti desni, pravo trentarsko brezpotje. Višje pa so me presenetile tri jekle-nice, ki so bile kar dobrodošle. Kmalu sem dosegel izrazito travno sedlo, kjer se začne obširna planjava. Zamislil sem se nad nadaljevanjem, saj se mi od daleč prehod pod trikotno steno in gladkimi ploščami nad to planjavo ni zdel mogoč. Vseeno sem sledil opisu in ko je grapo zaprla navpična stena, me je razveselila strma travnato-skalna gredina, ki me je elegantno pripeljala prek najstrmejšega dela v manjšo grapo, iz katere sem izstopil na travnato

pobočje Male Krnice. Od tod do vrha ni bilo več težav, le tu in tam mi je noga zdrsnila na poležani travi, saj je sneg skopnel šele pred kratkim in je bila zemlja še vlažna. Tako sem kmalu dosegel južni predvrh, ki ga od glavnega Vrha Krnice (2234 m) loči le kratek, skoraj vodoraven greben. Tu me je pričakala miniatura Aljaževega stolpa, ki jo je postavil Gorniški klub Skala. Prepričan, da v sebi skriva vpisno knjigo, sem iskal vratca, a jih nisem našel. Razgled na Bovško kotlino, Rombon, Bavški Grintavec, Mangart in ostale vršace je bil enkraten, nebo pa brez oblaka. Greben proti Briceljku, ki je predstavljal vrhunec današnje ture, je bil kot na dlani. Spomnil sem se, da je vremenoslovec prejšnji večer za gore napovedal UV-indeks 10, zato sem se temeljito namazal z zaščitno kremo. Ker sem šele pred kratkim postavil turne smuči v kot, bi namreč skoraj pozabil, da bo že čez en teden nastopilo kalendarско poletje in ima zato sonce svojo moč.

ŽE NA GREBENU

Prvi del grebena proti Oblici je bil pravi visokogorski sprehod, sprva še po nekaj travah, potem pa po lepem skalnem hrbtu. Na levi je bil vrtoglavo uhojena globoko Log pod Mangartom, na desni pa dolini Bavšice in Bale. Sam vzpon na Oblico po žlebu z Loške strani grebena se mi je zaradi izpostavljenosti zdel kar zahteven. Na Oblici (2246 m) se je greben spremenil v ostro žago, ki je zahtevala nekaj previdnosti, vendar je bilo obiranje grebenskih rogljev pravi užitek. Navzdol sem moral preplezati dva odseka solidne druge stopnje. Na srečo skala ni preveč krušljiva, oprimki pa dobri, zato sta bila prehoda lažja, kot je zgledalo od zgoraj. Kmalu sem prišel do ključnega mesta grebena v obliki 4 metrov visokega gladkega praga, ki ga je treba preplezati navzdol. Nad njim sta bila zabita dva klina. Čez prag sicer visi z vozli opremljena stara vrv, ki pa je pri klinu že tako načeta, da je raje nisem uporabil. Iz nahrbtnika sem raje vzel svojo in zavarovan hitro preplezal sitno mesto.

Nadaljevanje do Oltarjev je razmeroma lahko. Vmes sem prečil še neizrazit Vrh Rup (2245 m). Na eni od vmesnih škrbin je bilo veliko in strmo snežišče, ki je segalo prav do grebena. Ko sem gledal od zgoraj, se ni videlo, ali je med robom stene in vsaj dva metra visokim robom snežišča dovolj prostora. Seveda sem imel s seboj cepin in bi v sili lahko tudi prečil snežišče, kar pa me zaradi strmine ni preveč mikalo. Ko sem prišel bliže, pa se je izkazalo, da je ob snegu ravno dovolj prostora za eleganten prehod. Na vrhu Oltarjev (2308 m) me je

neprijetno presenetil velik rdeč napis 'Oltarji', ki tja res ne sodi. Redki gorniki, ki zaidemo v to divjino, res ne potrebujemo informacije o tem, na katerem vrhu smo. Sestop z Oltarjev je bil zopet nekoliko težji (do druge stopnje), je pa označen z rdečimi pikami. Moteča je predvsem zemlja, zaradi katere sem moral stalno paziti, da mi na skalnih stopih ni zdrsnilo. Na škrbini med Oltarji in Briceljkom je bilo težav konec in nadaljevanje po travnatem grebenu v zmernem vzponu lahko. Kmalu sem se znašel na najvišjem vrhu Loške stene, Briceljku (2346 m). Sledil je zasluženi počitek in uživanje v čudovitem razgledu. Jalovec, ki se je z Vrha Krnice še sramežljivo skrival za Briceljkom, je od tu kazal svojo mogočno zahodno stran nad dolino Loške Koritnice. Zanimiv je bil tudi pogled »od zgoraj« na ogromen plaz Stožje, ki je povzročil toliko gorja v Logu pod Mangartom in na gradbišče novega mostu prek Predilce, kjer je impresiven mostni lok že sklenjen. V nadaljevanju Loške stene sem

Loška stena z juga FOTO: PETER STRGAR

občudoval Morež in Bedinji vrh in že koval načrte za prečenje tudi vzhodnega dela grebena. Žal tu vzdolž samega grebena ne gre brez težjega plezanja ali pa so potrebni daljši obvozi po Balski strani.

SESTOP PO POTI, KI TO NI VEČ

Sestop z Briceljka v Balo se je v vrhnjem delu izkazal za težjega od pričakovanega, saj je tu včasih potekala markirana pot. Sestop z grebena po vzhodnih vesinah v krnico Predelna pa se je izkazal za kar zahtevnega, saj ni manjkalo kočljivih strmih trav. Verjetno tudi zato, ker sem se izogibal nekaterim strmim snežiščem. V sami krnici pa so mi snežišča lepo olajšala sestop. Pri tem sem splašil dva gamsa in nekaj svizcev, ki so se med sabo opozarjali s predirljivimi žvižgi. Verjetno sem bil eden prvih, ki sem to pomlad zmotil njihov mir. Je pa celotno pobočje Briceljka gosto preluknjano s sviščevimi jamami. Spomin mi je segel dva meseca nazaj, ko sem na turni smuki nad Krnim dolom

nad Nevejskim sedlom videl grd prizor raztrgane-ga svizca, ki je bil očitno žrtev orla ali kakšne druge ujede. Spotoma sem ugotavljal, kako malo je ostalo od poti, ki je bila še pred nedavnim markirana, saj sem praktično ves čas hodil »po svoje«. Šele nižje, ko je potrebno prečiti proti levi, je bila pot skozi gozd bolj ohranjena. Na mojo srečo, sicer bi bila orientacija kar zahtevna. Na enem od melišč sem naletel na roj rumenorjavih metuljev, ki so me obletavali kot kakšen roj muh. Kmalu sem prispel do lovske kočice nad planino Bala in po markirani poti sestopil v Bavšico. Ker bi mi bili po dolgi turi še štirje kilometri ceste do Kluž precej odveč, sem z veseljem izkoristil prevoz, ki se je ponudil.

Prečenje zahodnega dela Loške stene mi je izpolnilo vsa pričakovanja prvovrstne ture v odmaknjenem območju Julijskih Alp. Vzhodni del grebena med Morežem in sedlom Čez Brežic zato zagotovo ne bo tako dolgo čakal na moj obisk, kot je moral zahodni del. ◉

Novi časi za vodnike

Zakaj voditi, če je toliko ovir?

in Miro Štebe

Na vrhu Mešenika

Po stari navadi sva po turi skočila še do Doma v Kamniški Bistrici na pivo. Pravzaprav sem si ga privoščil le jaz, Tomaž pa je ostal zaprisežen nealkoholik in si je izjemoma privoščil radlerja. No, pa saj je tudi zagrizen kolesar!

Gledala sva oblake, iz katerih ni hotelo nič pršeti, in po tihem preklinjala, da si nisva upala še na Špegarco, saj bi v takem kar šlo. Ampak konec koncev sem bil vseeno lahko s turo zadovoljen, saj Mešenik tudi ni bil kar tako! Pravzaprav mi je odkril nov svet. Dolga leta sem zahajal v gore nad Bistrico, zanj pa še vedel nisem. Kot verjetno večina drugih obiskovalcev tega območja sem bil zgleđan le v »paradne konje« Grintovcev, na njihove manj ugledne brate pa sem več ali manj zašel bolj po naključju. Šele zadnja leta napako popravljam. Pred kratkim mi je vzpon na Mešenik predlagal Tomaž, in ko sem stal na njegovem temenu, ki sega le slabih sto metrov nad »jurja«, sem si priznal, da je pravzaprav vreden obiska in da bom nanj še prišel. Predvsem bom šel nanj ob lepšem vremenu, saj je izjemen razglednik, ki ponuja povsem nove poglede na verigo Grintovčevih podanikov.

VZPON PO STRMEM BREZPOTJU

Mešenik je pravzaprav zadnji ali pa prvi izrastek verige Zeleniških špic nad Bistrico. Dviga se nad sotočjem Bistrice in Kamniške Bele, nanj pa

ne pelje nobena nadelana pot. Midva sva vzpon začela s ceste proti Kamniški Bistrici nekako nad Malim ali drugim izvirom Bistrice. Prebijala sva se po plitvem, le rahlo nakazanem, a strmem žlebu. Pridno sva grizla kolena med bukvami in podrtimi drevesi. Iskanje prehodov ni bilo težavno in vesel sem bil, da tako hitro nabirava višino. Čim više sva prodirala, pogosteje sva srečevala skale zanimivih oblik, ki so nakazovale, da so del skalnega rebra, ki podpira vršni greben. Začuda sva v tem brezpotju naletela na osamljenega Primorca, ki je v kratkem pogovoru priznal, da je tudi on lovec na odmaknjene in manj znane predele, s Tomažem pa sta se celo prepoznala kot sogovornika v spletnih klepetalnicah z gorniško vsebino. Kako nas internet že povezuje! Vseeno so taka bežna srečanja v živo vse kaj drugega kot brezosebni, s psevdonimi zavarovani pogovori na spletu.

Na sedelcu, s katerega vodi oster grebenček proti vrhu Mešenika, se nama je odprl pogled na velikane nad dolino Bele. Pravzaprav le na njihova »kolena«. Glave najvišjih vršacev so ovijale mehke pernice sivih oblakov, le sem in tja pa so igrive tančice nemirnih meglic razkrile boke in v najboljšem primeru tudi oprsja nižjih vršičkov kamnite pregrade kamniških planin. Zanimivi prehodi med ostrimi skalami in macesni so naju mimo blazinic resja in rumenih kupčkov avriklja pripeljali

na vrh, ki ga je krasil tako okleščen suhač, da si ni več zaslužil imena samorastnik. Kljub megljeni kapi nad nama se je vse naokrog odpiral res prostran in lep razgled. Vrh je namreč potisnjen precej ven iz osrednje verige mogočnejših bratov, za svojo izobčenost pa je nagrajen z enkratnim pregledom nad celo družino in se zagotovo ne počuti osamljeno.

»Sem bova res še prišla slikat!« sva vzklikala in si ogledovala jezike Šraj peskov, Gamsovega skreta, Hudega grabna, Farjevega plazu in drugih podnožij Grintovčevega raja. Ko sva gledala nazaj po grebenčku, ki naju je pripeljal na vrh, se nama je, ne tako daleč stran, nasmihala kakih 300 metrov višja Špegarca, za njo pa je že vabil tudi Kamniški Dedec, a ko sva opazovala odtenke sivine nad nama, sva si bila edina, da bova lahko vesela, če prideva suha do avtomobila. »Špegarco bova pustila za drugič, ko prideva sem na fotosafari!« sva si dejala in jo kar hitro pobrala z vrha.

NI VEČ TAKO, KOT JE BILO

V Bistrici sva bila malo razočarana, saj med gosti pred domom ni bilo nobenega znanca. Kje so tisti časi, ko smo se vračali z vzponov in smo med razposajeno družino v Bistrici poznali vsaj pol gostov! Koliko je bilo takrat smeha, zabave! Vedno se je kaj dogajalo in tudi zato se je splašalo priti tja. Zdaj pa je bilo tam največ kolesarjev in upokojujencev, nekaj tujcev in mladih družinic z otroki, sem in tja pa je bilo po opremi sodeč le videti, da imajo nekateri gostje za sabo tudi planinske vzpone, vendar med njimi nisem poznal nikogar. Ni nama ostalo drugega, kot da sva se jezila na oblake. Zdaj se človek tudi nanje ne more več zanesti. Vsak čas jih bo pobralo!

Tudi oskrbnik Stane, ki je prisedel za par minut, ni bil navdušen nad njimi, saj so mu odganjali goste. Že sva mislila domov, ko je iz gozda nad domom prišla skupina hribovcev, med katerimi sem zagledal starega prijatelja Toneta. Včasih sva tudi kaj splezala skupaj, večkrat pa sva bila skupaj na taborih ter različnih alpinističnih in reševalskih izobraževalnih akcijah. Takoj je stopil k nama in pustil svojo družbo, da so se posedli po svoje.

»A ti še hodiš v hribe? Sem mislil, da si že izumrl!«

»Saj nisem dinozaver! Tebe je bolj malo videti gor! Nič nisem slišal zate!« sva se prijateljsko tolkla po ramenih, potem pa je Tone naročil še eno rundo.

Zaupal sem mu, da mi zares kar naprej zmanjkuje časa in da zdaj hodim predvsem na tiste vrhove, ki smo jih, ko smo še plezali, spregledali.

»Saj z mano je isto! Pa prijatelj še kaj peljem, če se zmenimo,« je pokimal in dodal: »Ja, zdaj so drugačni časi. Plezam ne več. Svoje smo naredili! Na društvu še malo migam, ampak ni ljudi za delo, vodenje. Uradnih izletov društva tudi jaz ne vodim več. Nisem več usposobljen za vodenje. Grem le še s prijatelji.«

To me je presenetilo, saj je včasih živel za svoje društvo in je tudi rad vodil izlete, na katerih je bilo vedno živahno in dosti udeležencev, saj je Tone precej za »hece«, pa tudi veliko ve. Z njim je bila vsaka tura posebno doživetje. Med hojo je zmeraj natrosil toliko zanimivosti o rožah, kamninah, oblakih ... Sploh me je s svojim poznavanjem narave vedno znova presenečal. Vedno je druge poučeval tudi o tem, kako je treba dihati, varčevati z energijo, piti med turo in podobno. Seveda pa je znal vse skupaj začiniti z raznimi anekdotami, spomini. Res je prava enciklopedija in dobrih idej mu ne zmanjka. Ni čudno, da so bili njegovi izleti vedno dobro obiskani.

PREVEČ JE BIROKRACIJE

»Ne morem verjetni, da društvenih izletov ne vodiš več!«

»Ah, saj bi, ampak ne maram preveč birokracije. Zdaj so to tako zakomplicirali, da mi je dosti. Zdaj so vodniki od a do ž. Kaj pa jaz vem, koliko je teh kategorij! Potem pa moraš ves čas pisati poročila o turah, hoditi redno na usposabljanja in obnavljanja znanja, pa tudi kazensko odgovornost so tako zaostri, da je vodnik v vsakem primeru kriv. Saj veš, kako smo včasih vodili! Ne rečem, da je bilo vse po 'regelcih' in da je to, kar je zdaj, slabo. Vsekakor je

Popravek

S fotografijo bivaka Stebrasta skala se nam je oglasil Alojzij Žakelj in nas opozoril na nekaj netočnosti v prilogi Mežakla. Takole je zapisal: »Sporočam vam, da je bilo v aprilski prilogi PV nekaj manjših napak: nadmorska višina 851 m – pravilno 950 m, Svedrasta skala – pravilno Stebrasta skala, Škrbina – pravilno Špica; električnega daljnovoda na Špico ni več, lani jeseni je bil odstranjen. Bil sem vesel, da ste objavili prilogo Mežakla, ki je temelj mojega gorskega življenja in se vam zahvaljujem. Pozdrav od Alojzija.«

zdaj več reda, ampak kar je preveč, je pa preveč! Ne bojim se odgovornosti, ampak zdaj si kot vodnik kazensko odgovoren za vsako pomanjkljivost, ki jo lahko odkrijejo, če pride do nesreče. Kot da si vodil namenoma neodgovorno ali pa mogoče samo zato, da bi se komu kaj zgodilo! Daj no! Znanja o hribih imam kar nekaj, ampak zdaj to delim s prijatelji. Reševalci zdaj pri vodenju nimamo nič razen odgovornosti, če gre pri izletu kaj narobe. Če si planinski vodnik, pa ti 'staro' znanje in izkušnje nič ne koristijo, če ne hodiš na obnavljalne tečaje ali če ne pišeš poročil o izletih,« je razmišljal Tone.

Moral sem mu prikimati, saj se s podobnimi težavami srečujemo tudi v našem društvu. Spomnim se, kako smo imeli pred leti v povprečju na število članov društva največ planinskih vodnikov v Sloveniji. Zdaj lahko na roke preštejemo tiste, ki imajo licenco za vodenje malo zahtevnejših tur. Tudi pri nas vsi niso ravno najbolj pisoči in tudi ne hodijo tako pogosto na izpopolnjevalne tečaje, kot bi morali, če bi želeli obnavljati svoje licence.

»Saj mora biti red, da se ve, kaj lahko kdo vodi. Na vsak način je treba znanje tudi obnavljati in bogatiti z novimi spoznanji, ampak če človek ne napiše

vseh poročil in če ne gre na vsa izpopolnjevanja, pa tudi ni za v staro šaro. Pri teh naših vodnikih bi lahko upoštevali tudi 'uskладиščeno znanje', izkušnje. Ko hodimo v hribe, se na vsaki turi kaj naučiš, in tistega, kar si se enkrat naučil, tudi ne pozabiš kar čez noč! Tega ta novi sistem ne upošteva. Hitro lahko izgubiš licenco in potem lahko vodiš le po lahkih poteh v predgorju.

Veš, ko sva bila mlada in zagnana, sem imel čas tudi za take stvari. Zdaj pa moram misliti tudi na preživetje v dolini, pa ne morem ves čas na razne tečaje in druge izobraževalne akcije. Saj imajo zdaj dobro. Jih moram pohvaliti, ampak sistem zahteva, da se temu skoraj povsem predaš, če hočeš ohranjati in pridobivati višje kategorije, vsi pa tega ne zmoremo.«

Vem, da zdaj kar precej društev čuti pomanjkanje vodnikov, ki bi imeli licence za vodenje zahtevnejših tur. Res je, da ta društva lahko za večje, zahtevnejše cilje najemajo zdaj kar dobro organizirane gorske vodnike, vendar se precej društev otepa tudi s finančnimi težavami in si plačevanja vodnikov ne morejo kar tako privoščiti. Eni to uredijo po prijateljski liniji in vodnikom ne plačajo, ker pa ima

Planinci na izletu FOTO: OTON NAGLOST

Slovenija dobro vzdrževane planinske poti, niso redki primeri, da tudi zahtevnejše društvene izlete neredko vodijo kar vodniki, ki bi lahko vodili le lažje ture.

KAZENSKA ODGOVORNOST VODNIKOV

»Zanka pa tiči tudi v odgovornosti!« je hitel Tone. »Zdaj, če se zgodi nesreča, takoj začno s kazensko odgovornostjo vodnika. Ali je imel ustrezno licenco, je imel ustrezno opremo, so bili vsi udeleženci opremljeni po pravilih. So imeli to, so imeli ono! Je bila vremenska napoved prava. Saj vem, da je to pomembno, ampak če je kdo siten, lahko v praktično vsakem primeru najde kako pomanjkljivost, napako in hop: ti si odgovoren! Ja, hvala! Prepričan sem, da noben vodnik ne pelje v hribe ljudi, da bi se tam zgodila nesreča! Ampak včasih se stvari zarotijo in gre vse narobe.

Včasih je bilo enostavneje. Ni bilo take kazenske odgovornosti vodnikov. Če se je slučajno zgodila nesreča, je častno razsodišče preverilo okoliščine, in če so spoznali, da je kdo res namerno povzročil nesrečo ali pa je naredil kapitalno nepazljivost, takrat so ukrepali. Zdaj te pa lahko vsak toži. Nisi

poskrbel za to, nisi imel licence za to, ni bila zavezana ta vezalka, ni bil oni tako počesan, ni bilo tega! Ob nesrečah, sam veš, kako hudo je lahko, pogosto svojci žrtev iščejo krivce. Saj je prav tako in vedno je bilo tako, vendar jim sedanja ureditev omogoča, da te obtožijo tudi, če imaš plave oči nameto rvajih! Malo pretiravam, ampak v bistvu je tako. Prav zaradi te kazenske odgovornosti marsikdo, ki je včasih vodil, zdaj tega uradno ne počne več. Jaz sem eden takih!

A veš, da zdaj ne smeš s svojim avtom peljati članov skupine na izlet, če nimaš licence za to?! Včasih smo se nabasali v avtomobile in smo se peljali do izhodišč za ture, zdaj pa moraš pri društvenih izletih že imeti za prevoz ljudi, tiste, ki imajo za to licenco. To pomeni, da greš lahko le z javnim prometom ali pa najameš voznika. Meni se to ne da! Poznam cel kup fantov, ki zdaj še hodijo v hribe z drugimi in jih pravzaprav vodijo, uradno pa so to prijateljske družbe. Vsi se poznajo med sabo, vsi vedo, da bo vodnik naredil vse, da bo izlet uspel, če se pa slučajno kaj zalomi, ne bo nihče nikogar tožil. Poglej tole skupino, s katero sem zdaj prišel. V bistvu sem jih jaz vodil, ampak to ni bila 'organizirana' tura. Bil je prijateljski izlet. Za to ne rabim nobene licence in tudi ni kazenske odgovornosti. Poznamo se in fino se imamo, pa je dobro! Žal mi je za društvo, ampak meni ne znese.«

Čeprav sem se vodenju društvenih izletov odpovedal iz drugih razlogov, mi je postalo jasno, zakaj zdaj na društvu tako težko dobimo vodnike. Vem, da nekdanji vodniki s svojimi družbami še zahajajo v hribe, društvenih izletov pa res ne vodijo več.

Pogovor je tekkel še naprej v tej smeri in Tone me je opozoril še na eno zanimivost.

»A se spomniš, kako so ljudje včasih noreli za značkami? Še posebej pomembne so bile tiste, ki so govorile o planinski usposobljenosti tistih, ki so jih nosili. Zdaj poglej, koliko značk planinskih vodnikov ali reševalcev še vidiš!«

Moral sem priznati, da so bile značke včasih pomembni statusni simboli in znamenja pripadnosti, zdaj pa jih res ne opazim več toliko. Z izjemo nekaterih mladih so zdaj že prav redki tisti, ki se javno ponašajo s temi znaki. Vem, koliko je bilo včasih to vredno in da so se nekateri posamezniki celo lažno prikazovali za vodnike, reševalce in podobno, zdaj pa sem res že večkrat videl prijatelje, ki znake o tem, kaj so ali so bili, raje skromno skrijejo in le po posameznih kosih opreme ali oblačil včasih posumiš, da kdo sodi med tiste, ki naj bi imeli več znanja in izkušenj. Ja, časi se spreminjajo. ○

Odmev pretekle divjine

Volkovi na ogledih

✍ Dušan Škodič

Gašper se je zdrzil, ko je zahreščalo. Lége v gostrejšu so popuščale. Stopil je k oknu in se zazrl v sivo zunanost. Po treh dneh gostega meteža so naletavali le še redki kosmi. Iz preddverja je vzel lopato, odprl okno in se zvrnil v pol drugi meter debelo odejo. Skoraj priplaval je okoli vogala in s klinov na zidu snel lestev. Odmetavanje s strehe je bilo mučno in nevarno opravilo. Če bi se sneg splazil, bi ga lahko pokopal podse. Do pomladi bi ga nihče ne našel. Težko pokrivalo je rezal počasi in preudarno, da je v velikih kosih drselo na tla. Šele proti večeru se je lotil zameta pred vhodnimi vrati, pred katerimi je odkopal toliko, da so se lahko odprla. Nato se je zagnal naprej in skopal še predor do hleva s kobilo ter k pokriti obori, v kateri je blejalo šest ovác. Bila je že trda tema, preden je živalim nanosil sena in se vrnil v hišo. Od debelega čoka v peči je ostal le še kupček žerjavice, ki je s porajajočim plamenom kmalu obliznila suho poleno. Tam neke od Putriha je veter prinesel volčje tuljenje. Nalil si je dva kozarčka žganja in popolnoma izmučen, brez večerje legel v posteljo.

Zima je stiskala pokrajino, sneg se je počasi sesedal in utrjeval. Šele po dveh tednih je toliko držal človeka na krpljah, da se mu ni prediralo čez kolena. Nekega jutra se je odpravil proti uro hoda oddaljeni kmetiji na robu planote, kjer je pod Osojnim vrhom živel prvi sosed. Tokrat je porabil skoraj tri ure. Mala zidana hiša, iz katere se je v tankem traku dvigal dim, in lesen hlev sta ždela na rebri, kjer se je breg prevešal navzdol proti Idriji. V grapi globoko pod snegom je ždel potoček, ki je spomladi pomagal polniti velike klavže nekaj kilometrov nižje, s pomočjo katerih so plavili hlodovino. Ta se je pod idrijskim rudnikom ujela v *grablje*, napravljene iz v strugo zabitih debelih kolov. Tudi njemu, tako kot večini moških iz raztresenih domačij, je drvarjenje predstavljalo del priložnostnega zaslužka.

Še preden se je približal hiši, ga je s hripavim laježem najavil pes. Daljni bratranec in njegova številna družinica so sedeli v zakurjeni hiši in preganjali zimski dolgčas. Bili so veseli obiskovalca v

pustih dneh. Bratranec mu je rade volje nalil steklenico petroleja, po katero se je izgovoril, da je prišel, a vsem je bilo jasno, da ga je prignala osamljenost. Otroško hihitanje na peči je zamrlo, ko so govorili odrasli.

»Včeraj sem bil v dolini, ves dan mi je vzelo. V Idriji se je vdrlo nekaj streh in ulice so popolnoma zametane. Uprava rudnika je vse rudarje namesto v jamo poslala na čiščenje dovoznih cest. Nekega fanta je ugonobil sneg, ki je zdrsil s strehe, ko je šel zvečer k sosedom po mleko. In vsa Kanomlja je prestrašena. Nad njo se je spravil trop volkov, ki mesari med drobnico in nato izgine v gozd. Pravijo, da ga vodi bela volkulja. Lovci pa samo kolnejo, ker ne morejo za njimi zaradi snega. Take zime ni bilo že od *pamtiveka*,« je zmajeval z glavo. »Tebe pa ni nič strah?« je vprašal, ko mu je natočil malo merico žganja. Gašper je privzdignil obrvi od pekočine, ki jo je zlil po grlu, in si brisal brke. »Eh, kaj bi me bilo. Na človeka se v resnici sploh ne spravljajo, to so pripovedke za plašenje otrok,« se je posmehnil in pogledal po drobižkih, ki so s prestrašenimi očki kukali s tople peči. Gospodar ni bil zadovoljen. »Tvoje domovanje je na samem tako kot moje. Jaz imam vsaj psa in tudi ti bi ga potreboval. Glasen lajež precej odleže pred nadlogo.«

NEGIBNE SENCE

Bilo je že pozno, ko se je vračal po lastnih sledih. Na prevalu je postal in zajel mrzlo sapo. Imel je slab občutek. Ozrl se je naokoli in visoko, tik pod robom jase, uzrl nekaj negibnih senc, ki so ga opazovale. Sonce je tonilo za Golake in ko je pospešil korak, je v pomrznjeni gazi že kar šumelo. Tik pred domom ga je dohitelo zateglo zavijanje. Res bi bilo pametno, če bi si po dveh letih ponovno omislil psa čuvaja, je pomislil.

Ko je kobila v hlevu začutila gospodarja, je divje zahrzala in s kopiti udarila ob tla. Gašper se je nasmehnil. »Že grem, že grem,« je zaklical v mrak, a vendarle prej stopil v hišo, kjer je odložil nahrbtnik in stopil do peči, razgrnil žerjavico in ponovno

Golaki, v ozadju Kanin
FOTO: OTON NAGLOST

zakuril. Nato je z migetajočo leščerbo v roki stopil do hleva. Skozi drevje na robu se je izvil lunin žarek in po dolgem času prižgal snežne kristale na bregu. Jasnilo se je in obetalo mrzlo noč. Odrinil je vrata in posvetil v notranjost. Kobilica se je nemirno prestopala in prhala. Ko se je približal, je opazil, da je potna in penasta okoli gobca, kakor da bi z njo nekdo ravnokar vlačil hlode. »Katera jaga pa tebe preganja?« se je čudil in jo pomirjujoče božal po vratu, na katerem so utripale žile. Prikimavala mu je, kakor bi hotela povedati, naj ne preneha s tem početjem. Ko jo je umiril, je sprevidel, da je le vznemirjena. Samo da ni bolezen, se je nasmehnil. Natresel ji je sena in brez obotavljanja je sklonila glavo. Nato je stopil še do ovac. Med tem, ko si je dal opravka pri kobilih, se je lunina svetloba prelila čez rob in poplavlila okolico z modrikasto sinjino. V obori je bilo tiho. Odrinil je leso in roka z leščerbo se mu je povesila. Štiri ovce so poklane in še popolnoma cele ležale v enem kotu, borni ostanke drugih dveh pa so kazali na volčjo gostijo med tem, ko je bil zdoma. Pokleknil je in pretipal okrvavljena runa. Tri so bile že ohlajene, ena pa je medlo in neenakomerno dihala. Po premisleku je vstal in stopil do drvarnice po sekuro.

KAJ SEDAJ?

V hiši je pristavil vodo za močnik in šele preden je tretjič povrela, se je pravočasno spomnil in stresel moko v krop. Ponoči pa mu ni dalo miru, zato se je dvignil in stopil ven, do obore. Ovce ob ogradi je prekrilo ivje, ki je zmrznilo na ohlajajočih se truplih, da so bila videti majhna in komaj opazna. Noč je bil spokojna in svetla, mrzav pa, kakor da je ustavil čas in luno primrznil na zvezdnato nebo. Sneg se bo obdržal daleč v pomlad. Do zveri, ki so ga spravile praktično ob vso živino, kar jo je premogel, ni občutil nobenega posebnega sovrašstva. Nadloge pridejo in minejo, kakor jim Višji ukazuje. Če ni huda zima, je suša, toča ali druga nesreča, ki udari človeka. Težko je to, še težje pa, če se proti temu ne more boriti zaradi starosti ali bolezni. Tedaj mu ostane le še molitev, ki pa Gašperju kot dokaj mlademu samotarju, ni dobro sedla. Danes jih ne bo nazaj, si je zamrmral v brado in se spravil k počitku. Luna je šla za rob in nastala je črna noč, še preden se je v hladni postelji toliko ogrel, da je utonil v spanec.

Sonce je bilo visoko, kakor je lahko presodil po svetlobi, ki se je presevala skozi ledene rože na mali okenski šipi. Iz postelje je opazoval drobne prašne delce, ki so počasi krožili po zraku in se prikazovali v svetlobnem stožcu. Počutil se je polomljenega in

otopelega. Šele hrzanje kobile ga je spravilo pokonci. Nov dan se je začel, ne glede na vse. Oblekel se je in odšel v hlev. Nato se je vrnil, zakuril peč in se po zajtrku zakopal v drvarnico, ki je bila polna vsakovrstne ropotije. Precej se je namučil, preden je našel, kar je iskal. Na zmrznjen sneg je vrgel veliko kovano past na vzmet. Na tleh se je zarisal temen krog, ko je z železa odpadel rjast poprhr. Past je bila pri hiši že dolgo. Ni se spomnil, da bi jo njegov oče kdaj uporabil, njega pa niti kot otroka ni zanimala. Moral je napeti vse moči, da je razklenil zobati čeljusti. Ko ju je spravil v vodoravno lego, je škrtnilo. Vzel je dolgo poleno in ga pritisnil na ploščo, povezano z vzmetjo. Čeljusti so udarile skupaj, da mu je roka kar odrevenela. Zobje so se pol prsta globoko zarili v smrekovo poleno. Začudil se je, da naprava še vedno deluje tako brezhlebno in to mu je vzbudilo neprikrito zadovoljstvo. Preplavila ga je želja po maščevanju zaradi spoznanja, da se je morda sposoben postaviti v bran nadlogi in ji kljubovati.

Ovčjih trupel se ni pritačnil. Z zadnje strani je bila ograja, zato je pred trupli izkopal plitvo jamo, v katero je položil past. Verigo, ki je bila na enem koncu prikovana nanjo, je ovil okoli lesenega stebra. Ponovno je napel vzmet in past ter okolico previdno in natančno posul s čistim snegom. Delo ga je dobro segrelo, a ko je pregledal storjeno, je bil zadovoljen. Če ne bi tega naredil sam, bi brez pomisleka stopil vanjo. Vrnil se je v hišo in se lotil kuhe. Ostalo mu je le še čakanje. Trop se bo gotovo vrnil po ostanke ...

Dan je preživel v drobnih opravilih. Obori se je izogibal, kolikor se je mogel, da ne bi puščal človeških vonjav, ki bi opozorile zveri na nevarnost. Minil je dan, dva, zgodilo pa se ni nič. Drugo noč se je sicer prebudil zaradi nekkih šumov, stopil je do okna in pogledal proti obori, pa ni bilo videti ničesar. Tretjega dne se je sprijaznil, da so se volkovi verjetno premaknili nazaj proti Kanomlji ali še naprej. Razmišljal je, ali naj ovčja trupla še naprej pusti tam ali naj jih umakne in zakoplje. Dokler je tak mrzav, se mu ni bati smradu, misel nanje pa mu vseeno ni bila prijetna. A ko se je približal mestu, kjer je bila past zakopana, ga je spreletelo. Na svežem poprhu, ki ga je natresel po okolici, so bile vidne sledi težke živali. Past je bila nedotaknjena v svojem ležišču, na nekaj mestih pred njo pa je opazil oranžne sledi urina. Takoj mu je bilo jasno, da je glavni samec začutil nevarnost in označil mrhovino kot neuporabno. Zabrisal je poleno v železo, ki se je z glasnim pokom takoj sprožilo in odšel po lopato. Ovce je začasno zakopal v snežno jamo za drvarnico. Po krajšem razmisleku je past nastavil

Zima na Golakih FOTO:BOŠTJAN LIKAR

v prehod med hlevom in drvarnico. Tako lahko ostane vse do odjuge, si je mislil.

LAKOTA

Prišla je svečnica. Vsa pokrajina je bila še vedno ujeta v ledeni oklep in zrak je bil suh, da je peklo grlo. Sneg je postal trd kot kamen in Gašper je dan za dnem vpregal kobilu in vlačil hlode do male jase pod kmetijo. Delo ga je zaposlovalo, da bi skoraj pozabil na krdelo, ki je zaradi hude zime še vedno sejal strah na celotnem območju med Trebušo in Trnovskim gozdom. Njegove kmetije se je izogibalo in le ponoči ga je občasno še doseglo oddaljeno zavijanje. Mraz je začel popuščati komaj teden dni pred pepelnico, ko se je začela podlaga mehčati in je nekega dne postal korak v snegu težak kot svinec. S kobilu sta prišla domov zelo upehana in odločil se je, da bo z vlačanjem za to leto prenehal. Izpregel je preznojeno žival, jo peljal v hlev in ji natresel sena. Med tem, ko je jedla, jo je zdrgnil s suho slamo in potrepljal po vratu in grivi. Bila je še prevročna, da bi ji dal takoj piti. Stopil je na zrak in skozi nosnice

zajel topel in vlažen zrak, ki je vzhajal na plundrastem dvorišču. Pomlad trka, je bil zadovoljen. V hiši je sedel za mizo in si natočil kozarček. Še vedel ni, kdaj je od utrujenosti zakinkal.

Prebudil ga je divji vrvež. Bil je še pijan od nenadnega dremeža, ko je planil k oknu, mimo katerega so švigale sence. Sredi dvorišča se je kakor viharni oblak vzpenjala kobilu in se skušala otresti težkega bremena. Vse na njej in okoli nje je bilo uklenjeno v hudičev ples. Velika siva zverina se ji je obešala za vrat, dve sta jo vlekli vsaka za eno od zadnjih nog, bela volkulja je vlekla njen rep, da bi jo spodnesla na tla, pet mlajših pa je divje skakalo naokoli in čakalo priložnost, da zgrabijo žrtev brez večje nevarnosti pred kopiti.

Spomnil se je, da je pozabil zapreti hlevska vrata. Verjetno jo je slabo privezal in se je v strahu uspela iztrgati. Brez razmišljanja se je pognal ven in se šele pred vrati zdrznil, da je pravzaprav golorok. Dva ali trije so zarenčali in pokazali podočnjake. Vse do tedaj volkovi sploh niso oddali nobenega glasu. Kazalo je, da jih sredi žara borbe nenadna človeška

prisotnost sploh ne vznemirja. Gašper je divje pogledal naokoli in opazil vile, ki so ostale naslonjene na hlev. Pograbil jih je in se kriče zagnal v vrtinec, ki je kobilo med tem zrinil nekaj korakov v stran proti drvarnici in jo že spravil na kolena. Sunil je z vso silo in zadel belo volkuljo v rebra, da je izpustila rep in bolešno odskočila. Čisto verjetno, da je šele tedaj opazila, da niso sami z žrtvijo. Na belem kožuho so se pokazale rdeče lise, zarenčala je, in ko se je obrnila nazaj proti napadalcu, je sneg pod njo prhnil v zrak. Železo je počilo in močne železne čeljusti so ji zgrabile in zlomile zadnjo taco. Krik, ki je vodilni samici ušel iz grla, je prekinil napad. Zobje so se razklenili in trop se je z izjemo sivca, ki je kobilo grabil za vrat, razbežal na vse strani. Kobila se je prevalila na bok in čoftasto je tlesknilo, ko ji je glava udarila na moker sneg. Sivec je deloval zmedeno, ker se je znašel v tem čudnem trikotniku. Pred njim je v snegu ležala na pol ubita žrtev, ki bi tropu zagotovila za več dni hrane, na eni strani se je njegova belka nemočno vrtela z zlomljeno nogo priklenjena na verigo in na drugi je bil človek, ki se je nenadoma znašel sredi tega dogajanja. Gašper je vedel, da mora napasti, dokler je v naletu. Planil je in sivca z vilami pritisnil k steni drvarnice, še preden se je ta pognal vanj. Osti so komaj prebile gosto zimsko dlako na vratu, sivec je zatulil in se izvil ter skočil stran od zidu, da je imel prost hrbet. Toda kot vodilni samec ni imel možnosti za umik. Dva palca dolgi podočniki so se postavili po robu železnim ostem. Gašper je vedel, da je lahko vsak korak usoden, bil je napet kot tetiva, ko je suval sivca s kratkimi in močnimi sunki v hlatajočo čeljust. Dvakrat bi mu ta vile skoraj izpulil iz potnih rok, ko je s čekani zgrabil osti, a na gladkem jeklu so imeli premalo opore. Hropeča kobila se je med tem kakor prikazen dvignila na noge in nemo opazovala dogajanje. Gašper je bil že ves moker, ko mu je z eno od osti uspelo prebosti sivčevo oko, da

se je ta vzpel v bolečini. Sunil je ponovno in tedaj se je dlaka na prsih pod grivo vdala in uspelo mu ga je ponovno stisniti k zidu. Sivec je kopal kot zmešan, da je sneg odletaval izpod krempljev, trdne opore pa ni bilo. Izvijal se je na vse načine, a Gašper je držal vile kot s kleščami in ga tiščal ob zid, da mu je curkoma teklo po hrbtu. Sivčev okrvavljeni gobec je suval naprej in s podočnikov so se mu vlekle lepljive penaste štrene, ko je grgrajoče renčal iz prebodenih prsi. Gašper je čutil, kako sivčevi poskusi, da bi se osvobodil, vedno bolj medlijo, grgranje se je zatikalo in smrdljiva sapa iz prebodenega gobca je usihala. Modro oko, ki je ostalo celo, je izgubilo lesk in končno je Gašper lahko omahnil v sneg poleg negibnega volka. Tresoči roki, ki ju je v podlahteh grabil krč, je porinil v hladno brozgo, v katero je nato pritisnil še pregret obraz. Ko je dvignil glavo in se mu je umazana snežnica pocedila čez oči, je videl belko, ki je tiho in vdano v usodo čakala, da pride vrsta nanjo. Trop je izgubil vodilni par.

ŽIVLJENJE GRE DALJE

Mesec dni kasneje je bilo vse v mladem zelenju. Med Osrednikom in Putrihom je zagrmelelo kakor iz topa, ko so težka dvojna vrata tresčila ob kamnite stene Belčnih klavž. Voda je bruhnila skozi visoko pregrado, trgala iz struge skale in pobirala hlode, ki so jih možje več tednov spravljali vzdolž struge. Tla so se tresla, ko je poplavni val z obilnim tovorom drvel proti več kilometrov oddaljeni Idriji, do koder se je umiril. Možje so bili zadovoljni, saj so imeli priložnost dobro zaslužiti. Prav tako Gašper, ki se je vračal proti svojemu praznemu domu. Kobila mu je zaradi ran poginila, za drugo še ni imel denarja, a v življenju je tako, da je treba vzeti kar prinese ali odnese. Kakor voda. Volčji trop z novim vodilnim parom pa je bil tedaj že kdo ve kje. ◉

Doživetja vztrajne štoparke

Pozimi pa rožice ne cveto ...

✍️ Nada Kostanjevic

Že konec novembra sem ugotovila, da bo treba po mah za domske jaslice, še preden na Gori zapade sneg. Zato sem se nedeljskega popoldneva znašla v krasnem sončnem dnevu na »Idrski cesti«. Avto mi je ustavil takoj in ko sem sedla na sovoznikov sedež, sem se znašla iz oči v oči z – zamorko. Najprej sem se malo zmedla, potem sem se spomnila. Zadaj je sedela starejša ženska. Povedali sta mi, da gresta na Predmejo, ja do spomenika me bosta zapeljali.

Neki pleskar iz Vipave, ne več mlad, je šel delat v Švico. Tam je spoznal ločenko, ki je imela prej moža Afričana. Poročil se je z njo in posvojil njeno hčerkico. Ko sem jo spoznala, je bila stara kakih 12 let, hodila je v osemletko v Vipavo, govorila slovensko kot Prešeren, nemško kot Goethe, angleško kot Byron, priljubljena je bila v vsej vasi in odlična

učenka. »Zelo ste zrasli, gospodična. Ali že delate?«
»Ne, študiram družbene vede«. Vem, da jih bo v praksi dobro doštudirala. Odložili sta me pri spomeniku na Predmeji, in tako sem se podala po lepi cesti, ki pelje čez Goro v Zadlog. Najprej je asfaltna. Nek divji, iz vej narejen kažipot me je usmeril k nekemu kmečkemu turizmu, a ker je dan več kot kratek, sem šla raje naprej. Konec asfalta in cesta se že malo spušča. Na začetku straši napis 'Od 15. novembra naprej cesta ni vzdrževana'. A kaj, ko je vreme krasno, cesta pa, da bi še bos po njej hodil. Mahu je bilo bolj malo, čeprav je bil kar gost gozd.

KAJ POČNE V TEJ SAMOTI?

Da je kar precej gričev, preden se cesta spušča v Zadlog, sem pozabila. Saj sem bila vsaj 15 let mlajša,

Gora nad Ajdovščino FOTO: OTON NAGLOST

ko sem jo prehodila. A glej! Kakšen čuden kamen, ves obrasel z mahom! Pristopim. Na kamnu je cel kup mahu, ki je primrznil – nekdo ga je nabral in tam pozabil. Kmalu je bil moj nahrbtnik poln, jaz pa sem študirala, ali naj grem naprej ali nazaj. Začela sem se zavedati, kako kmalu bo noč in kako dolga je pot. A za menoj je ustavil avto, v njem dve deklici, ki sta me spraševali, kaj za božjo voljo stara ženska s palico počne v tej samoti. Jaz sem povedala njima, onidve pa meni, da gresta v Trebče (predmestje

FOTO: MIRKO BIJUKLIČ

Črnega Vrha). Ravno prav – lepoto ceste, gozda, razgled na Zadloško polje sem občudovala iz avta. Ko sem v Trebčah izstopila, se je že večerilo. Vendar sem izpod stelje našla nekaj popkov teloha. Dva sem dala na grob Malke in Pepce v Črne vrhu, dva si je Stanko, invalid na vozičku v domu, zataknil za klobuk. A drugi dan je že zamedlo na Čavnu in Kovku. Mahu je bilo za dom dovolj in ni mi bilo treba več iti ponj, saj so ga tudi drugi – negovalke, kuharice in ostalo osebje – z Gore dosti prinesli.

No, na mojih štop potovanjih pred božičem nisem doživela nič pretresljivega. Le to, da sem pred gostilno v Črnem vrhu zagledala avtobus z reško registracijo. Vstopila sem in izvedela, da so člani PD Kamenjak. A glej! Poznala nisem nikogar več, čeprav je bilo dosti manj mladih. Predstavila sem se in rekli so, da poznajo nekatere člane moje družine in da se spominjajo nekaterih starejših članov ... Skoraj nismo imeli kaj govoriti. Kako prav je imel moj rejenc, ko sem ga pred 20 leti peljala na javorniški pohod. Takrat sem srečala znane Rečane in se z njimi zapletla v klepet, a on me je odločno potegnul za roko: »Mama, sedaj nisi več Rečanka, sedaj si Vipavka, ne drži se Rečanov, drugače še ne prideva domov ...« Pa prav nič žalostna nisem bila.

Po novem letu pa je začela po Ajdovskem razsajati burja. Zato sem se odločila, da bom poskusila

do izvira Hublja, seveda le po cesti. Menila sem, da višje gori toliko ne piha. A sem se ušela. Ko sem prešla Pale, je pihalo še bolj, a živega krsta nisem srečala. Saj bi se obrnila, a sem se bala, da me burja vrže na tla. Šla sem mimo one spomeniške pipe, mimo naselja, kjer so se naselili potomci (trije bratje) nekega avstrijskega oficirja in se poslovenili, zgradili hiše in postali ugledni meščani. Šla sem mimo one lepe cerkvice na Fužinah in mimo nekdanjih Fužin, a od vsega tega nisem videla prav nič, saj sem se borila z orkanskim vetrom. Pred gostilno so me dohiteli neki mladeniči, ki so me spravili noter. Pred gostilno je bilo avtov, kot bi bencin zastoj delili. Konec že veste. Izbirala sem lahko, kdo me bo peljal domov.

USODE

Pa me nekega dne pokliče tajnica doma. »Neka gospa iz Cerknega, ki vas pozna potom Planinskega vestnika, bi rada govorila z vami.« No, zmenili sva se in lepega popoldneva se znajde v domu ženska srednjih let s prikupno lončnico v roki. Jej, ljuba duša, če bi ti vedela kako malo prostora je v domu in kako malo ga imam jaz, ko smo tri v sobi – dve debeli in ena na vozičku! Ženska mi je povedala, da živi v Cerknem in da en teden dela v Tolminu, en teden pa v Idriji pri Skladu kmetijskih zemljišč. In naj ji povem, kaj vem o Snežnikarjevih, ki sem jih večkrat opisala v PV. Sama pa mi je povedala pretresljivo zgodbo te izumrle gorjanske družine.

Pepca je umrla pred desetimi leti, stara 95 let. Njen oče je imel domačijo na slemenu med Šajсно ravnijo in Kanjim Dolom (poglejte Atlas Slovenije ali zemljevid Nanos in Trnovski gozd). Imel je dva sinova – eden je padel v prvi vojni, drugi umrl brez potomcev. Hči Marija je imela nezakonsko hčerko Malko, rahlo prizadeto. K Pepci se je hodil nekdo iz doline ženit, a je ni poročil, le dvojčka ji je »naštimal«, ki sta umrla isti dan in potem še enega sina, ki je umrl kot dojenček. Hiša ni imela ne vodovoda ne elektrike. Ženin je šel v dolino in poiskal boljšo srečo. Pepca, Marija in Malka so podedovale nekaj njivic (poznam jih, saj sem jim včasih pomagala opleti krompir, ki ga tako visoko ni prizadela ne plesen ne koloradski hrošč). Od vseh Gorjanov so konec zime kupile kuhalnice in koše in jih nosile prodajat po dolini. Ovco so redile, pa tudi kdor je ovce redil, jim je nesel volno za presti. Videla sem v njihovi hiši kolovrat, ki ni bil star 200 let, ampak le 20 let, izdelal pa jim ga je domači mojster. Marija je umrla, Pepca pa je hišo kar lepo vzdrževala, v ogromni »štetni« ni nikoli zmanjkalo vode. Malka

je vsako sredo šla v Črni v vrh po zaloge in po baterije za tranzistor ter po časopis. Pepca je bila kljub nesrečam sproščena in brihtna. Meni je nekoč rekla: »Vse ta hudo ste prestala, sedaj vam nič več ne more škodovati«. Po vojni sta dobili skromno pokojnino, skavti so jih obiskovali, celo škof Metod je bil večkrat v njihovi hiši. Na uglednem mestu je imela sliko, kako škof Metod z njima »žaga« drva. Obljubila sem ji, da ji to sliko ukradem. A žal, ko sta umrli Pepca in Malka, je to storil nekdo drug.

Kar sem vedela o Snežnikarkah, sem povedala. Vam pa zaupam, da je rožica v moji nagneteni sobi po malem shirala.

Zopet sem se podala na štop na Goro, a ustavil mi je nek možakar, ki me je nekoliko čudno pogledal. Končno mi je zaupal, da se je z ženo skregal in da se gre razkadit. Kam naj me pelje? V Godovič. Oh, kako je lepa narava, moram vse moje tri otroke peljat sem na sankanje, ženo tudi, saj nisem nič več jezen nanjo ... No, bodimo kratki. V Ajdovščini sem imela neko sejo ravno na petek trinajstega zvečer in vsi odborniki z avti so mi ušli domov, jaz pa sem ostala v temi in po burji sama, ko zaslišim: »Ali se me spomnite iz Godoviča?« Bil je moj prevoznik, tokrat z ženo, in mi je ponudil, da me odpelje v dom. »Srečen dan«.

TELOH PRED VRATI

No, zdelo se mi je, da se je sneg z Gore toliko stopil, da bi lahko šla po teloh. Iste sorte tiči vkup letijo, zato me je naložila neka sodelavka Sožitja (društvo za pomoč prizadetim) in mi zaupala, da gre čez Ledinsko razpotje v Kranj. Kaj rada bi šla z njo, a kaj, ko je dan kratek. Včasih sem šla do Ledinskega razpotja, pa v Idršek, od tam na Gore. Včasih sem z Ledin šla peš v Žiri – poleti – in nabrala neke tako lepe nageljčke, ki sem jih le tam dobila. A je bilo pozno, zato sem danes šla le do Godoviča. Podala sem se po cesti proti Medvedjemu brdu, odločena, da grem po gozdu do Hotedršice, a ko sem skrenila s ceste, so mi neke domačinke svetovale, naj grem raje levo, tam je več sonca in več teloha. In res! Tam v zavetju gozda, blizu Godoviča, zidajo hiše, kjer se jim ni treba boriti s spomeniškim varstvom, in tam so neke brezimne planjave polne teloha. Kačjo smreko bom že drugič šla gledat, pa dinozavrovo stopnjo tudi. No, ko je bila torba polna, sem stopila na cesto, a mladenič mi je rekel, da gredo le do Črnega vrha. Nič za to, grem k Metki na »župo«. Gospodar mi postreže z odlično »župo« in kosom kruha z ocvirki. Ko hočem plačati, mi reče gospodar: »Prav nič ne boste plačali, ko ste s takim

apetitom jedli našo 'župo'. No, pa mu pokažem torbo: »Ampak malo teloha boste le vzeli?« »Aha, to pa«.

Tudi naslednjo nedeljo sem šla po teloh. Tokrat pod Javornik, v Strmco. Tam je – stran od javorniške ceste – trdna domačija, kjer se domača hči vozi delat malo z lastnim avtom malo z avtobusom kar v Podskrajnik, ker je začela delati v tisti nesrečni Alpini, ki je šla na Kitajsko. Samuje s starši. Bog ji daj ženina, ki bi prevzel to trdno domačijo.

FOTO: DAN BRIŠKI

En grič pred hišo je porasel s telohi, da je kaj. Pred leti so ta grič požgali in od takrat se je teloh še bolj razbohotil. Spominjam se, da sem ta osmojeni teloh brala in da je bil zelo čuden in zelo lep. Drugi grič je poln kronic, pa tudi cvetijo že. Šla bi tja, a si ne upam. Rada bi šla na strmeško domačijo, ki je blizu javorniške ceste. No, s kronicami imam eno čudno doživetje. Lansko leto sem jih šla nabirat in sem pred tem gričem srečala zakonca, ki sta poročena vsak na svoj kraj, meni dobro znana. Debelo smo se pogledali, olikano pozdravili in tekli vsak na svoj konec.

Tako sem se danes spustila do javorniške ceste in stopila do Poženelove domačije. Moja sostanovalka Izolda me je prosila, naj obiščem Marijo. S Planine se je poročila na Goro, kar je sicer redkost. Gorjani niso poročali Planink, ne Planinci Gorjank, ker so dekleta rekla, da »z enega hriba na drugi že ne bodo skakale«, raje so šle v dolino, na deželo, kot rečejo na Gori.

Marija pa je šla na Goro, poročila trdnega Gorjana in rodila tri lepe in zdrave sinove. Dva sta šla v dolino, tretji doma kmetuje in gozdari, a ima zaposleno ženo, ki se vozi delat na Col. Vedela sem, da moram teloh vedno, ko vstopam v gorjanske hiše, pustiti pred vrati. Ne vem, odkod ta vraža – če se teloh prinese v hišo, kokoši prenehajo nesti jajca. Jaz sem ga v Vipavi vedno prinesla v hišo in ko je

enkrat sveta Neža odvezala kokošim rit, so nesle, če je bil teloh ali ne.

KMALU BO TREBA PO ŠMARNICE

Pozdravila sem Marijo in zagledala šopek kronic v kuhinji. »Kako ste, Marija? Prinesem vam pozdrave od Izolde!« »Stara sem.« »Oprostite, koliko ste stari?« »Šestinsedemdeset let!« »Potem vas pa pošljem po cigarete, jaz jih imam enainosemdeset.« Marija me povabi v hišo. Njeni vnukinji, Maja in Vesna, se igrata pred hišo. Zlati deklici, enajst- in dvanajstletni, ne čepita pred računalnikom, ki ga ni pri hiši, ne pred televizorjem, ki je v dnevni sobi. Igrata se s plastičnimi živalmi, sanke so tudi pred hišo, bereta kronice, verjetno znata voziti tudi avto, ko ju mamica vsak dan vozi na Col v šolo. Ko sta se pred tolikimi leti rodili, me je mamica vprašala, kdaj sta godova, in sem poiskala v knjigi 'Kdaj goduješ' ter sfotokopirala in jim poslala. Od takrat smo prijatelji. No, upam da jim kokoši vseeno nosijo jajca.

Naslednjo nedeljo pa sem vzela drugo pot. Ženska, ki je šla na svojo bivšo domačijo v Idrski Log me je »denila dol« pri kamnolomu v Koševniku. Od tam pelje lepa in zložna pot, makadamska cesta, do Predgriž. Tudi tam je obilo teloha. Pot pelje skozi gozd, ponekod močvirna, a za starega človeka prav primerna. Na koncu poti pridem v Predgriže mimo one slovite hiše,

kjer so meni in Miji hoteli podariti žlico. Tu sta dva mavčna laboda pred hišo, vse sorte umetelnih reči okoli. A druge imajo hleve in to s kravami, ne konji ... Ko sem prišla na cesto, sem si mislila, da je najbolje, da grem kar pred dom starejših v Črnem hribu. In res – obiskovalec, ki je z vnukinjo šel obiskat očeta, me je naložil. Še več, vnukinja me je recimo poznala, saj je nekoč s šolo nastopala v domu.

Na cvetno nedeljo sem zopet poskusila srečo do Godoviča. Sedaj pa bom res poskusila priti do Hotedršice! Teloh je še! Pot je zložna, a po njej ne vozi noben avto. Teloh pa je malo bel, malo rožnat, malo pa tudi zelen. Očitno sem zgrešila pravo pot, saj vem, da sem nekoč v to smer hodila in našla neke domačije. A sedaj je gozd samotnen, ptice se oglašajo. Na enem drevesu je kažipot težko berljiv, kjer piše 'Pr'kres'. A potem pot neha ...

Nazaj, nazaj! A pred domom že cvetijo jožefice, marelice so že »ocvale«, magnolija že poganja popke – zime je konec. Teloh pravično razdelim, pošljem po dobri Jani nekaj na »naš« grob, a kar je ostalo, naj bo zelen, rdeči ali bel, vsega dam na polico pred okno. A glej! V ponedeljek je toplo sonce posvetilo na moje okno in teloh ni bil več niti bel niti rdeč, ampak zelen!

Nada, Nada – kmalu boš morala po šmarnice! ●

Predstavljamo vam nadvse enostavno, uporabno in cenovno dostopno navigacijsko napravo, ki je primerna tudi za tiste, ki jim tovrstni pripomočki zaradi zahtevnosti uporabe niso najbolj pri srcu.

Bushnell »BACK TRACK« je najnovejši elektronski navigacijski pripomoček za vsakogar. Sodobna naprava deluje na principu GPS tehnologije. Kot smo že omenili so obstoječe GPS naprave praviloma preveč strokovne za množično uporabo in prezapletene za preprosto, vsakodnevno uporabo.

Back Track pa je vzor preprostosti. Rešitev je v kombinaciji preproste uporabe in visoke tehnologije. Nima nobenih zapletenih in nepotrebnih funkcij in je zato uporaben za vsakogar. Back

Track ali »pot nazaj« nam tako, kot pove že njegovo ime, pokaže pot nazaj do izhodiščne točke.

Predstavljajte si, da se po kolesarjenju, nabiranju gob ali drugi aktivnosti v naravi ne znate

več orientirati ali vrniti k svojemu avtomobilu oziroma izhodiščni točki.

Nič lažjega z uporabo Bushnell Back Tracka. S preprostim pritiskom na gumb si bo naprava zapomnila geografsko pozicijo mesta, kjer ste pustili svoj avtomobil. Poskrbeti morate samo, da ujame položaj GPS satelita.

Imamo možnost vnesti tri lokacije, ki jih shranimo na tri različna mesta v napravi, ki so označena z ikonami doma, avtomobila in zvezdice.

Back Track vas bo varno vodil nazaj k izhodiščni točki, pri tem pa vam je v pomoč tudi digitalni kompas.

Zaradi navedenih lastnosti je Back Track zelo primeren za pohodnike, lovce, gobarje, tabornike in skavte, kolesarje in za vse druge, ki se veliko gibajo v naravi. Predvsem pa je pomembno, da je zaradi preprostosti uporabe, ki jo osvojimo v nekaj minutah, primeren tudi za starejšo populacijo in zanj ne potrebuje mo nikakršnega topografskega predznanja.

Napravo premera sedmih centimetrov lahko skrijemo v žep suknjiča, lahko pa jo obesimo tudi okrog vratu, za kar ima priložen jermenček in etui. Cena naprave je 69,90 € in je na voljo v več barvnih kombinacijah.

Več informacij na www.rodeoteam.si.

Botanična pot pod Črno prstjo

in Jože Mihelič

Črna prst s konca botanične poti

Črna prst (1844 m) v grebenu Spodnjih Bohinjskih gora ali Peči, kakor greben lepo imenujejo na Tolminskem, je zelo priljubljen gorniški cilj. Moj brat Tine jo opisuje kot prvo »visoko« goro v grebenu in dodaja, da imajo obiskovalci radi njene širne razglede in bujno cvetje. Prav

zaradi rastlinskega bogastva, ki je menda rezultat zanimive lege na obrobju ledenodobnih poledenitev, in zanimive kamninske sestave, kar se odraža tudi v njenem imenu, so jo že pred dvesto in več leti obiskovali najbolj znani naši in tuji botaniki. Scopoli, Hacquet, Wulfen in Zois pa niso bili le prvi

Oznake in smerokazi na botanični poti

Hacquetov ušivec

raziskovalci Julijskih Alp. Posebno pri Hacquetu poleg strokovnih navedb začutiš tudi opoj okolice, ki se je v zapis pritihotopil iz globin njegove duše in daje njegovim delom dodatno vrednost.

Z barvito, blešččo, redko in dišečo cveteno spada Črna prst med najzlahotnejše botanične sladkorčke tega dela Evrope, katerih okus enostavno mora poznati, kdor kot botanik kaj velja in kaj da nase. K vse večjemu obisku čisto navadnih ljudi pa v zadnjem času ne prispevata le zanimiva podoba gore, s katere koli strani si jo pač ogleduješ, in njena privlačna okolica, temveč tudi obnovljena Orožnova koča na Planini za Liscem, nekoč prva koča Slovenskega planinskega društva. Vemo, da je bila prvotna koča med drugo svetovno vojno požgana, sedaj pa po zaslugi prizadevnih članov planinskega društva iz Bohinjske Bistrice ponovno stoji na istem mestu v nekdanji podobi. Istočasno s kočo je bila obnovljena tudi stara, zelo lepa in razgledna pot iz planine na vrh, speljana po

Rhododendronovi dnevi

pobočjih Črne gore. Manj znano je, da je bila koča na tem mestu nekoč zgrajena prav zaradi rastlinskega bogastva Črne prsti.

Ko sem se v soboto, 11. julija, povsem slučajno odločil za turo na Črno prst, sem malo nad Orožnovo kočo presenečen opazil lične, zelo diskretno nameščene tablice, ki opisujejo zanimive rastline ob poti (povsem podobne tablice najdeš v ljubljanskem botaničnem vrtu, ki letos praznuje dvesto let). »To bo Ivanovo delo,« sem si rekel, ker se mi je zazdelo, da drug človek nikakor ne more stati za vsem tem. Ivan Veber iz Bohinjske Bistrice, sicer univerzitetni diplomirani inženir gozdarstva in odličen amaterski botanik, je moj dolgoletni prijatelj, njegov odnos do narave pa je čisto kugyjevski. Ko sem fotografiral še rosno cvetje v gorskem jutru, so me prehiteli drugi obiskovalci gore in vsi po vrsti izražali zadovoljstvo ob tem, kar se je »zgodilo« na naši skupni poti. Po sestopu z gore sem kajpak takoj zavil k Vebrovim in Ivana k sreči našel doma. Izvedel sem, da je botanična pot stara dva dneva, v koči na Črni prsti pa so tudi že vedeli zanjo. Prijazni, čustveni Primorci, ki so jim tega dne že zacvetele prve srebrne krvomočnice v bližini, so bili vsi navdušeni nad dogodkom, saj jim koča stoji na vrhu cvetne gore in izpod predpražnika, ko vstopaš, bujno kipi materina dušica.

Botanična pot se začne pri izrazitem spodmolu deset minut nad Orožnovo kočo. Najprej predstavi **črnogo, volčjo češnjo** in **rumeno milje**, potem pa se v presledkih nadaljuje do večje skale pod strmim gručem Črne prsti, kjer v času cvetenja zagledaš prve **zoisove zvončice** in drobceno **dvocvetno vijolico**. Vmes srečaš znameniti **hacquetov ušivec** in »domači« **bohinjaški repnjak**. Ravno prav vsega, nič premalo in nič preveč, pa še tako nevpadljivo so tablice nameščene, da ne motijo tistega, ki ga »zelena« imena ne zanimajo. Vsega skupaj je za približno 400 metrov botaničnega užitka, učenja, osveščanja in ozaveščanja, tesno ob poti, da niti koraka ni treba narediti po dragocenih Zlatorogovih preprogah, po njegovem cvetju. Vsi skupaj, posebno pa avtor, želimo, da bi obiskovalci spoštovali načela varstva narave, saj je ves prostor okoli Črne prsti zaščiten kot narodni park. Črna prst z okolico je uvrščena na seznam inventarja najpomembnejše naravne dediščine Slovenije kot botanična naravna dediščina. Obisk je priporočljiv julija in na začetku avgusta, ko rastline cvetijo. Botanična pot je plod prostovoljnega in hkrati strokovnega dela in je namenjena vsem obiskovalcem, ki imajo radi in spoštujejo našo naravo. ○

Strah ima velike oči

Kdo je lajal sredi nočnega gozda?

 Herman Dornik

FOTO: DAN BRIŠKI

Izstopil sem iz avta, se poslovil od žene in ji obljubil, da bom pazil nase in jo poklical, ko bom prišel na vrh. Ko so se luči avtomobila izgubile, sem dobil občutek, da sem sredi ničesar. Prižgal sem čelno svetilko in videl, da nekaj le obstaja. Ura je bila pol štirih zjutraj. Sledil sem snopu svetlobe po dokaj širokem kolovozu in moji koraki so motili tišino, ki je bila na koncu doline Voje. Le šumenje slapa se je slišalo nekje tam na desni. Oblaki so zakrivali luno, ki s svojim sijem ni mogla osvetliti moje poti in mi pokazati robov bližnjih hribov ter velikana Tosca pred menoj. Zatopil sem se v misli in ponovil načrt današnjega dne. Grem na Triglav iz Stare Fužine, da si popestrim dopust v Bohinju. Moja žena, sin in njegov prijatelj, ki je dopustoval z nami, da sinu ne bi bilo dolgčas, so mi zaželeli prijeten vzpon, toda nihče se ni odločil, da gre z menoj.

Nisem imel časa razmišljati, kajti kolovoz se je zožil v široko pot mimo table, ki je označevala, kam vse lahko pridejo planinci in drugi obiskovalci. Pot se je začela vzpenjati v gozd. Škoda, da je

bila tema in se gozda ni videlo, da bi lahko užival v njegovi lepoti. S snopom svetilke sem si ga hotel ogledati, vendar se ni dalo, ker sem moral gledati kamenje, ki je bilo na poti. Paziti sem moral, da se nisem spotaknil ali se udaril v nogo. Malo prehiter tempo in že sem čutil rahel pot po hrbtu. Še vedno je bilo temno kot v rogu in oblaki se še vedno niso umaknili luni in njeni svetlobi.

STRAH V ČRNEM GOZDU

Malo sem upočasnil hojo. Za hrbtom naenkrat zaslišim mogočno šumenje. Obenem s šumenjem se je zaslišal lajež, ki ni bil podoben normalnemu laježu, kvečjemu laježu »prehlajenega psa«. Groza! Po hrbtu me je streslo, po telesu mi je šla elektrika in zdelo se mi je, da mi je koža pretesna, občutil sem nekakšno valovanje v telesu. Mišice so se mi začele krčiti. Možgani so delali z neverjetno naglico. Šumenje in lajanje sta bila vedno bližje. Pomislil sem na krdelo podivjanih psov, ki se potepajo po gozdu in iščejo svoj plen, in danes naj bi bil njihov plen jaz. A je to moja smrt ali moj konec?

Panorama Fužinskih gora s planine Uskovnice FOTO: ROBERT KLANČAR

Luč je osvetljevala samo temo. Začel sem kričati in spuščati nerazumljive glasove. Strah je delal svoj plus nemoči in obupa. Lajež in šumenje pa sta bila še bližje. Drevo, hitro na drevo, so mi bile še zadnje misli. Odvrigel sem palice in se zapodil do prvega drevesa, na smreko. Ne na smreko, na bukev splezaj, so mi možgani dajali navodila. Nisem splezal, kar letel sem po deblu navzgor z občutkom, da me bo nekaj zdaj zdaj zgrabilo za nogo in me potegnilo nazaj dol. Objel sem deblo in se usedel na vejo, ki je bila vsaj štiri do pet metrov visoko. Šumenje in lajanje sta se začela počasi oddaljevati, moj strah pa je bil še vedno isti. Z lučjo sem začel preiskovati okolico drevesa. Nikjer nikogar. Mislil sem si, če so podivjani psi, sem rešen, psi se ne plazijo po drevesih, vendar pa so potomci volkov in so to taktično naredili, zdaj pa me čakajo nekje v temi. Srce mi je divje udarjalo. Sam sebe sem začel prepričevati, da sem rešen in da je vse mimo. V podzavesti pa so se mi prikazovali razni strahovi in nadnaravna bitja, ki me bodo zdaj potegnili z drevesa in me pokončala.

Naenkrat je postalo vse mirno in nenormalno tiho. Na sosednjem drevesu je začelo šumeti, kot da bi nekaj padlo ali pa hodilo pod njim. Vedno več je bilo tega. Z lučjo sem svetil in ničesar nisem videl. Domišljija je delala svoje. V glavi se mi je prikazal medved. Medved pa pleza po drevesu, zdaj sem ga gotovo nasankal. Medved je spodaj, sem si domišljal in začel kričati kot zmešan. Nič ni pomagalo, šumenje se je kar nadaljevalo. Nisem vedel, kaj bi. Medveda še ni bilo na spregled. Pomiriti se nisem mogel. Začelo me je zebsti, ker sem bil pri miru in v velikem krču, saj sem se trdno držal drevesa, da ne bi padel dol. Sam sebe sem začel prepričevati, da bo vse dobro, ko se bo zdanilo.

Komaj zdaj sem pogledal v nebo in zaznal rahlo svetlobo na vzhodu. Kmalu se bo zdanilo in potem si bom oddahnil. Vedno bolj me je začelo zebsti. Nahrbtnik je bil še vedno na mojih ramenih. Njegove teže sploh nisem čutil. Še dobro, da ga nisem odvrigel, ko sem plezal na drevo. Z eno roko sem se držal drevesa, z drugo pa vlekel nahrbtnik s svojih ram. Zelo veliko akrobatske spretnosti sem uporabil, da sem ga spravil v naročje, potegnili flis iz njega, ga oblekel in dal nahrbtnik nazaj na rame. Vedno svetleje je postajalo okrog mene. Veje in drevesa v moji bližini so začeli dobivati obliko in niso bili samo temne in črne gmote. Z vsakim žarkom svetlobe se je moj strah zmanjševal. Domišljija je počasi izgubljala boj z realnostjo.

Na sosednji smreki sem videl veverice, ki so grizle storže in jih metale pod smreko. Pri padanju skozi krošnjo in padcu na tla so ustvarjale znani zvok, ki me je spominjal na mojega medveda. Da, to je bil moj medved. Prvič v tem jutru sem se nasmejal. Medveda sem se rešil, kaj pa lajež? Gledal sem pod drevo, tam so bile samo moje palice. Napenjal sem oči in gledal po gozdu, dokler mi drevesa niso zastrla pogleda. Gozd se je prebujal, vendar ga nisem občudoval tako kot vedno. Zdel se mi je grozen in vsepovsod, kamor sem pogledal, se mi je zdelo, da me nekdo opazuje. Še ptičev nisem slišal. Še vedno sem bil na drevesu in nisem vedel, kaj naj naredim.

Razmišljal sem, da bi kar na drevesu počakal kakšnega planinca in se mu pridružil. V moji glavi je bila norišnica. Naj nadaljujem z začrtano turo ali naj hitro zdivjam v dolino? Kje so moji psi ali kakšni drugi nebodijihtraba? Splezaj dol in nadaljaj turo, sem se prepričal. S strahom sem splezal dol, pograbil palice, jih trdno stisnil in se parkrat obrnil okoli svoje osi. Palic nisem prijel kot za hojo, ampak kot sablje, da bi se lažje obranil pred napadom.

VSEENO NAPREJ

Odločil sem se, da nadaljujem s turo. Po poti, ki se je občasno dvigovala in ravnala, sem hodil v istem tempu. Vsakih par metrov sem se obračal in preverjal, da kdo ne hodi za menoj. Pred vsakim nepreglednim ovinkom sem bil pripravljen, da se spopadem z napadalcem. Moja edina skrb je bila, da se čim prej znebiti gozda in se priključim poti Rudno polje-Triglav. Tam se svet odpre in znebil se bom tega zoprnega občutka, da je vedno kdo za menoj. Tam so ljudje in bo čisto drugače. Ko se mi je prvič prikazal Triglav, sem bil že boljše volje. Še par ovinkov in dosegel sem pot. Ustavil sem se šele tam, kjer prideš iz ruševja in je Vodnikova kočna na dosegu roke. Pod tabo je Velo polje, nad njim pa kraljuje Triglav. Pogled, ki mi je pomenil rešitev in olajšanje.

Počutil sem se, kot da bi odložil veliko breme, ki me je vlekel k tlom. Občutil sem neznosno žejo, saj že par ur nisem pil. Pot je bila prazna, nobena človeka nikjer. Prve ljudi sem srečal pred Vodnikovo kočno, ampak sram me je bilo, da bi kateremu povedal, kaj se mi je zgodilo. Spil sem čaj in nadaljeval proti Planiki. Pri hoji sem se prepričeval, da pozabim, kaj se mi je zgodilo, in se rajši prepustim uživanju v lepotah, ki me obkrožajo.

Na Planiki sem dva planinca po ovinkih

spraševal, ali vesta, katere živali spuščajo takšne glasove, vendar mi nista znala povedati, pa tudi jaz nisem več silil vanju. Na vrhu Triglava je bilo fantastično. Prepustil sem se razgledom in užival. Javil sem se ženi in ji povedal, da sem imel majhne nevšečnosti, da pa je drugače vse v redu. Nisem je hotel obremenjevati s svojo prigodo.

Sestop z vrha in hoja po poti navzdol nista bila nič posebnega. Čez Voje ne grem nazaj. Strah je bil še vedno prisoten. Odločil sem se, da grem čez Uskovnico, kljub temu da je pot daljša. Pot je lepa, čeprav je na nekaterih mestih potrebna popravila. Vse je bilo lepo, dokler nisem prišel v gozd. Grenak priokus z jutranjega dogajanja je pustil posledice. Gozd sem si ogledoval, ga vonjal in poslušal ptičje petje. Vendar ni bilo tiste sproščenosti, razigranosti in uživanja. Občutil sem zapestost in na vsak nenaden šum sem se obrnil. Šele ko sem prišel do prvih vikendov, sem se sprostil.

NISO BILI NE PSI NE MEDVED

Pri koči na Uskovnici sem vprašal oskrbnico, ali ve, ali se kateri od gostov pelje v Fužino. V današnjem dnevu sem že dosti doživel in ni se mi dalo pešačiti še dve uri do tja. Pokazala mi je moškega, ki je bil v družbi lovca. Prijazni gospod je na moje vprašanje odgovoril pritrdilno in čez pol ure smo se lovec, jaz in moj prijazni prevoznik odpeljali proti dolini. Pogovor je stekel, povedal sem, kje sem bil. Žilica mi ni dala in sem lovca vprašal, katera žival se oglašča kot prehlajen pes. Odgovoril mi je, da je to srnjak. Postal sem resen in v sebi sem si rekel: »Herman, ti si cepec.« Povedal sem jima svojo zgodbo in v avtu je odzvanjal smeh. Lovec mi je povedal, da sem srnjaka zbudil in se je ustrašil. Še več smeha je bilo, ko sem svojim povedal svojo prigodo. Za dodatni smeh sem poskrbel, ko sem dodal, da je srnjak gotovo imel trideset srn in se je pred menoj zbal za svoj harem. ◉

Srnjak lanščak FOTO: DAN BRIŠKI

Na Porezen malce drugače, drugič

Mimo praznih in zapuščenih domačij na Porezen

✍ Leopold Kržišnik

Ko sem pred kakšnim letom napisal prispevek za PV z naslovom Na Porezen malce drugače, sem dobil kar nekaj spodbudnih mnenj in bil poleg tega deležen priganjanja, da naj o malce drugačnih pristopih na Porezen še kaj napišem. Če sem čisto odkrit, me včasih zamika, da bi opisal kakšen zahteven brezpoten pristop na manj poznan slovenski ali drug vrh, a naj ostanem pri Poreznu. V prej omenjenem prispevku je bil opisan vzpon skozi Zapoškarjevo grapo, tokrat pa bom opisal le redkim poznano pot skozi opuščeno Cimarijo.

OPUŠČENA CIMARIJA

Zaselek z zgornjim imenom spada pod vas Zakojca. Sestavljalo ga je pet domačij, posejanih po bregovih

nad Zakojško grapo. Do domačij ni vodila niti dobra kolovozna pot, ampak predvsem le pešpoti oziroma steze. Vidnih je še nekaj ostankov kolovoza, in to samo do ene od domačij. Po domače so se posamezne domačije imenoval: Vasaje, Grapar, Mušč, Obid in Camarija. Po še videnem sta bili dve od omenjenih kar mogočni kmetiji, druge tri pa nekoliko manj. Imeli so svojo elektrarno, mlin in žago. Ostanki so še vidni v Zakojški grapi. Odnese jih ni niti septembrska povodenj v letu 2007. Nekaj hiš še stoji, hlevi in kozolci pa so v ruševinah. Ljudje so se preživljali z živinorejo, s kmetijstvom in z vsem, kar je lahko pripomoglo h kolikor toliko spodobnemu preživljanju. Še so vidni razni delovni in drugi pripomočki, razna oprema, orodje in drugo, kar

Porezen iz Baške grape FOTO: OTON NAGLOST

Obidova domačija
v Cimariji

priča o načinu življenja. Na edinem kozolcu, ki še stoji, je še vedno zloženega nekaj lanu. Popolnoma vsega niso mogli pridelati doma, zato so morali po nakupih in seveda tudi kaj prodati. Viške so prodajali v glavnem tako, da so jih odnesli v Baško grapo do železnice in jih potem odpeljali z vlakom v večje kraje in jih tam prodali. Domačije so vsaka zase tvorile zaokroženo celoto s tem, da so njihove parcele gozda in pašnikov segale visoko v pobočja Durnika in Porezna, kjer so še vidni ostanki senikov, kamor so ob košnji spravljali seno. Le-tega so potem znosili ali zvelkli do svojih domačij.

NA KRATKO O POTI

Opisana pot je krožna, kar pomeni, da se bomo ob vzponu in tudi pri sestopu in vračanju na izhodišče občasno lahko ozrli na prehojeno pot. Precejšen del, predvsem do Zakojške grape, poteka precej vodoravno, vendar preko večjega števila strmih in prepadnih grap. Šli bomo mimo štirih domačij oziroma njihovih ostankov. Pot se prične strmeje vzpenjati šele po prečkanju Zakojške grape. Vzponi, položnejši deli pa tudi kakšen krajši spust se občasno izmenjujejo vse do grebena Durnika, kjer se steza priključi markirani poti iz Hude Južine. Nikoli nisem štel, koliko grap je bilo potrebno prečkati do tu. Pot se na grebenu sprva postavi precej strmo navzgor, nakar prav kmalu postane položnejša in nas ne prav hitro pripelje na pašnike pod vrhom Porezna. Marsikdaj lahko z grebena pokukamo, s ptičjim pogledom, na že

prehojeno pot mimo zapuščenih domačij, ki so globoko pod nami.

NA POT

S hojo pričnemo na prevalu in razpotju desetih cest in poti med Kojco in Poreznom, imenovanem Vrh Ravni. Po cesti (na strani Porezna) se spustimo do bližnje kmetije Podčrnovrhar (približno 500 m), kjer vodoravno za staro in pod novo hišo nadaljujemo v gozd po sprva na novo razriti in potem stari opuščeni kolovozni poti. Le-ta nas v slabi uri pripelje preko več strmih grap do domačije Vasaje. Pogled s tega dela poti nam nehote uhaja na nasprotno stran na goro Kojco in raztresene domačije na njenem vznožju. Kot na dlani imamo Zakojco, rojstno vas pisatelja Franceta Bevka.

ČEZ ZAKOJŠKO GRAPO

Od domačije Vasaje se mimo kozolca in pod sušilnico sadja spustimo navzdol proti Zakojški grapi. Prehod preko nje nam olajša v zadnjem času izdelana brv. Ko prečkamo grapo, opazimo na desni ostanke mlina, elektrarne in nekateri pravijo, da tudi žage. Njenih ostankov nisem opazil. Na sredi vode v grapi leži mlinski kamen, ob vodi pa še stojijo ostanki mlina in elektrarne. Nad njo stoji zbiralnik za vodo z ostanki cevi, po katerih je bila vanj speljana. Do sem je bilo nekaj sledov vzdrževanja in označevanja poti, v nadaljevanju jih zaenkrat še ni. Nadaljujemo po komaj vidni stezi od zbiralnika vode vzporedno z vodo navzgor dobrih 100 m,

Prvi sneg na Poreznu FOTO: LIDIJA HOČEVAR ŽAGER

nakar nas steza povede levo strmo navzgor do domačije Mušč. Hiša še stoji, ostala poslopja so porušena in zaraščena. Ostanke hleva in hiša pričajo, da so tod prebivali gruntarji.

Od hiše se vrnemo nazaj po stezi slabih 100 m vodoravno do majhne grape in nadaljujemo na drugi strani ob njej nekaj metrov navzgor in nato levo poševno po komaj vidni stezi čez opuščene njive v gozd. Prav kmalu stojimo pod domačijo Obid. Od Vasaje do sem je dobro uro hoda. Mogočna hiša še delno stoji, hlev in kozolec pa sta podrta. Ob hiši stoji kašča za žito. V njej so še dobro ohranjene *pregrade* (posebni veliki leseni zaboji) za shranjevanje žita. Tudi pri Obidu so prebivali gruntarji.

PO »SVINJSKI POTI«

Za kaščo nadaljujemo sprva poševno navzgor, nato pa precej vodoravno nad sledovi njiv v gozd do ostankov senika. Levo od senika na nekakšnem pomolu stojijo tri ali štiri v vrsti lepo raščene in debele smreke. Nadaljujemo pod senikom navzdol in nato vodoravno čez veliko in strmo grapo. Svet je tukaj zelo strm in prepaden. Steza je vdolana v strma pobočja na obeh straneh grape. Po prečkanju grape prav hitro dosežemo veliko travnato

jaso. Stojimo na pašniku ali njivi nekdanje domačije Camarije. Popolnoma porušeni ostanki domačije so na nasprotni strani pri dobro vidni lovski opazovalnici ob robu gozda. Spodaj za grapo še stojijo kamniti stebri porušenega kozolca. Skozi koprive, maline in robide vodoravno prečimo do lovske opazovalnice. Po porušeni ostankih hiše in ostalih poslopij sklepamo, da tukaj niso živeli bajtarji.

Nadaljujemo od lovske preže in nad ruševinami poševno navzgor v isti smeri, sprva precej strmo, nato pa bolj po ravnem do nekakšnega hrbta, kjer steza zavije desno navzgor mimo debele, košate in delno podrte bukve. Za njo se pot usmeri levo pod strme senožeti Durnika. Strmina poti zaenkrat popusti.

Od domačije Obid pa do grebena Durnika sem pot poimenoval Svinjska pot. Za to imam več razlogov. Kadar koli sem v jeseni hodil po njej, zmerom sem opazil sledi divjih prašičev in jelenov, enkrat tudi medveda, ki se je hodil sladkat pod jablane na domačiji Camarija. Svinjska pot tudi zato, ker je običajno vlažna, spolzka in speljana po res »svinjsko« strmih pobočjih nad grapo pred Camarijo. Imam pa še en razlog, po moje kar utemeljen, za takšno poimenovanje poti. Razlog izvira iz

pripovedi domačinke ene od opuščenih domačij, ki je povedala sledeče: »V vasi ni bilo merjasca, pri eni od domačij pa so imeli svinjo, katera je za normalen razplod svoje vrste vsako leto potrebovala ljubimca. Ker ga v vasi ni bilo, bil pa je v sosednji vasi Porezen, se je ob pravem času svinja s spremstvom tja tudi napotila. Za pot v eno smer je potrebovala več ur.« Menda z orientacijo ni imela težav. Človek, če boš kdaj hodil po tej poti, spomni se te resnične pripovedi.

ČEZ DURNIK NA VRH POREZNA

Po slabi uri hoje od Camarije stopimo na markirano stezo, ki strmo od spodaj pripelje iz Hude Južine in se po kratkem ravnem delu vzpne desno navzgor na greben Durnika. Vodoravno naprej za rob pa vodi prej imenovana Svinjska pot. Smo na poti, ki je markirana in označena z napisi *maraton štirih občin*. Vzpenjamo se po najbolj strmem delu maratona. Prizadevni organizatorji vsakoletnega maratona iz Baške grape so verjetno v želji, da bi delček bregov Porezna pokazali širši javnosti, traso speljali čez Durnik. Ko strmina popusti, stojimo na Durniku – začetku grebena, poraščena s starimi košatimi bukvami.

Z omenjenega mesta je po markirani in ne prestrmi poti do vrha Porezna še dobro uro. Pot nas občasno pripelje na rob prepada, od koder vidimo strehe zapuščenih domačij pod nami, mimo katerih smo nekaj ur nazaj še hodili in ob tem premišljevali: »Kako so tod živeli ljudje še pred 40 ali 50 leti? Kako hitre so spremembe v življenju in naravi? Kar so ljudje nekoč z muko očistili gozda, postavili bivališča in izravnali zemljo, da je rodila in preživila številne družine, se danes zelo hitro zarašča.«

SESTOP NA IZHODIŠČE PO MARKIRANI POTI

Z vrha Porezna se vrnemo po poti vzpona kakšnih 10 minut do odcepa za Otavnik, Kojco in Jesenico, kjer zavijemo levo in se po mulatjeri in markirani poti spustimo do gozda, kjer stoji korito za napajanje živine. Smo na začetku grebena Otavnika. Nadaljujemo po markirani poti, ki se prav hitro spremeni v traktorsko. Po njej nadaljujemo najprej nekaj časa vodoravno do hleva pod potjo na planšariji, nato navzdol in mimo lovske koč v gostejši gozd, zatem pa bolj vodoravno po vedno boljši traktorski poti, ki prav kmalu preide v novo gozdno cesto, ki nas pripelje na izhodišče Vrh Ravni. Z vrha Porezna do tja potrebujemo približno dve uri.

SESTOP V POČE MIMO ZAPUŠČENE ZAPOŠKARJEVE DOMAČIJE

Sestop v Poče je zanimivejši in predvsem bolj v slogu doseganje poti. Z vrha Porezna sestopimo do prej omenjenega korita za napajanje živine na začetku gozda oziroma grebena, kjer markirana pot zavije na desno stran le-tega. Ne nadaljujemo po označeni poti, ki pelje malo pod grebenom po desni strani gledano v smeri doseganje hoje, ampak gremo dobrih 200 m kar po grebenu. V tej razdalji se po dveh ali treh kratkih strmehjših spustih greben najbolj približa prej omenjeni in na tem mestu dobro vidni traktorski poti na desni strani gledano v smeri hoje. Tu poiščemo na levi strani grebena komaj vidno staro stezo, ki vodi poševno navzdol v smeri hoje. Steza je najslabše vidna prav na začetku, ko zavije z grebena. V dobre pol ure pridemo po do napol podrte Zapoškarjeve hiše. Pod njo se držimo steze, ki pelje poševno navzdol in desno preko grape naprej na ozko traktorsko pot, ki jo opazimo pod seboj. Po njej gremo navzdol mimo dveh prepadnejših mest, kjer je pot vklesana v skalnato pobočje. Za drugim vklesanim mestom prav kmalu opazimo posebno debelo označeno bukev. Po kakšnih petih minutah bomo na spodnji strani poti opazili na manjšem hrbtu slabo vidno stezico, ki nas bo pripeljala v grapo,

Informacije

Izhodišče: Preval Vrh Ravni med Kojco in Poreznom nad vasjo Jesenica. Odcep ceste tik pred vasjo Jesenica (prihod iz cerkljanske strani), desno navzgor in nato prav hitro levo in po makadamski cesti še slab km do prevala (glej oznake).

Zavetišča: V poletnem času je odprta kočna na Poreznu. Spomladi, jeseni in pozimi na poti ni oskrbovanih postojank. Vode je dovolj.

Dolžina poti: Čas hoje je odvisen od dolžine postankov. Pri več krajših postankih morate računati na 7–8 ur.

Prehrojena višinska razlika: Glede na več krajših spustov pri prehodu skozi Cimarijo je vzpona približno 1000 m.

Najprimernejši čas: Od spomladi do jeseni.

Težavnost: Pot je orientacijsko zapletena in terja smisel za orientacijo, tehnično je nezahtevna, vendar terja precej previdnosti in dobro telesno pripravljenost.

Oprema: Dobra planinska obutev in ostala oprema ter pohodne palice.

Zemljevidi: Atlas Slovenije; Julijske Alpe, vzhodni del 1 : 50 000; Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, 1 : 50 000.

kjer bomo prečkali vodo Zapoško in po traktor-ski spodnji poti nad elektrarno prišli do zadnjega ostrega ovinka pod Počami na cesti, ki pelje v Poče. Z vrha Porezna hodimo dobri dve uri.

Če se nameravate odločiti za omenjeni sestop, je na to potrebno misliti že ob začetku ture, tako da pustite en avto na zadnjem ovinku pod Počami ali da si kako drugače organizirate prevoz na izhodišče na prevalu Vrh Ravni. Peš bi nazaj do izhodišča po najkrajši poti potrebovali dobro uro.

Še kratko opozorilo: če niste prepričani, da ste na grebenu našli neoznačen odcep steze, ki vas bo pripeljala do Zapoškarjeve domačije, se odločite za sestop na izhodišče po prej opisani markirani poti.

ZA KONEC

Opisana pot skozi Cimarijo orientacijsko ni čisto enostavna. Predvsem okoli domačij ali blizu njih je veliko opuščenih stez, ki so služile pri obdelavi zemlje, spravilu pridelkov, delu v gozdu, spravilu lesa, košnji in spravilu sena z višje ležečih pašnikov do senikov in domačij. Svet okoli hiš in porušenih poslopij se zarašča z grmovjem in drevjem. Sam sem po opisani poti hodil že precejkrat, vendar v začetku ni šlo vse gladko. Bilo je kar nekaj iskanja pravih poti in prehodov. V jeseni je večina stez v gozdu obilno zasutih z odpadlim listjem, zato med njimi skoraj ni razlike, poleti pa so poti in steze okrog hiš, kjer še ni grmovja, poraščene z visoko travo, koprivami in robidami. To velja predvsem za domačije na drugi strani Zakojske grape, kamor zaenkrat le malokdo zaide. Nekaj pa se kljub vsemu spreminja. Ko sem bil zadnjikrat v Zakojski grapi, sem srečal dva mlada fanta s krampom in z lopato, ki sta urejala del poti. V začetnem delu poti je že nekaj oznak in sledov urejanja, vendar le do grape. Vsem, ki se nameravate podati po opisani poti ali morebiti iskati druge prehode, pa velja opozorilo. Pobočja nad grapami in tudi drugje so strma in

spolzka, grape globoke in ponekod prepadne, orientacija ne čisto enostavna, stare steze poškodovane in po kakšnem obilnejšem deževju tudi podrte. Starih, komaj še vidnih sledov mostičkov in utrjenih prehodov čez grape skoraj ni več. Ob pogovorih in iskanju raznih informacij sem slišal tudi za iskalne akcije v okolici Zakojske grape.

Dobro si zapomnite prehojeno pot. Če bi šlo kaj narobe, se vrnite po prehojeni poti nazaj na izhodišče! Ne poskušajte z raznimi bližnjicami in podobnim! Ne ustrašite se napisanega, vendar vzemite opozorila in navodila za izvedbo ture resno! S komer koli sem hodil po opisani poti (jih ni bilo tako malo in vsak je tod hodil prvič), je bil zadovoljen, da ne rečem navdušen. Tudi sam še vedno ob vsakem novem obisku odkrijem kaj novega. Včasih se napotim po drugih poteh in prehodih. Vedno sem navdušen in se rad vračam sam ali v družbi ljudi, ki jih zamika neznanost. ◉

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX
107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

poletna DOŽIVETJA NARAVE
vsak petek ob 17h
RADIO OGNJIŠČE

<http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

Potepanje po Visokih Turah

in Janja Lipužič

SÄULECK

Tritisočak za vse planinke (rjavolaske in blondinke)

»Khm, ni to tista gora, kjer se zbirajo čarovnice?« se je muzal znanec, ko sem mu omenila načrtovano poletno planinarjenje v deželi pod Velikim Klekom. Je res mislil, da je duhovit?

Vzpon na Grossglockner žal ni prišel v poštev. Poleti z metlo se v tolikšnih višinah menda ne obnesejo najbolje, in ker gospodinjske pripomočke za zdaj vihtim spretnjeje kot cepin, sem avdienco pri vzvišenem vladarju odložila za nedoločen čas. »Ko bom velika.« Kakšen bolj salonski tritisočak bo primernejši za naju, sem tuhtala in nazadnje za pokušino izbrala Säuleck, enega izmed najlažje dostopnih imenitnežev Visokih Tur, ki se ga je prijel vzdevek *damenberg*, kar v prostem prevodu pomeni, da ga zmore vsaka – »blondinka«. Šovinističnega pridevnika se je, če verjamete ali ne, domislila neka ženska brihta, a to ne zmanjša dejstva, da gora meri celih 3086 metrov, od tega 1600 takšnih, ki jih je treba

premeriti z lastnimi nogami. Namig za vse, ki jih morda skrbi kondicija: v udobju kočice na skoraj natančno polovici poti si lahko obnovimo moči in se na vrh odpravimo naslednji dan. Prelahko? Nikar prehitro ne vihajte nosu; blizu kočice je urejeno plezališče, v katerem lahko po mili volji napenjate mišice ali pa pošteno pljunete v roke in zagrabite jeklenice izzivalne ferate, na vrhu katere boste še kako veseli ponovnega srečanja s svojo srčno damo (ali pobom). Ta nekaj let stara zavarovana plezalna pot, ki na vrh pripelje prek izpostavljenega, na pogled tudi precej krušljivega grebena, neuradno nosi najvišjo težavnostno oznako E, uradno – kdo ve zakaj, »samo« C/D. Smerokaz zanjo stoji pod jugozahodnimi pobočji gore, več informacij, skic in fotografij najdete na www.tauernalpin.at.

Säuleck je uvrščen tudi na seznam gora prijateljstva treh dežel in sodi med sedem »naj« vrhov narodnega parka Hohe Tauern (več o tem v nadaljevanju), zato zna biti že omenjena kočica Arthurja von Schmida ob koncih tedna precej zasedena in

Pogled na Säuleck od kočice Arthur-von-Schmid-Haus

prenočišče je priporočljivo rezervirati kak dan vnaprej. Nič lažjega, bi pomislili. Zavrtiš pravo številko, napoveš prihod, vprašaš za ceno in to je to. V praksi pa se stvari lahko odvijajo tudi drugače. Na primer takole.

»Nič *ingliš*, samo *dojč*,« je na moje vprašanje, če govori angleško, suho odvrnil sogovornik na drugi strani telefonske žice in obmolknil. Tudi meni je za hip zmanjkalo besed. »*Bitte?*« je v nestrpnem tonu ponovil glas. Premor, med katerim sem po spominu kot redke metulje lovila peščico poznanih enozložnic in nedoločnikov, je sešteval impulze in množil zadrego. Kdor pravi, da je vzpon na goro najtežja preizkušnja planinske ture, je v hudi zmoti. Vsi napore hribolazenja tega poletja me niso preznajili tako kot tista lekcija nemške konverzacije. Še vedno se tu in tam vsa vročična zbujam iz morečih sanj in ponavljam *haben zimmerfray*. Zgodbe ne bi pripovedovala, če me kasneje ne bi začudila ne tako nepomembna podrobnost: tuji jeziki oskrbnikom koč v resnici niso bili prav nič »tuji«. Moje muke so očitno nekoga pošteno zabavale, vas morda tudi, le meni so usta lezla v bolj kisló grimaso ... Potolazili so me šele osvežilen tuš, topla postelja in seveda osvojitev prvega tritisočaka.

Kljub lepim obetom so bili vrhovi nad reko Möll do vratu zahomotani v oblačne kape, šale in rokavice. Po kratkem turističnem ogledu Milštatskega jezera sva se v zgodnjem popoldnevu utirili na gozdni cesti, ki iz dna doline Dösener Tal pelje proti koči Konradhütte. Že v prvi strmini sem začutila, da se je v moj nahrbtnik spet vtihotapilo nekaj »slepih potnikov«, ki se radi sklicujejo na svojo nepogrešljivost pri preživetju v naravi. Le kako je mogoče, da je ta kupček drobnarij tako težak? Temu bom naredila konec, sem sklenila. Za zgled mi bo prijateljstva žena: vse, kar v hribih potrebuje – prenaša njen mož. Za trening, trdi on (naivnež), za uravnoteženje družinskih obveznosti, pravi ona (praktična dama). Emancipacija gor ali dol, skrajni čas, da se tudi jaz ozrem po kakšnem prostovoljcu! Medtem ko sem se razgledovala za potencialnim kandidatom in poznapoletnimi jagodami – slednje precej uspešneje (?) – ter sopihala v strm breg, je skozi redke sončne žarke zasijala podoba pokrajine, ki je s svojimi čari prevzela vse čute. »To zaklad je, hej, juhej,« se je kar sama od sebe zapela zimzelena Kekčeva, »bistri potok, hitri veter, bele zvezde vrh gora, gredo z mano tja do konca tega širnega sveta, jaz pa ...« Refren je preglasilo hreščanje helikopterja z grozeče opletajočim tovorom na koncu vrvi, ki mi je v nizkem preletu skoraj odpihnil klobuk.

Zdaj razumem, zakaj v gorah priporočajo čelade! Nadležna kovinska žuželka je dobrot poln zabojnik odložila pred kočó, medve pa sva se do naslednjega jutra zatekli v njeno ljubeznivo, toplo zavetje.

Skoraj točno opoldne sva stali na vrhu Säulecka. Brez težav, natanko tako, kot je obljubila dama na začetku zgodbe, sva opravili s potjo prek širnih kamnitih prostranstev, vendar ostali prikrajšani za bojda nebeške razglede, ki so se končali nekaj metrov od nosu. Kraljična Hochalmstipitze, najbolj zala Säuleckova sosedka, je blagovolila le za trenutek odkriti del svojega obličja, vsi ostali dvorjani pa so ostali skriti za mlečno belo kopreno. S par rekviziti in kubikom ljubljanskega smoga v ozadju bi takšne fotke lahko posnela tudi na strehi domačega bloka, sem se zmrdovala med iskanjem kolikor toliko uporabnega motiva, ko se je skujal še fotoaparát in izpljunil dve prazni bateriji. Rezervne so bile seveda še v trgovini.

Čeprav sva sprva nameravali sestopiti po drugi, nekaj daljši poti prek Mallnitzer Scharte in mimo južne obale jezera, sva se vrnili kar po isti. Na videz krhko ravnatežje velikih skal, nagrmadenih kot gromozanski kup popotresnih ruševin, je v vršnem delu narekovalo malo previdnejši korak, kmalu pa se je steza položila, da so bila kolena hvaležna in palice skoraj brez dela. Zadnja strmina se je iztekla ob obali strupeno mrzlega jezera Dösenersee, ki ga napajajo potočki izpod skrivnostnega ledenika, tako imenovanega *blockgletscherja*, in že sva sedeli na prenovljeni terasi Arthurjeve kočó.

»Janja, Maja, kava za vaju!« sem zaslšala, ko sva mastili brke ob kosilu. Kriza, od prevelike koncentracije čistega zraka se mi že blede, sem pomislila. Oskrbnica naju je še enkrat poklicala po imenih in od presenečenja mi je skoraj padla žlica iz rok. Haloo, kako pa vel?

Verjetno je mimogrede pogledala v knjigo gostov, kamor naju je vpisala prejšnji dan. Saj je vseeno, pomemben je namen. Prijazna gesta pozornosti, iz katere bi lahko razpredli celo basen o turizmu in ljudeh, je postavila piko na i tej prelepi turi. »Jaz pa pojdem in zasejem dobro voljo pri ljudeh ...« je še globoko v dolini odmeval refren Kekčeve pesmi.

MOHAR

V mrzličnem iskanju žiga po sledih zlate mrzlice

Naveličana vedrenja v mrzlem in deževnem »baznem taboru« sem zjutraj previdno odstrla zavese ... in jih sunkovito spet zagnila. »Fuj in fej!«

Großglockner, Johannisberg in Fuscherkarkopf z Moharja

je izpod puhaste odeje previdno pokukala Maja. Prav nasprotno! Od kičastega kontrasta azurno modrega neba, brezmadežne *ariel* beline novo zapadlega snega in krvavo zelenih macesnov se mi je še nekaj trenutkov bliskalo pred očmi. Ekspresno sva spakirali reči in se, tokrat opremljeni le s skromno culico čez ramo, odpravili na krožno turo s ciljem na 2604 metrov visokem Moharju. Čeprav razmeroma skromen po višini, sodi Mohar med najlepše razglednike tega dela Visokih Tur, izbran pa je tudi v elitno družčino t. i. »seven summits«, sedmih sanjsko lepih gora narodnega parka Hohe Tauern. Projekt spodbuja k obisku manj poznanih, med bolj razvpitimi imeni po krivici spregledanih vrhov: poleg Moharja so na seznamu še Säuleck, Strasskopf, Keeskopf, Spielmann, Zagutnig in Schwarzhorn.

In v čem je posebnost teh gora? Prav vsi planinci, ki se izkažejo z vsemi sedmimi žigi, prejmejo spominsko zbirko, sodelujejo pa tudi v žrebanju glavne nagrade – vodene ture na Grossglockner, ki jo uprava parka podari enkrat letno. Ohoho, še od Dedka Mraza si ne bi mogla želeti lepšega darila! Zbiranje planinskih žigov se mi je vedno zdelo nepomembno, toda privlačnost te nagrade me je v trenutku spreobrnila v gorečo zbirateljico. Tudi dejstvo, da sva bili od pogojev za vložitev kandidature oddaljeni skoraj 6000 višinskih metrov, ni zameglilo fantazijskih podob o tem, da bova prav medve tisti

srečnici, ki bosta deležni varnega spremstva kakšnega krepkega in postavnega gorskega vodnika. Bralec naj si kar misli svoje – klišejsko in komaj verjetno, po drugi plati pa dodatna motivacija na poti do sanjskega cilja naslednje gorniške petletke. Formular v žep in hitro pot pod noge!

Do 1880 metrov visokega izhodišča pri koči Sadnig se pripeljemo po okoli 10 kilometrov dolgi asfaltirani cesti, ki se pri kraju Mörtschach odcepi od glavne ceste Winklern–Heiligenblut. Pot proti vrhu Moharja se ves čas drži severne smeri, sprva teče skozi macesnov gozd, kasneje v dolgih ključih prek zmerno strmih travnatih pobočij. Za nami se postopoma odkriva 2746 metrov visoki Sadnig, prav tako privlačen, čeprav za odtonek zahtevnejši planinski cilj. Že na neizrazitem sedlu kakšnih 150 metrov pod vrhom se odprejo prostrani razgledi, ki v jasnem vremenu sežejo naravnost proti Grossglocknerju, a so le uvertura v razkošje, ki nas čaka zgoraj. Če se tam obnemo proti zahodu, smo na cilju že v manj kot pol ure, še priporočljiveje pa se je sprehoditi v nasprotno smer proti slabo uro oddaljeno Waschgang Scharte. Sredi žlahtno lesketajočih se visokogorskih prostranstev najdemo ostanke objektov iz časov, ko je bilo pogorje Goldberg pomembno nahajališče zlate rude. Virus zlate mrzlice je razsajal kar nekaj stoletij, dokler bogastva niso izčrpali in rudnikov zaprli. Danes si v dolini Klein Fleisstal blizu Heiligenbluta lahko

ogledamo nekaj restavriranih originalnih naprav in orodij, ki pričajo, da je bilo delo iskalcev zlata vse prej kot romantično početje, kakršno se običajno slika v naši domišljiji.

Težji za polne žepa svetlečih kamenčkov sva se vrnili do sedla in povzpeli na vrh. Kakor bi pravkar skočile iz zapeljivega turističnega prospekta, so pred nama oživele vse najslavnejše gore tega območja. Prepoznavni stožec Grossglocknerja je odločno rezal sveže umiti zrak na severozahodu, ob njem je izpod bele piramide Johannisberga mezela ledena reka Pasterza. Bližnji Sonnblick se je za trenutek zazdel kakor velikanska kepa sladoleda, okrašena z miniaturno čokoladno kočjo. Nasprotno stran doline je v celoti zavzela skupina Schober s poglavarjem Petzeckom na čelu, južni horizont pa so v dinamičnih potezah risali mogočni Lienški Dolomiti. Kar nekaj časa je trajalo, da sva si opomogli od vse lepote; noben izdelek človeških rok se ne more meriti s popolnostjo umetnin, ki jih je ustvarila narava. Ne, nisva se jih naveličali, ampak treba je bilo še sestopiti. In, nikar ne pozabimo, poštempljati knjižico. Iz kovinske skrinjice sem mrzlično stresla vso vsebino, žiga pa nikjer. Tristo kosmatih svizcev, kje je žig?! Ogorčeni in odločeni, da se brez dokaza o osvojitvi vrha ne vrneva domov, sva v mislih že sestavljali pritožbo, naslovljeno na direktorja narodnega parka osebno, kasneje pa sva ga našli – v koči. Da so ga nepridipravi večkrat

ukradli, je nonšalantno pojasnil oskrbnik. Najbrž se mu ni niti sanjalo, kakšno dramo sva pravkar preživeli.

Sestopili sva po panoramski poti, ki se mimo Moharkreuzu v jugozahodni smeri spušča proti gostišču Glocknerblick. Priljubljena izletniška točka z zgovornim imenom »pogled na Glockner« stoji na izjemni lokaciji in je drugo možno izhodišče vzpona na Mohar, s kočjo Sadnig pa ga povezuje dobro uro dolgo kolovoz.

Ko sva se na sončni terasi oblikovali obokusnih zalogajih *kartofelsupe* in kuhali načrte prihodnjih dni, sva bili enotni: tale Mohar je pravi mali planinški posladek. Potrjeno z žigom!

PETZECK, NE BODI PACEK!

»Greha vrednih« gora v Visokih Turah zlepa ne bo zmanjkalo. Samo v skupini Schober se je menda nagnetlo kar 53 tritisočakov, a ker so včasih številne možnosti prej ovira kot pomoč pri odločitvi, sva se predzadnji dan počitnic znašli pred grenko-sladko dilemo. Katero turo izbrati za poslovilno? Seznam želja je dolg za celo PV-jevo prilogo ... An ban, vija vaja – Petzeck.

Do kočje na približno polovici poti se nama ni mudilo, zato sva si pred odhodom privoščili lagoden potep po Heiligenblutu in njegovi bližnji okolici. Povsem slučajno naju je zaneslo tudi v informacijski center narodnega parka, kjer je tekla

Jezero Wangenitzsee s kočjo Wangenitzsee-Hütte

projekcija gorniških filmov. Igrana rekonstrukcija prvega vzpona na Grossglockner prikazuje za današnje pojme nepredstavljivo skromno opremljene gornike, ki so si prek težkih prehodov pomagali s čisto pravo leseno lestvijo. Dobro premislite, dragi planinci, preden boste spet zavzdihnili tisto o »dobrih starih časih«.

Še enkrat sva preverili, koliko sončkov se smeji z vremenske karte, rezervirali prenočitev (tokrat je z zadevo gladko opravila poliglota Maja) in se odpeljali proti izbranemu izhodišču v dolini Debantal. Ta se zajeda globoko v osrčje skupine Schober in jo deli na zahodni in vzhodni del. Prvemu je v ponos 3240 metrov visoki Hochschober, po katerem se pogorje tudi imenuje, drugemu pa vlada Petzeck, s 3283 metri najvišja gora tega dela Visokih Tur.

V poznem, tečno soparnem popoldnevu na poti do Wangenitzsee Hütte nisva srečali veliko planincev, le nekaj ducatov legendarnih avstrijskih »milk« (njihovo nenavadno rjavo barvo sva pripisali dolgotrajni izpostavljenosti visokogorskemu soncu oziroma pomanjkljivemu zaščitnemu faktorju) in za ta letni čas več kot pretoplo oblečenih ovčic. Nad gozdno mejo, kjer steza v dolgem ovinku le počasi pridobiva višino, sva pohiteli, upajoč, da še pravi čas uideva neizogibni plohi, ki se je imela vsak čas izcediti iz že skoraj utekočinjenega zraka. Nekaj strmih serpentin je pripeljalo do sedla Seescharte, ki je do takrat zakrival pogled na dve prekrasni ledeniški

jezerci in težko pričakovano koč. Vse naokoli so se podili nič kaj fotogenični oblaki, kadeče se meglice nad jezeroma Wangenitz in Kreuz pa so ustvarjale skoraj filmsko skrivnostno kuliso.

Koča Wangenitz s ponudbo in urejenostjo res zna poskrbeti za udobje svojih gostov, poleg tega pa ustreza vsem sodobnim okoljevarstvenim standardom. Da ne naštevam – vse pohvale. In še zanimivost: kočja je v lasti NKBV, Nizozemskega kraljevega gorniškega kluba. Naslednje jutro sva se odpravili preverit, kakšne planinske izzive nama je pripravil Petzeck. Edino mesto, ki bi turi lahko pripelo oznako zahtevno, je blizu nad kočjo, kjer se strme travnate vesine spuščajo globoko proti dolini Wangenitztal. Tam nam v prečenju kratkega skalnega skoka pomaga nekaj metrov jeklenic. Zgoraj postane pot kar pošteno strma, na enem mestu si moramo pomagati tudi z rokami, a skoraj ni omembe vredno. Sam vrh se pogledom dolgo izmika. Ugledamo ga šele po dveh urah hoje, ko prečimo taleči se ledeniček. Ubožcu slabo kaže – še v mojem hladilniku se bo kmalu nabralo več ledu ... Zadnji del poti prek razmetanega skalovja je lahko prehoden; nič ni narobe, če jo uberemo kar po svoje, (predimenzioniranega) kovinskega križa ne moremo zgrešiti.

In kaj reči o razgledih? Preprosto: nič. Menda so čudoviti, a dokazov, tako kot na Säulecku pred nekaj dnevi, nisem našla. »Petzeck, ne bodi pacek!«

Petzeck

sem moledovala za košček jasnega neba. Kot v kakšni čarovniji se je v megleni pokrovki za trenutek res odprlo modro okno, ravno dovolj veliko za eno noro lepo sliko (pa še rima se).

KAISER FRANZ JOSEFS HÖHE

Grossglockner Hochalpenstrasse je znamenita visokogorska cesta, zgrajena v tridesetih letih prejšnjega stoletja, po kateri vsak dan poletne sezone vijuga nepregledna množica motoriziranih turistov. Postanek na 2369 metrov visoki razgledni ploščadi, poimenovani po cesarju Francu Jožefu, ki privablja predvsem s čudovitimi razgledi na najvišjo goro Avstrije in impozanten ledenik, je tako rekoč obvezen za vse.

Nič čudnega, da sva ob izhodu iz velike parkirne hiše naleteli na gnečo v slogu obmestnih nakupovalnih središč. K sreči se obiskovalci hitro razkropijo; eni na ogled modernega muzeja, v katerem so predstavljeni geološka zgodovina gora, njihovo živalstvo in rastlinstvo, drugi v observatorij Swarovski, midve opazovat družinico sicer pregovorno plašnih svizcev, ki se je udomačila tik po zaščitno ograjo in v ljubkih pozah koketira s fotografskimi objektivimi. Z bližnjih stojnic so žvižgali plišasti bajski v vseh mogočih opravah in velikostih in trgovci so zadovoljno šteli novce.

S ploščadi se lahko peš ali z ledeniško vzpenjačo (še eno odvečno čudo tehnike) spustimo na največji ledenik vzhodnih Alp, Pasterzo. Tudi ta deli usodo vseh talečih se ledenikov po svetu. Verjamem, da

se nad nazorno prikazanimi podatki o nekdanjem obsegu in debelini ledu zamisli vsak, še tako trdo-bučen toplogredni skeptik. Vendar, kdo ukrepa? Koliko k temu stanju pripomoremo mi, ki se želimo (in nam je dovoljeno) z avtomobilom pripeljati v vsako zakotno alpsko dolino in z žičnico na vrh vsakega prelaza? Koliko prav takšni turistični kompleksi? Uf, težka tema, gremo raje naprej ...

Skozi zanimive tunele Gamsgrubenweg sva se sprehodili do razgledne točke Wasserfalwinkel in naprej proti koči Oberwalder Hütte. Lepo urejena pot, primerna tudi za hribolazenja nevešč izletnike, teče visoko nad ledenikom, iz te perspektive še najbolj podobnemu velikanski (umazani) makadamski cesti, in ponuja res fantastične razglede na severno ostenje Grossglocknerja. Višje postane strmejša, med zakoličenimi markacijami se vije prek nenavadno zbrusene skalovja, katerega izvor je pojasnila informacijska tabla: tudi tu je bilo nekoč območje ledenika, ki je več stoletij polzel proti dolini in tako kamnino vztrajno gladil.

Na videz povsem krotek in kratek vzpon od kočice do vrha 3453 metrov visokega Johannisberga zahteva ustrezno opremo in poznavanje ledeniškega terena. Zavistno sem opazovala skupino turnih smučarjev, ki se je v elegantnih zavojih približevala koči. Nekega dne bom, upam, tudi jaz »nabirala ribez« na teh prekrasnih pobočjih (*johannisbeere* = ribez), do takrat pa se poslavljam s tolažilno mislijo, da mi »greha vrednih«, tudi lažje dostopnih gora v Visokih Turah zlepa ne bo zmanjkalo. ○

Ledenik Pasterza

Vrh brez milosti

Imdža Tse

✍️ Magda Šalamon

V višavah življenja se prepletajo usode poti. Tudi usoda enomesečne poti Srečka, Ivica, Silve in mene je izrazila poseben izraz v Himalaji. Skupaj smo prehodili pot pod Everest in na vrh Imdža Tse. Čeprav se v ta del Nepala odpravi precej Slovencev, je za vsakega odprto mnogo možnosti. Sama sem se že lanskega decembra odločila, da se pridružim jubilejni odpravi pod Everest. Zaradi spoštovanja vseh, ki so pred tridesetimi leti garali na tej najvišji gori sveta in se nanjo povzpeli po najtežji in najzahtevnejši smeri. Pa tudi zaradi povezanosti z naravo in ljudmi, ki tam živijo. Spontano, po volji usode, me je najprej poklicala Silva, ki ni vedela za mojo notranjo odločitev. Zelo se je

razveselila mojega povabila, saj si želi ob preizkušnjah gora širiti napredek telesa in duha. Zatem pa se je oglasila še Ivica, ki je prehodila nekatere višje vrhove s Srečkom, ki smo ga tudi sprejeli v svojo ekipo. Cilj je bil določen, aktivnosti v zvezi z letalskimi kartami so stekle pa še kakšen obisk donatorjev smo opravili, seveda pa tudi nekaj skupnih zimskih tur. 13. aprila smo poleteli z Brnika.

PRVI CILJ: OBISK JUBILEJNE ODPRAVE PZS NA EVEREST

Katmandu me kot vedno sprejme v zanimivem izrazu. Vedno se lepo počutim, ko izstopim iz letala. Topel pogled prijatelja Tenzinga in Toneta

Nad Dingboče FOTO: MAGDA ŠALAMON

Zadnji koraki na Imdža Tse (6189 m) FOTO: METOD ŠKARJA

na letališču, gneča na ulicah, v srcu pa mir. Na poti do hotela Thorong Peak se ustavimo še v agenciji Wilderness Experience, kjer dvignemo dovoljenje za treking in vzpon na Imdža Tse. Poleg nas štirih so na dovoljenju NMA za vzpon priključeni še zdravnik Damijan, Polona in Rok, ki so bili v Nepalju že pred nami. To poceni takso na posameznika.

Brez počitka moramo naslednji dan vse pripraviti za odhod proti gori. Zaradi redukcij elektrike v mestu, se potrudimo že podnevi. Uглаšenost skupine nam je tako koristna že na začetku. Drugo jutro nas hotelski portir zbudi zelo zgodaj. Imamo prvi let v Luklo, a se zaradi slabega vremena prestavi za tri ure in pol naprej. V Lukli nas prisrčno sprejme sirdar Padam. Z velikim spoštovanjem mu izročim sponzorsko darilo, saj se pozna že več let in še žalostno preizkušnjo imava skupno. Pridružijo se nam še trije prijazni nosači in že odkorakamo proti našemu cilju. Prvi cilj je obisk jubilejne odprave PZS na Everest v Gorak Šepu. Zadnji vzpon do baznega tabora jubilejne odprave nadaljujemo brez Silve, ki se zaradi zdravstvenih težav vrne v dolino. Tja pridemo po šestih dneh hoje in enem dnevu aklimatizacije, ki smo jo imeli v Lobučah. Veličastni pogledi na okoliške vrhove (Nuptse, Pumori, Lingtren) mi razkrivajo nedoločljivo lepoto. Z lepoto odprtosti pa nas sprejmejo vsi udeleženci jubilejne odprave in tudi ostali, ki so že tam. Opazim posebej plemenit in svetel izraz Stipeta Božiča. V dnevnik mi zapiše: »Spomini, sreča in žalost se mešajo tu pod najvišjimi gorami sveta. Nestvarno postaja stvarno in obratno. Trideset let se zliva v en trenutek, ki je včasih cela večnost.«

Gostoljubnost kljub višini ni omejena. Kuharji posebej skrbijo za obroke in se celo potrudijo speči torto, ki jo pri večerji razreže nekdanji vodja odprave na Everest Tone Škarja. Naslednje jutro se člani moje ekipe in zdravnik Damijan povzpnejo na Kala Patar, kjer srečamo še Rudija ter Vikija in Polono. Jasno vreme nam podari panoramo vseh vrhov, posebej še Everesta. To je tudi načrtovan aklimatizacijski vzpon za Imdža Tse ali Island Peak, 6189 m. V četrtek odidemo na prijateljski obisk k hrvaški ženski odpravi na Everest. Ob prihodu jim zapojemo pesem 'Duboko je more', ker je Ivica talent za petje, ostali pa se ji pridružimo. V baznem taboru nas prijazno sprejmejo in ponudijo dobro kosilo. Ob besedah slovenskega alpinista sem žalostna, ker me zaboli, da razlaga posmeh za ljudi, ki so jim leta prinesla tudi kakšne omejitve. Vsi smo na istem vlaklu ... Naslednji dan pa hrvaška odprava vrne obisk v Gorak Šepu.

PESEM OJ, TRIGLAV MOJ DOM NA VRHU

Odprava Pumori, ki jo je vodil Andrej Štremfelj, ni bila uspešna in se je zaključila ob skupnem soglasju vseh iz te odprave. Tako se večina zbranih odpravi nazaj proti Lobučam. Srečko dobi vročino in na srečo ga odreši zdravnik Damijan s posebno injekcijo. Damijan je res prekaljen himalajski zdravnik in vsi se počutimo ob njem zelo varno. Pa še njegov smisel za humor nam je v pomoč.

V Dingbočju se razdelimo v dve skupini. Brez Toneta, ki ga je v Katmandu zaradi zdravstvenih omejitev odpeljal helikopter iz Lobuč, se člana jubilejne odprave Ivč in Dušan ter ostali trekerji odpravimo proti Čuklungu, ostali pa nadaljujejo pot nižje proti Namče Bazarju in nato v Luklo. V istem dnevu pridemo mimo Čuklunga do baznega tabora na višini 4970 m. Utaborimo se v dveh šotorih, si skuhamo topel obrok in se s svojimi mislimi in težavami prepustimo spancu. Ta ne traja dolgo, saj že ob enih zjutraj pride mimo Ivč Kotnik, ki se je v rekordnem času vrnil z vrha Imdža Tse. Damijan mu je ob odhodu zaželel varno hojo, ob vrnitvi pa mu ponudimo sok in kakšno občudujočo besedo. »Dober je, ta Ivč!« se strinjamo.

S pomočjo nosačev (vztrajni fantje), ki so prišli zjutraj iz Čuklunga, se s počasnimi in utrujenimi koraki odpravimo proti višinskemu taboru na 5600 m. Ker imajo nosači velike težave z višino, jim prigovarjamo in nato le spravimo naprej, da ne postavijo šotorov veliko nižje. To bi nam otežilo vzpon za naslednji dan in tudi pristop do izvira vode. Ravno se utaborimo, ko se z vrha vrnejo Dušan, Irena, Rok in Polona. Zelo so utrujeni, predvsem ženski. Ponudimo jim prenočišče, a raje odidejo v dolino. Noč pred vzponom pa ni udobna. Pa še Metod, ki je pridružen član naše ekipe, je odšel pozno popoldne sam na vrh. Naročil nam je, da ne smemo nikomur sporočiti njegove odločitve in da se bo zagotovo vrnil srečno nazaj. To se seveda uresniči, zato si vsi oddahnemo.

Zjutraj pa si najprej naravnamo kosti v vertikalni in si naložimo v nahrbtnike potrebno plezalno opremo. Metod nas pouči, kje je prava smer vzpona, zatem pa nas dohiti pred vstopom na ledenik. Opremimo se z derezami in plezalnimi pasovi, pa še cepine primemo v roke. Tukaj je prava razkošnost ledu in snega. Tudi široke snežne razpoke moramo preskočiti, da lahko nadaljujemo počasno hojo proti začetku stene. Sonce nas v tem posebnem jutru greje z žarki zaupanja, v telesu pa se združujejo moči. Te potrebujemo za strm vzpon na greben vrha. Zatem pa še hoja po grebenu. Vrh osvojimo točno ob pol enih popoldne. Čeprav smo utrujeni, nas prevzame veselje in iz globokega čutenja povezanosti skupaj zapojemo pesem Oj, Triglav moj dom. Ne vem, če je že kdaj kdo od Slovencev, ki je stal na tem vrhu, imel takšen navdih? S koraki hvaležnosti previdno sestopimo in se zopet razgibamo ob preskoku dveh lednih razpok. Ni preprosto, a rešijo nas noge, ki so pri vseh nekoliko daljše. Že naslednje jutro mimo našega šotora nesejo lestve za prečenje teh razpok.

V višinskem taboru nas pričakajo nosači in sirdar Padam, ki nam čestita in svečano podari okrog vratu kate. Vsi ne vejo, kaj je to. In še malico ter toplo vodo prinesejo, kar se po napornem dnevu kar prileže. Zaradi odločitve, da prespimo noč tu, se vrnejo nazaj v Čuklung. Nas pa objame noč in misli, ki so zavite v skrivnost doživetja vsakega zase. Naslednje jutro se tiho poslovimo od gore in na poti navzdol opravi Damijan zahvalo, saj je pomagal izčrpanemu Singapurcu.

»V višavah življenja se prepletajo usode poti. Hvaležna sem za posebno pot pod Everest in na Imdža Tse in za enkratne ljudi na njej. Nova spoznanja mi bodo bogatila življenjsko sled. Hvala, Stvarnik!« se glasi zaključek mojega dnevnika. Stopinje vedno puščajo za sabo sled, zahtevni cilji življenja pa ne poznajo milosti. Tudi Imdža Tse ne. ○

Bolezen ni ovira, da uresničiš sanje

Pot okoli Anapurn

✍ in 🇸🇮 Silva Grögl

Pred mnogimi leti, ko sem bila še veliko mlajša in zdrava, sem si želela na trekking v Nepal. Ampak to so bile res samo želje in takrat zaradi obveznosti nedosegljive. Potem pa je prišla bolezen, najprej obolenje ščitnice, operacija in pol leta kasneje še diabetes. Niti v sanjah si nisem mislila, da se bo moje življenje s to diagnozo tako korenito spremenilo. Začela sem s hojo, nekaj kilometrov na dan, in bila s tem kar zadovoljna. In ko si v stiski, spoznaš prave prijatelje.

PRVI VZPONI

Moja prijateljica Ivica me je pred dvema letoma dobesedno »zvlekla« v gore, in to januarja.

Prvi vzpon je bil na Veliki Vrh v Košuti, moj prvi dvatisočak, potem pa se je vse odvijalo z bliskovito naglico. Naslednjo soboto je bil na vrsti Storžič, potem Snežnik, torej kar trije dvatisočaki v januarju. Po vsakem vzponu sem bila tako utrujena, da sem na poti domov premišljevala, da je to prav gotovo zadnji tak podvig. Toda Ivica me je tako vzpodbujala in mi prigovarjala, kako sem dobra, da sem ji povsem verjela. Šele mnogo kasneje sem videla, da je bilo to samo zato, da sem imela veselje.

Nič kolikokrat sem padla v »hipo«, ker nisem znala oceniti, koliko hrane potrebujem in koliko inzulina si naj dam, da bom v dobri formi. Ona pa ni zgubila potrpljenja. Kot dobra vodnica je hodila za mano in takoj opazila, včasih še prej kot jaz, da moj korak ni več tako stabilen. Z vsakim vzponom sem bila bolj navdušena in začela že v sredini tedna klicati Ivico in jo spraševati, če bo imela za konec tedna čas. Sprehodi po gozdu me niso več zadovoljili, želela sem si to, kar se mi je pred leti zdelo nemogoče, nedosegljivo. Tako sem začela iskati še druge možnosti, se včlanila v planinsko društvo Ožbalt-Kapla in še isto leto osvojila veliko vrhov v krasni Sloveniji, nekaj vrhov v Durmitorju v Črni Gori pa najvišji vrh Hrvaške, Sinjal v Dinari, pa Sassonger v Dolomitih ... Bila sem tako navdušena, da tega ne morem opisati. Tako sem sprejela odločitev, da grem z našim planinskim društvom v Nepal, na pot okoli Anapurn, in to samo dobro leto po mojem prvem vzponu. Vedela sem, da je pot okoli Anapurn zelo dolga in naporna. Ker sem imela za sabo veliko prehojenih kilometrov in sem bila res v dobri formi, me je skrbela le moja »sladkor-na« in zapleti, ki bi lahko nastali. Nisem si želela,

Hojo smo si za nekaj ur skrajšali z jezdenjem konj.

Prelaz Thorong La (5416 m).

da bi ostali imeli težave z mano. Pa se je spet izkazalo, da so z mano pravi ljudje. Naši vodniki, še posebej Tone in Drago, ki sta že bila v Nepal, so me potolažili in rekli, da za nobenega izmed nas ne morejo vedeti, kako bo prenašal dolgo pot, najprej vročino, potem mraz in višino. Zelo sem jim hvaležna, da so mi tako dali moč in pogum za to prekrasno »avanturo«.

Na pot smo se odpravili marca 2008. Iz Ljubljane smo poleteli do Muenchna, nato do Dohe in do zadnje destinacije, glavnega mesta Nepala, Katmanduja. Po opravljenih formalnostih na letališču, kjer smo dobili dovoljenje za trekking (in so nas že vnaprej opozorili, da naj se kar navadimo na čakanje, ker tu vse poteka bolj mirno in počasi), smo končno prišli v mestni vrvež. Vse je bilo novo zame in oči so kar švigale, da ne bi kaj zamudila.

IN POTEH NEPAL

Katmandu se nahaja v prostrani dolini sredi zelenih hribov. Mesto je polno templjev, budističnih stup, pisanih ulic, tržnic, trgovinic, ki so natrpane z opremo za pohodništvo, malih restavracij, iz katerih omamno diši po azijskih začimbah, zelenjavi in rižu. Ponujajo ti hašiš, prevoz z rikšo ... Mesto se duši v prometu in smogu. Reke ljudi se vsak dan pretakajo po ozkih ulicah. Ljudje so zelo prijazni in njihov pozdrav NAMASTE te spremlja na vsakem koraku. Povedan je tako, da se res počutiš pričakovanega, dobrodošlega v njihovi deželi. Nepal je stisnjen med indijsko ravnino in tibetansko planoto. To je čudovita dežela ob vznožju Himalaje in te lepote te spremljajo vsak dan. Po

dveh dneh Katmanduja, nakupovanja in prilagajanja na hrano in ljudi, smo se odpravili na težko pričakovano pot. Iz glavnega mesta smo se z avtobusom odpeljali proti vasi Besisahar, kjer se trekking začne.

Pot pelje po dolini reke Marsjandi, se vzpne čez prelaz Thorungla (5416 m) in se spusti po dolini reke Kali Gandaki nazaj v civilizacijo. Kar nekaj dni ne vidiš in ne slišiš nobenega prevoznega sredstva, ceste so daleč za tabo, in objema te čudovit mir in narava, ki se prebuja. Žal pa smo bili verjetno eni izmed zadnjih pohodnikov, ki smo doživeli to pot takšno v celoti. Začeli so graditi cesto in čar nedotaknjene narave bo kmalu zbledel. V spomladanskem času je Nepal odet v bujno rastlinje, vse zeleni, cveti in struge so polne vode. Hoja med riževimi polji, nasadi jabolk, visokimi cvetočimi rododendroni, drevesi cvetočih božičnih zvezd, čez potoke, reke, viseče mostičke, po ozkih dolinah, skozi pisane vasi, navzgor, navzdol, med čudovitimi vrhovi, ki se vzpenjajo do neslutnih višin in so pokrite z večnim snegom in ledom. Hodiš tri tedne, da se spočiješ, sprostiš živce, prezračiš pljuča in pozabiš na vse. Skrbi se zdijo tako zelo zelo daleč. Po nekaj dneh hoje se jih sploh ne spomniš več. Spočiješ se kljub temu, da hodiš vsak dan od pet do deset ur. Večkrat se umakneš karavanam oslov, ki prenašajo hrano in pijačo v čajnice, ki so svetle točke ob poteh pohodnikov. Neverjetno, doma si misliš, da ne moreš v posteljo brez tuša, tu pa se hitro navadiš na to, da ni vode, da ni elektrike, da lahko prav sladko zaspiš, ko se po celodnevem znojenju samo obrišeš v osvežilne robčke.

V BLIŽINO VEČNEGA SNEGA

Prve dni še pripeka toplo sonce in si oblečen v kratke hlače in majico, že čez nekaj dni pa si zaviti v toplo puhovko in daš nase vse, kar si prinesel s seboj. Zunaj je minus dvajset stopinj in čeprav si v zgradbah, ki so zgrajene iz kamna ali samo zbite iz desk, da vidiš skozi, te spreleti, ko moraš ponoči na stranišče, ki je seveda zunaj in to še kakšnih dvajset metrov od sobe, v kateri spiš. Že od ranega otroštva nisem spala v prostoru z ledenimi rožami na šipah. Tu sem jih videla (če so šipe sploh bile). Ampak meni niti za trenutek ni bilo žal, da sem šla in niti za trenutek me ni bilo strah. Popolnoma sem se prepustila in vedno z veseljem pričakovala nov dan. Ponosna sem bila nase. Tu se čas ustavi in svet ima čisto druge dimenzije. Nad 4000 metri hlataš za zrakom, poslušajš škripanje snega pod nogami, občuduješ neskončno belino, si tik pod največjimi vrhovi sveta in preizkušaš meje svojega organizma. Nikoli si nisem mislila, da mi bo na tej višini lahko tako lepo in samo rahel glavobol me je spomnil, da sem tako visoko. Krvni sladkor sem ves čas držala malo na višji ravni, ker sem se bala hipoglikemije.

Na višini med 4000 in 5416 metri mi merilec ni delal, ker je bilo premrzlo, pa sem ga hitro spravila k sebi, ko sem si ga dala k telesu. Vse, kar je bilo možno, sem morala preizkusiti in se v dani situaciji znajti. Šlo je brez večjih težav. Injekcijo inzulina sem si vbrizgala štirikrat na dan in to kar sredi gozda, v čajnicah ali pa sredi sneženih gora. Hrana je bila meni pisana na kožo. Že nekaj let ne jem mesa in njihov »dalbad« (dobro začinjen riž z lečo in malo zelenjave) mi je prav odgovarjal. Med potjo smo se ustavljali v njihovih čajnicah, ki so tu kar na vsaki dve do tri ure in tam popili njihov znameniti masleni čaj (tibetanski čaj) ali pa dober čaj iz limonine trave. Ker je ta pot res zelo obiskana so tudi »lodži« (ang.: lodge) – tako se imenujejo prenočišča – na vsakih nekaj ur. Če hodiš ves dan, srečaš morda tri ali štiri. Seveda se to dogaja prve dneve trekinga, potem pa se vse to zelo spremeni. V teh »lodžih« ti »didi« (ženska, ki dela v kuhinji) pripravi svežo hrano. Prve dni sem bila presenečena, ko sem naročila kuhano zelenjavo. Sedela sem zunaj in že komaj čakala, da dobim hrano, ko sem videla starejšega moškega, ki je počasi šel na njivo in se čez kakšnih dvajset minut vrnil s šopom zelene »trave«. V šali sem rekla ostalim, da je to moje kosilo – in še res je bilo tako.

Tudi na to se navadiš, zato si že zjutraj kupiš malo več hrane, da lažje počakaš na obrok.

Naslednje dni sem naročala kar njihovo

znamenito »noodle soup« (juha z rezanci), ki je bila sestavljena iz testenin in zelenjave in nam je vsem zelo odgovarjala. V skupini nas je bilo deset, imeli pa smo še štiri nosače in vodnika. Za petnajst ljudi je treba kar čakati na to, da ti hrano skuhajo. Ampak tu sem bila presenečena. Ko smo prišli zvečer v »lodž«, v katerem smo prenočevali, so vsi naši nosači in vodnik pomagali »didi« skuhati večerjo in zjutraj pripraviti zajtrk, ki smo si ga zvečer naročili. Tako imajo zastoj obrok in to jim veliko pomeni. Ti nosači imajo doma velike družine: ženo, otroke, brate, sestre, stare starše in ta zaslužek jim je edini dohodek. Trekingi pa potekajo samo nekaj mesecev na leto, ker je vmes monsuni in ni pohodnikov. Od doma sem prinesla več oblačil in jih dala mojemu nosaču Pamalami ...

Nepopisno dober občutek je, ko vidiš oči hvaložnega nosača za vsak par nogavic, majico, čokolado ... Srečna sem bila, da sem prispevala nekaj za družino. Nelagodje, ki sem ga doživela prve dni, ko sem se počutila kot gospa, ker mi mora nosač nositi prtljago, je minilo. Veseli so, da pridemo ljudje, ker potem oni zaslužijo za celo leto, čeprav na dan računajo le pet do osem evrov. Večkrat sem mu kljub vnaprej plačanemu delu stisnila v roko kakšno rupijo. Pamalama ima 32 let, kaže pa jih najmanj 50, ker je že zelo mlad začel prenašati težke tovore. Ko sva se poslavljala, mi je s tako toplino stiskal roke in se mi zahvaljeval za vsako darilce in za vsako zjutraj nastavljeno dobroto, ko je prišel po mojo prtljago, da ga še zdaj čutim in vidim. Tudi skromnih ljudi in otrok, ki sem jih srečevala vse dni pohoda in ki so oddaljeni od ceste kar nekaj dni hoda, ne morem pozabiti. Stanujejo v majhnih kolibah, zbitih iz desk ali morda narejenih iz kamnov. V njih je en prostor, v katerem živi skupaj več generacij. V tem prostoru kuhajo, spijo, na sredini pa je odprto ognjišče, ob katerem se zvečer grejejo in pogovarjajo. Neverjetna mirnost in blagi nasmehi kažejo, da so srečni. Vedno so nasmejani in še tisto pest riža, ki jo imajo, bi z veseljem delili s tabo. Riž je njihova glavna hrana. Vsak košček zemlje je skrbno obdelan in spremenjen v terase, na katerih gojijo še lečo in druge poljščine. Riževa polja obrodijo dva- do trikrat na leto.

PISANI VTISI

Presenetile so me ženske, ki delajo na poljih in so oblečene v lepe pisane obleke, ki segajo do tal. Vse imajo barvne ogrlice in uhane, tudi starejše ženske. Spraševala sem se, kako pridejo do teh oblačil, ko pa nekatere še niso bile dlje od vasi, v kateri prebivajo,

Jezero, ki je nastalo pod sedemtisočakom Gangapurno.

pa sem kar kmalu dobila odgovor. Po nekaj dneh hoje smo prišli do »šivalnice«. Če bi ostali dan ali dva, bi tudi nam po meri zašili obleko iz blaga, ki si ga lahko sam izbereš in ga imajo kar tam. In ko se spomniš, da so vse to prinesli ljudje na ramenih, oziroma na glavah, jih še bolj spoštuješ. Večino takih tovorov prenašajo na hrbtu z okoli čela nameščenim trakom iz jute. Tudi ženske in otroci. Otroci so hvaležni za vsak bombon, žogico, pisalo, barvice. Veselo se podijo po travnikih in igrajo, tako kot smo se mi včasih, ko ni bilo igrač. In ker sem imela pri sebi omejeno količino dobrot, ki sem jih želela enakomerno porazdeliti na vse dni, sem obdarovala otroka, ki sem ga videla samega. Ampak že prvi dan sem opazila, da vse dobrote delijo. Takoj je poklical ostale in izza vsakega grmička so se usuli otroci in naenkrat jih je bilo kakih deset.

Dobro, da je tudi nas bilo več in smo jih lahko vse obdarili. Starejši otroci pazijo na mlajše, jih čistijo, češejo, tudi pobiranje uši smo videli. Vse poteka v ustaljenem ritmu. Ko sem prišla v Katmandu, sta me malo motila smrad in umazanija, ko pa sem

odhajala, sem samo razmišljala, kako bi spet prišla nazaj. Kljub naporu in prehojenih 250–300 km sem bila na koncu skoraj razočarana, da je pohoda konec. Ampak, ko smo prišli nazaj v civilizacijo v Pokaro, ki je druga najbolj oblegana točka v Nepal, mi je kar prijalo nekaj ležernosti, posedaanja v njihovih čajnicah, opazovanja ljudi, sprehodov ob jezeru, ki spominja na Bled, in nakupovanja. Pohodna oblačila in težke čevlje so zamenjala krilca in lahka obuvala, pri 30 stopinjah pa smo si pregrela premražena telesa. Potem pa še pot nazaj proti Katmanduju, vmes nekajuren rafting po reki Trisuli in čas je bil za odhod v Slovenijo. Napis, ki sem ga prebrala na vhodu v njihov znameniti Mustang (ki me še čaka), me spremlja še danes:

NEPAL IS HERE TO CHANGE YOU
NOT FOR YOU TO CHANGE NEPAL

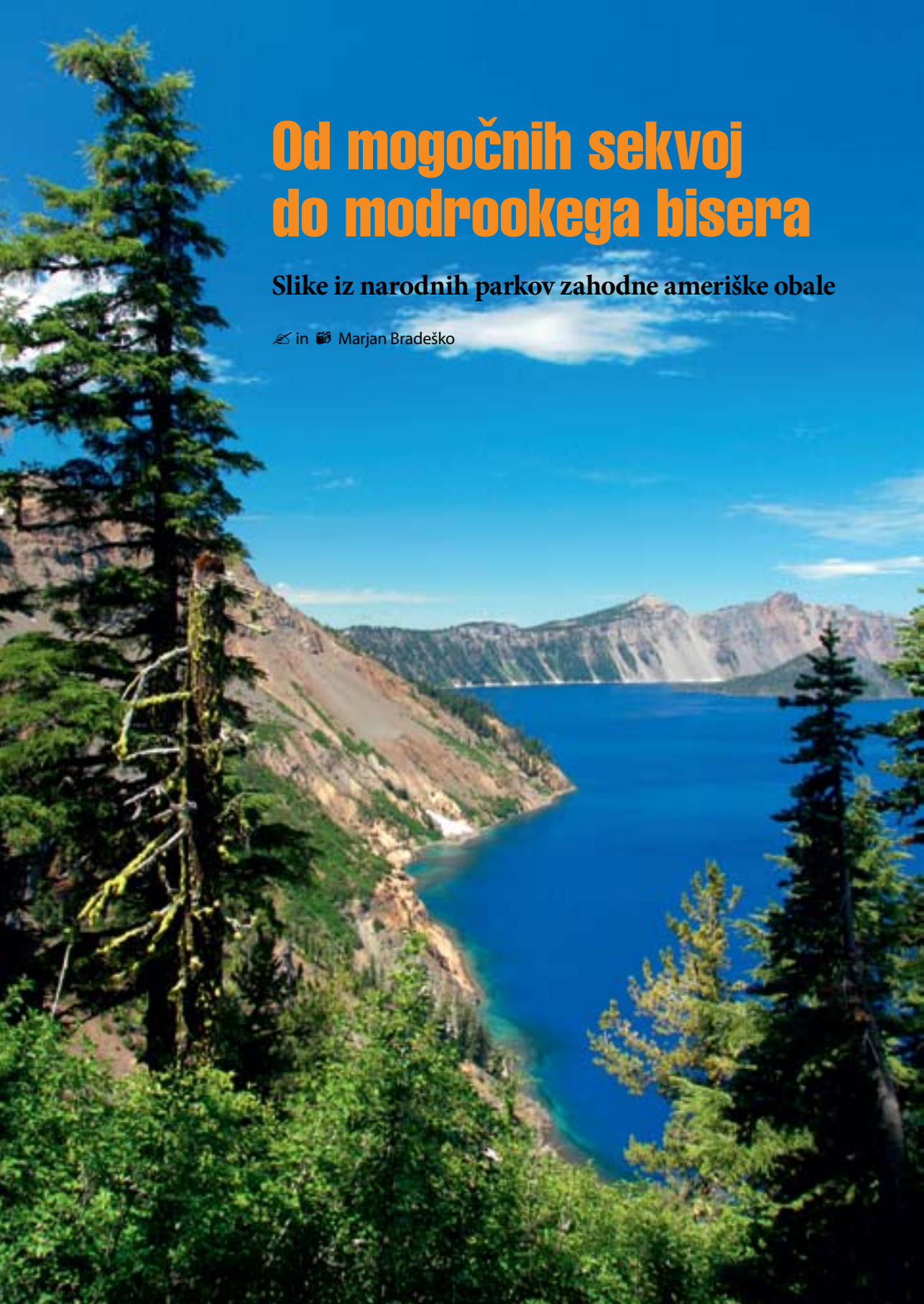
(Nepal je tu, da te spremeni, ne da ti spremeniš Nepal).

In še res je tako. Ko enkrat obišeš Nepal, nisi več isti človek in klic te čarobne pokrajine te spet vabi nazaj. Jaz se mu bom tudi letos odzvala!

Od mogočnih sekvoj do modrookega bisera

Slike iz narodnih parkov zahodne ameriške obale

✍ in 🇺🇸 Marjan Bradeško

Večstokilometrski kalifornijska Velika dolina, ki jo tvorita dolini San Joaquin na jugu in Sacramento na severu, se iz nepreglednih ravnin počasi vzpne v mogočno Snežno gorovje, Sierra Nevada. Ko se proti vzhodu voziš preko doline, ponekod je široka nad sto kilometrov, niti dobro ne opaziš, kdaj se svet prične vzenjati. In poti se včasih dvigajo prav položno – a zaradi razdalj nenadoma ugotoviš, da si že visoko nad dolino, več kot dva tisoč metrov ...

SEKVOJE

Zahodna pobočja Snežnega gorovja so dobro namočena, saj od Pacifika do tja ni ničesar, kar bi zastavilo vlažne oblake. Zato je tisti svet zelen in mogočen, v njem pa rastejo ene največjih sekvoj na svetu. Narodna parka **Kings Canyon** in **Sequoia** se držita skupaj in tisto, kar obiskovalec opazi, so gotovo najmogočnejša drevesa na svetu, orjaške sekvoje (*Sequoiadendron giganteum*), ki rastejo samo na tistih pobočjih. Za razliko od obalnih sekvoj so te nekoliko nižje, le redko presežejo višino sto metrov, so pa zato toliko debelejšje in po količini lesa so to naj-drevesa na svetu. Dostikrat padejo od lastne teže, saj so mnoga težja od tisoč ton, doživijo pa tudi izjemno starost (do tri tisoč let). Ko hodiš po lepo urejenih stezicah, si majhen. Onemiš v spoštljivosti do izjemne narave, do

razsežnosti, ki jih komaj dojemaš. Pogled izgineva visoko v krošnjah, obhod razbrazdanega debla pa je eno samo vsrkavanje tisočletnih vonjev, ki se jih je navzelo drevo ...

SKALNI TREBUHI

Značilna polovična kupola (Half Dome) v koncu doline in navpični El Capitan na vhodu sta nezglašljiva. **Yosemite**, romarski kraj ljubiteljev narave. Mogočni stometrski slapovi padajo s skoraj ravne planote tisoč metrov nad dolino, v vetru opletajo njihove pahljače več deset metrov sem in tja ... A tista prava samota in lepota sta tudi zgoraj, morda ju je še več. Posebej na poti proti prelazu Tioga (Tioga Pass), kjer je zrak svež, drevesa redkejša in nižja. Le gole sive »pošasti« viharikov se krivenčijo na zamolkli modrini neba, zaobljeni skalni trebuh se bočijo vsepovsod, razbrazdani od voda in izsušeni od sonca. Podolgaste se vlečejo nekam proti robovom, ki potem omahnejo v dolino. Nenadoma se pojavi neizmerno raven in lep travnik, Tuolumne Meadows, na katerem cvetje kar pleše v vetrovih – blizu tri tisoč metrov nad morjem leži tisti svet. Sem in tja so med drevjem potresena jezercja, gozd je redek in na oni strani prelaza je že čutiti ravnine in sušo Nevade ... Medved, ki je prej hlačal ob cesti, nižje v dolini, je zdaj le še lep spomin.

Levo: Vulkansko jezero Crater Lake v Oregonu

Spodaj: General Sherman - drevo z največjo količino lesa na svetu

TULEČI PARK

Proti severu Kalifornije, sredi doline Sacramento, se na obzorju izrišejo mogočne vzpetine. Pogorje Shasta z najvišjim vrhom Mt. Shasta (preko 4300 metrov), ki je že del Kaskadnega gorovja, je en sam vulkanski spomin. Bližnji park **Lassen Volcanic**, nekoliko jugovzhodno, pa pomeni tudi neposredni stik s sredico zemlje. Pod vrhom Lassen (Lassen Peak) niti ne slutiš, kaj je v nedrjih zemlje. Dve modri jezerci se neslišno lesketata v rahlem vetriču, nedaleč proč, malo čez hrib, se preko zelenega travnika mirno vije skromen potoček. A vse to je le površina. Le dobre pol ure hoda stran je Bumpass Hell (Bumpassov pekel), živa učna ura vulkanologije. Komaj se področju nekoliko približaš, zaslišiš tujenje letala tik pred vzletom ... le letališča ni nikjer! Malo nižje pa brbotajo žvepleni izviri (v takega je pred poldrugim stoletjem po nesreči stopil gospod Bumpass in se grozljivo opekeli), puha vlažna smrdeča para iz lukenj in grozljivo tuli v črnih, osmojenih vhodih v »pekel«. Zemlja se malo umiri, potem pa se spet z vso ihto oglasi z ušesa parajočim tuljenjem ... A barve so tako prelestno lepe – živo rumenilo žvepla preide v modro cvetje med gruščem, zeleni iglavci se prelijejo preko bele kulise gora do zamolko temnega neba. Je to še tisto nebo, katerega znake so brali Indijanci plemena Modoc?

Mount Shasta v Kaskadnem gorovju

MODRO OKO

Simbol države Oregon je zeleno drevo. Ko se od jezer Klamath na meji s Kalifornijo pelješ proti narodnemu parku **Crater Lake** (kratersko jezero), se kar potopiš med mogočne smreke in druge iglavce. Vode se zlivajo skozi zanimivo izdobljeno sotesko, ti pa komaj čakaš. Kajti tam zgoraj je krater ugaslega vulkana. Ne prazen. Vanj se je natekla voda. Veliko vode, neomadeževane, čiste, kot jo je danes na tem svetu le težko najti. Jezero je globoko skoraj šeststo metrov. In se vzpenjaš proti robu kraterja, preko cvetoče travne preproge, proti zelenemu drevju, ki obkroža robove. Potem onemiš. Pod teboj se v žrelu ugaslega ognjenika razlije najmodrejša vodna ploskev na svetu, modrina, ki je ni mogoče ustvariti s slikarskimi barvami. Modrina, ki jo lahko ustvari le srhljiva globina kraterja in brezmejna prostranost neba. Zamolko globokega, potresenega s puhastimi oblaki, ki negibno visijo tam gor pod nebom, ki se v višku dneva nekoliko zganejo in na gladini ustvarijo temno-svetle lise. Nekje izpod nebeškega svoda se izvije vetrič, zdrsrne v krater in – gladina vztrepeta. Tisoče biserov se tedaj razsuje po majhnih valovih, tisoče drobnih sonc zažari tako-rekoč iz temine zemlje. Iz najbolj modrega očesa, iz najglobljega pogleda, kakršnega ne zmore niti najbolj vroča ljubezen ... ●

Vrh Lassen Peak v še vedno dejavnem vulkanskem območju Kalifornije

V Združenih državah Amerike je skoraj 400 narodnih parkov, od tega jih je nekaj tudi na ozemljih izven Severne Amerike. Še posebej veliko parkov, zlasti bolj znanih, je v državah na zahodu ZDA, ob Pacifiku - v Kaliforniji, Oregonu in državi Washington. Vsi parki so pod skupno zvezno upravo in izjemno urejeni.

Vstopnino za park plačate na različnih vhodih v park, plačati jo je treba tudi izven »uradnih« ur, ko ni parkovnih nadzornikov. V majhno vrečko preprosto date denar (ponavadi 6 dolarjev), napišete nanjo registrsko številko avta in svoje podatke, del odtrgate in položite v avto, vrečko z denarjem pa vržete v poseben nabiralnik. Nikakor se ne poskušajte temu izogniti, kajti pogosto preverjajo, če imate listek v avtomobilu. In kaj dobite za plačilo vstopnine? Ponavadi parkovni časopis s splošnimi in tekočimi informacijami o parku, kakšno brošuro in včasih manjši zemljevid. Boljše zemljevide morate kupiti. Predvsem pa za vstopnino dobite urejenost – vsepovsod lepa in prostorna parkirišča (v manj obljudenih parkih tudi vedno prazna), počivališča, smetnjake, v parkovnem središču ponavadi tudi dobre informacije in

prikaz parkovnih značilnosti. Skratka, takoj vidite, da za denar od vstopnin vodstva parkov res naredijo veliko.

Večina parkov ima trgovine s spominki in manjše okrepčevalnice, ni pa nujno, da boste dobili prav bogat izbor hrane. V narodnih (pa tudi drugih vrstah) parkov je res poudarek na naravi. Vsaj na treh mestih sem v parkovni zgradbi vrh gore zaman iskal kavo, čaj ali karkoli za pod zob. Imeli so le vodo, pa seveda veliko knjig, brošur in podobne »duhovne« hrane.

Še opozorilo glede goriva. Ker so parki zelo ekološko naravnani, je do goriva težko priti – v najboljšem primeru je v parku ena sama črpalka. Razdalje so ogromne, mimogrede prevozite sto in več kilometrov, zato se z avtom nikoli ne podajajte v park, ne da bi prej v dolini do vrha napolnili posodo za gorivo.

In še glede gneče. V najbolj znanih parkih (npr. Yosemite) je sredi dneva lahko precej težav, saj se pojavijo kolone, parkirišča so polna, ob cesti ponekod sploh ne smete ustaviti. Priporočam zgodnji jutranji ali poznopoldanski ogled, še bolje pa seveda kadarkoli izven glavne sezone.

Podaljšani vikend med pettisočaki

Pequeño Alpamayo v bolivijskih Andih

in Mojca Stritar

Jutranji Mali Alpamayo (levo) s Pirámide

Prav bolelo me je od zavisti. Skušala sem si do-povedati, naj neham s slovenskostjo in se raje osredotočim na pozitivne misli, pa ni šlo. Kako naj bi šlo, če so se vsi ostali v baznem taboru odpravljali plezat na postavne pettisočake, mene pa je naslednjega dne namesto belih ledenikov čakalo trekinško prečkanje pustega prelaza?

Pravzaprav svojemu nadaljevanju nisem imela kaj očitati ne s trekinškega ne s plezalskega vidika, kljub temu pa sem bila manj kot teden dni kasneje spet v baznem taboru ob nevarno modrem jezeru Chiar Kota, tokrat s plezalno opremo in z najetim vodnikom. Bolivijski kondor iz skal in ledu, troglavi masiv Condoririja (5648 m), je zdaj, ko ni bil več samo predmet daljnega hrepenenja, temveč resno načrtovan cilj, v svoji neskromnosti postal bolj strašljiv kot estetski. Še bolj me je skrbelo vreme, ki ni hotelo poslušati zagotovil plezalskih agencij iz La Paza in je bilo vztrajno obupno.

PEQUEÑO ALPAMAYO

Nisem vedela, kje sem. To je bilo pričakovano stanje. Ob uri, ko so še kure globoko v snu, moja

glava pa zmešana od višine, je bila moja baterijska svetilka že tako utrujena, da se je komaj borila z gosto temo in vztrajnim sneženjem. Toda tudi Ireneo, moj vodnik, ni vedel, kje sva. To pa je razlog za skrb!

Blodila sva nad baznim taborom po travnikih, poprhanih s snegom, ki je pomagal skriti uhojeno pot, med jezerci in morenami. Lahko rečete, da je bila sreča, toda raje si laskam, da me je orientacijski instinkt končno popeljal v pravo smer, kjer sem naletela na možice in sledi naveze, ki je vstala še pred nama. Rešena! Ko sva se čez bolj ali manj ravno moreno prekotalila do začetka ledenika, sem bila že globoko v dvomih, ali so razmere res tako idealne, kot so napovedovali. Naletavajoči sneg ne izboljšuje razpoloženja pred vzponom na pettisočak! Ampak ker je bil Ireneo skuliran, se nisem sekirala preveč. Če sem že najela vodnika, naj se še sekira namesto mene.

Ko se je zdanilo, sva bila že visoko na širokem ledeniku. O sončnem vzhodu ni bilo niti sledu, samo belina se je razsvetlila, a vsaj sneženje je ponehalo. Ponoči je zapadlo ravno toliko, da je bila

stara »avtocesta« zasuta in je moral Ireneo gaziti nekaj centimetrov pršiča okrog razpok. Poskušal je biti tako polžji, da bi naju prehitela katera od navez za nama, vendar tega niso hotele ali zmogle. Jaz se na tihe taktične vojne nisem ozirala in sem dobro aklimatizirana počasi lezla navzgor, toda začenjalo mi je presedati. Okoli naju je bil venec vrhov, svojega cilja pa še vedno nisva videla. Koliko časa še? Šele ko sva se po napornejši strmini zravnala na grebenu, sva ga zagledala. Pequeño Alpamayo. O, madonca.

Alpamayo gotovo poznate – perujski vrh, ki je za nekatere najlepši na svetu. Bolivijski Pequeño Alpamayo (Mali Alpamayo, 5370 m) je njegov bratranec v drugem kolenu, če ne še dlje. Ne stojita blizu in nista niti primerljive oblike niti primerljive težavnosti. Tudi Mali Alpamayo je lepo grajen, toda dosti bolj sramežljive narave. Praktično od nikoder se ga ne vidi, saj se z vseh strani skriva za grebeni. Zato je bil suspenz že na ravni holivudskih trilerjev, ko sva naposled prilezla na Pico Tarija (5240 m), predvrh v grebenu do Alpamaya. Pred mano se je odprl nov svet. Globoke, v ravno prav mistične meglice zavite doline, ki padajo proti večno oblačni Amazoniji, sredi njih pa se nad razleznenimi ledeniki dviguje ozek bel greben Malega Alpamaya, kot bi stopil z ekspresionistične upodobitve mogočnosti

gorske narave. Pred vzponom sem vedela, da je izjemno priljubljen kot aklimatizacijski cilj in med manj ekstremno razpoloženimi plezalci, ampak zakaj me ni nihče opozoril, da je to kljub temu čisto zaresen andski vrh!?

S Tarije do Alpamaya ni daleč, je pa komplicirano; spustiti se je treba čez skale in nato prečiti do vršnega grebena. Oblaki in precej močni veter mi niso vlivali optimizma, toda zdaj je Ireneja, ki bi ga načeloma uvrstila v vodniški tip »po liniji najmanjšega odpora«, minila vsa lenoba in je mirno rekla: »Ne, ne, vse je v redu, greva na vrh.« Toliko ambiciozna sem bila tudi sama, da sem mu zaupala in se lotila spusta po s snegom neprijetno poprhanem skalnem grebenu. Takile izpostavljeni kombinirani odstavki so moja šibka točka, zato sem na debelo preklinjala, ko sem praskala z drezami po granitu, a srečno sva prilezla do dna. Alpamayevo fotogenično snežno rezilo se je postavilo kar strmo pokonci, in če bi bila poštena, bi zapisala, da so tudi ozki grebenčki moja šibka točka. Ampak potem bi se bralcem posvetilo, kak niz šibkih točk so na trenutke moji hribovski podvigi, zato se bom namesto tega zadnjih dvesto metrov ukvarjala z dihanjem, ki očitno še ni bilo čisto idealno prilagojeno na redki zrak. Tako sem na zadnjem delu vzpona pošteno čutila svoje telo in se vsaj zavedala, da sem še živa.

Condoriri nad jezerom Chiar Kota

Pico Tarija s Pirámide

Iz samega spoštovanja se je veter umaknil z najvišje točke in tako je bilo na snežni konici skoraj toplo. Bila sva sama in edina, okrog naju so se proti nebesom stegovale črno-bele stene, ledeniške doline so nemo izginjale v džunglo. Poklonilo se nama je celo sonce in zdaj se nisem več jezila na Irenea, da me je v tako andskih (da ne rečem alpskih) razmerah zvlekel sem gor. Vsaj enkrat v življenju sem se počutila kot prava andinistka.

BOJ ZA BELO PIRAMIDO

Po osmih urah telovadbe na Malem Alpamayu sem se v baznem taboru z užitkom valjala v topli spalni vreči in bila strašno zadovoljna sama s sabo. Toda pred nama je bil še en andinistični dan in popoldne je bilo vreme še vedno kilavo. Postajalo mi je jasno, da z najinim drugim ciljem, Kondorjevo glavo (Cabeza de Condor) v Condoririju, ne bo nič. Novozapadli sneg nama ne bi dovolil vzpona skozi dostopno grapo in po svoje je bilo moje utrujeno telo veselo objektivnega izgovora, da se nama ni treba lotiti še daljšega in zahtevnejšega vzpona. Ampak pred nama je bila težava, kako zapolniti naslednji dan. No, vsaj zame je bila to težava, Ireneo je namreč predlagal lenarjenje v šotoru. Ker to lahko počnem tudi brez vodnika, je sledilo nekaj krajših spopadov in pogajanj, po več kot zasluženi večerni razjasnitvi vremena pa sva se končno zednila. Greva na Pirámide Blanco (5230 m), Belo piramido, ki jo domačini imenujejo tudi s čarobnejšim imenom Ilusión (Iluzija).

Tokrat je bilo ob treh zjutraj jasno in mrzlo. Na dostopu do ledenika se nisva več izgubila in avtocesta čez ledenik je bila narejena. Po nekaj sto metrih že znanega ledeniškega terena sva zavila proti desni. Tu se je zdanilo, da sva lažje navigirala med ogromnimi razpokami. Nazadnje sva se poslovila od varljivega terena ter zavila na strmo, trdo in izpostavljeno pobočje. Z izposojenim pohodniškim cepinom sem morala pošteno udrihati, da je prijel v poledenem snegu. Da bi bilo še zanimiveje, se je moja ravno tako izposojena gamaša prav tam odločila, da bo dokončno razpadla. To je bilo v kombinaciji z derezami na ledeni prečki precej neugodno, a nekako sem prilezla do ravnejšega dela, kjer je Ireneo z improviziral rešitev s pomožno vrstico. V vsej paniki sem zamudila najlepše trenutke prvega sonca na Condoririju ...

Na vršni rami pod Iluzijo sta nama pomežiknila mrzel veter, nagajivi Alpamayo in zaspani mogotec Huayna Potosí nekje v oblakih. Zadnje metre naskoka na vrh sem ustavila že v samem začetku. Strme granitne skale so bile zasute s sipkim snegom, dna pod njimi ni bilo videti. Iluzija pač mora ostati nedotaknjena, zato sem sklenila, da je moja Ilusión deset metrov pod najvišjo točko.

Ko sva nekaj ur kasneje pešočila za oslom, ki je vračal najino prtljago v La Paz, je s svežim snegom okrašeni Condoriri s spremljevalci mrzlo sijal v soncu, jezero pod njim je modro žarelo in lame so stoično prežvekovale sredi posušenih trav. Dva pettisočaka v podaljšanem vikendu iz glavnega mesta, to pa ni slab izkupiček. Samo v Boliviji!

Pequeño Alpamayo in Pirámide Blanca v Cordilleri Real – informacije

Izhodišče: Iz La Paza s taksijem v zaselek Tuni (4400 m, 2–3 h vožnje iz centra mesta), kjer naj bi bilo možno najeti osle za prtljago. Lažje in zanesljiveje je prevoz in živali organizirati prek katere od plezalskih agencij v La Pazu.

Dostop do baznega tabora: Iz vasi se dvignemo na obalo umetnega jezera Tuni, ki ga obhodimo po južni strani, nato pa po dobri poti naravnost proti severu bolj ali manj po ravnem skozi izrazito dolino proti neizglednim trem glavam Condoririja. Bazni tabor je med balvani na severni strani jezera Chiar Kota (4620 m, 3 h od Tunija). Domačini pobirajo simbolični prispevek za spanje (spomladi 2008 manj kot 1 EUR na noč). Tabor je varen in mrzel, opremljen s prebavljivimi stranišči. Če vam je dolgčas, se lahko zabavate z opazovanjem dolgorepih viskač, ki tekajo med skalami.

Treking: Priljubljen in slikovit treking je od Tunija do Huayne Potosí (6088 m). Obstaja nekaj tridnevnih variant, ki prečkajo prelaze, višje od 5100 metrov, in so zato primerna aklimatizacija, če želite treking zaključiti z vzponom na Huayno Potosí.

Vzponi:

Pico Austria (5320 m) je idealen aklimatizacijski vrh zahodno nad Chiar Koto. Vzpon je praviloma enostaven in kopen prek prelaza (5160 m) med Austrijo in Condoririjem, razgledi pa so izredni.

Pico Tarija (5240 m) in **Pequeño Alpamayo (5370 m)** po jugozahodnem grebenu (normalni pristop): Iz baznega tabora sledimo poti in možicem proti koncu doline do ledenika (30–45 min). Položni ledenik (do 40°) v spodnjem delu prečkamo od desne proti levi po ponavadi dobro uhojeni gazi in se ob levem

robu (razpoke!) vzpnemo do širokega sedla med Condoririjem in Picom Tarija. Po strmih pobočju (40°) in kratkem, ozkem grebenčku se vzpnemo na vrh, od koder prvič vidimo Pequeño Alpamayo. 60-metrski spust po grebenu je ponavadi kopen in precej izpostavljen (II). Ko spet dosežemo sneg, po desni strani obidemo kopno nadaljevanje grebena, da pridemo na jugozahodni greben Alpamaya. Po njem 250 metrov strmo (do 60°, opasti!) do vrha. Sestopimo po isti poti. II, AD, 45–55°, 8 h.

Pirámide Blanca (Ilusión, 5230 m) po normalni smeri: Do ledenika dostopimo kot pri Alpamayu. V spodnjem delu ga prečimo proti levi, nad prvo strmino pa zavijemo po z razpokami bogatem ledeniku desno proti Piramidi. Iščemo prehode med razpokami – na desni strani jih je manj, vendar je pobočje strmije. Levo od vrha dosežemo greben in po levi, vzhodni strani obidemo skalnato vršno glavo ter od zadaj splezamo na vrh. I, PD, 40°, 4–5 h.

Ostali vzponi: Iz tabora Chiar Kota je še precej možnosti za plezalne vzpone, npr. po normalnih smereh na vse tri vrhove Condoririja ali po Direktni smeri na Alpamayo.

Oprema: Dereze, cepin, vrvi in ostala oprema za ledeniško navezavo, do 2 snežni sablji za varovanje.

Sezona: Najprimerneje v suhem obdobju od junija do septembra. Največ ljudi je avgusta, ko je tudi močnejši veter in več razpok. Vreme je v skupini Condoririja ves čas nestanovitno, zato je treba pozorno spremljati napovedi.

Agencije in vodniki: Preizkušena, zanesljiva in cenovno ugodna agencija v La Pazu je Adolfo Andino (adolfoandino@hotmail.com).

The screenshot shows the website www.kibuba.com in a browser window. The page features a header with the KIBUBA logo and the tagline "PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU". Below the header is a navigation menu with the following items:

- izberi >>
- Pohodništvo
- Kolesarjenje
- Plezanje
- Zimski športi
- Popotništvo
- Tek
- Kampiranje
- Pr...

A green banner in the bottom right corner reads "SVEŽE NA SPLETU". The browser address bar shows "www.kibuba.com" and the user is logged in as "Janez Novak" with a shopping cart containing "2 izdelka".

Visoki Atlas – Maroko

Kanjon Todra

✍ in 📷 Olga Kolenc

Sipine v puščavi Erg Chebbi

Konec oktobra 2008 se nas je trinajsterica z dvema vodnikoma odpravila na zanimivo dvanajstdnevno potepanje po Maroku. Imeli smo malce smole z vremenom in na trenutke smo se počutili vse prej kot v Afriki. Državo je namreč ravno takrat zajelo deževje s poplavami, Visoki Atlas pa sneg. Kanjon Todra, ki (razen po barvah) spominja na Paklenico, nas je presenetil s čudovitimi plezališči različnih težavnostnih stopenj in z izhodišči na različne, tudi večdnevne trekinge.

Po prihodu v Casablanca smo kmalu začutili pravi utrip prostora in časa. Na vsakem koraku se sedanost prepleta s preteklostjo, ki ji daje čar mešanica različnih kultur, kot so: berberska, afriška, arabska, nekaj malega pa tudi evropska. Kraljevina Maroko je od leta 1956 neodvisna država in se ponaša s čudovitimi naravnimi lepotami: morsko obalo, naravnimi in umetnimi jezери, oazami in puščavami. Vse to je pravo nasprotje njihovih visokih in zasneženih gora; obsežnega gorovja Rif, Srednjega Atlasa, Anti Atlasa in Visokega Atlasa.

OBSEŽNO GOROVJE VISOKEGA ATLASA

Visoki Atlas je najvišje gorstvo v Severni Afriki. Diagonalno teče čez Maroko, od Atlantske obale severovzhodno od Agadirja, pa vse do severne Alžirije, v razdalji 1000 km. V Berberščini ga

imenujejo Idraren Draren (gorovje vsega gorovja). Ponaša se z najvišjim, 4167 metrov visokim Jebel Toubkalom, nekaj vrhovi, ki so višji od 4000 metrov, ter preko 400 vrhovi nad 3000 metrov. Leta 1942 je bil ustanovljen nacionalni park Toubkal, ki se razprostira na 380 kvadratnih kilometrih. Poleg najvišjega Jebel Toubkala, park zajema še sedem gora, ki so višje od 3600 metrov. To so L'Ouenkrim (4089 m), Plateau de Tazarhart (3995 m), L'Aksoual (3910 m), Ineghmar (3892 m), Bou Iguenouane (3882 m), Le Tichki (3753 m) in Azrou Tamadout (3664 m). To območje je tudi najbolj obiskano, saj je od Marakeša oddaljeno le dve uri in lahko dostopno z javnim transportom. Vse bolj postaja popularna tudi smučarski treking okoli Jebel Toubkala in okoli Jebel Azourki. V okolici je nekaj planinskih postojank, ki jih oskrbujejo predvsem Francozi. Žal sta nam močno deževje in sneg, ki je padal do vasi Imlil na višini 1700 metrov, preprečila vzpon na najvišji vrh. Vas je prav tako izhodišče za čudovite krajše in daljše trekinge. Ne glede na to, da je to območje divje, so ga zelo dolgo naseljevali Berberi. Zato je prepredeno z muljaterami. Nekatere izmed njih so uporabljali za trgovske poti in romanja med Saharo in severnimi ravninami. Treking je mogoč skozi vse leto, le da se med novembrom in majem temperature na višini nad 2000 metrov lahko

spustijo pod ledišče. V tem času sneg prekrije najvišje vrhove in prelaze. Obisk Visokega Atlasa se najbolj priporoča od poznega aprila do poznega junija. Reke imajo najvišji vodostaj v novembru, aprilu in maju, ko se v gorah tali sneg. V vasi si lahko najamemo tudi vodnika z oslom, ki nam pri daljših, večdnevniških trekingih pomaga pri transportu prtljage. Čar barvitih, povsem golih in strmih predgorij najvišjih maroških gora tako lahko doživijo tudi tisti, ki ne zmorejo težkih podvigov. Na videz pravljíčne hiške iz blata, ki tiho ždijo prislonjene v breg, ali pa so ujeete v kotanji, ter srečanja z domačini, vselej očarajo prišleka.

NERAZDRUŽLJIVA CELOTA

Berberska ljudstva, ki še vedno naseljujejo gorate in puščavske predele, iz roda v rod prenašajo tradicionalen način življenja in so živa legenda vrednot, ki jih času na srečo ni uspelo zabrisati. Morda je ves čar dežele prav v njenih kontrastih, ki jih lahko na pravem mestu ujamemo z enim samim pogledom. Očara nas sprehod skozi srednjeveške Medine, kjer se v labirintu ozkih ulic in uličic dogaja tisoč stvari.

Tod je možen transport le peš, z vozički na dveh kolesih ali pa z berberskimi limuzinami – osli. Pa s palmami poraščena dolina reke Dades, ki je kraj tisočerih kasbahov, naselbin iz blata in lesa. Vse to pa povezujejo visoki prelazi, kot so Tizi-n-Tichka, Tizi-n-Talrhemt, Tizi-n-Test in drugi, ki vedno znova očarajo popotnika s svojimi razgledi. Po ogledu najrodovitnejših predelov države in kraljevih mest smo pot nadaljevali čez Srednji Atlas, ki je prav tako zgodba zase. Z nadmorsko višino puščamo za seboj nasade oljk, evkaliptusa in plutovca, višje zgoraj pa nas očarajo mistične cedre. Oddaljeni vrhovi so kakor rjava, pravkar ohlajena magma in nad njimi neskončno globoko nebo, ki izginja v daljavi. Sredi povsem golih, svetlo zelenih ravníc, se pasejo nepregledne črede ovac in človek kmalu ne razpozna več letnih časov. Osamljeni pastirji in redke vasi iz blata pričajo o nekem drugem načinu življenja. Pri povratku nas je na drugem koncu, na več kot 2000 metrov visokem Tizi-n-Ticka, presenetilo sonce, pa tudi novozapadli sneg, ki se je obdržal skoraj do prelaza. Skladi kamnin žarijo v vseh mogočih otenkih toplih barv. Z majhnimi

Gore nad prelazom Tizi-n-Tichka

njivicami, urejenimi v terasah, domačini izkoristijo sleherni košček rodovitne zemlje. Tu je vse prepleteno; tako ljudje kot narava s svojimi štirimi letnimi časi. Ni vrhov brez dolin in dolin brez vrhov, vse je povezano v eno samo celoto. Povsod pa se ponujajo neštete poti, ki jih, razen domačinov, verjetno še nihče ni prehodil.

Tu so še puščave. Ena najlepših v Maroku je puščava Erg Chebbi, kamor smo se sredi noči podali na kamelji treking. Sončni vzhod, ki smo ga dočakali na eni izmed visokih sipin, je bil nepozabno doživetje. Peščeni hribovi so tu tako visoki, razdalje med njimi pa tako velike, da bi se dalo na prav poseben način planinariti. S terenci smo znova drveli preko puščavske ravnice, ki je dobila v dnevni svetlobi novo razsežnost. Poplavljeni nasadi palm v Rissaniju in blatne ulice bližnjih mest so znova zmedli mojo predstavo o Maroku.

TREKING IN PLEZANJE V KANJONU TODRA

Kanjon Todra sta izdoblili reki Todra in Dades na koncu svoje 40 kilometrov dolge poti. Najbolj spektakularen je njegov zadnji del, ki privablja alpiniste in turiste z različnih koncev sveta. Leži le 15 km od Tinenhira, na koncu doline, ki je posejana s palmirijami in berberskimi vasmimi. Razprostira se od Jebel Sarhro in je v svoji najožji točki visok 300 metrov. Najlepši je dopoldan, ko vanj posije sonce, popoldne pa ga prekrijejo sence. Kanjon Todra na jugovzhodnem predelu Visokega Atlasa omogoča najboljše plezanje v vsem Maroku. Presenečeni nad lepoto krajev smo popoldne le prispeli v kanjon, ki se s povsem navpičnimi stenami skoraj zapre, prostora je tu le še za reko in cesto. Po njej se sprehajajo domačini z natovorjenimi oslički, prodajalci spominkov, turisti, vmes pa se preganja po cesti gor in dol napol podivjan pasji trop. Ker pa je poplava pred dnevi odnesla edini most, smo se kar peš odpravili čez zasilni mostiček do hotela. Kombi je tako preстал še eno preizkušnjo. Na srečo je reka tu razmeroma plitka in brez naše teže se je z lahkoto prebil preko struge. Veter in mraz, ki sta pod večer vela po kanjonu, sta nas kmalu pregnala v zavetje. Nastanitev v Todri je bila znova polna presenečenj. Ob naročilu samostojne juhe smo povsem zmedli natakarja in problem je rešil šele njegov šef. Zanje velja le naročilo celotnega menija, vsaka posamezna želja gostov jim vse obrne na glavo. Samostojno juho smo tako dobili, bila pa je z vsakim naročilom dražja. Naslednji dan smo se prebudili v mrzlo in povsem jasno jutro. Sonce je že osvetlilo vrhnji

del navpičnih in ponekod previsnih sten, pod katerimi stoji hotel. Skupaj smo krenili skozi kanjon, nato pa smo se razdelili v dve skupini; prva je odšla z vodičem Matejem v plezališče, ostali pa z vodičko Tino na treking. Pridružil se nam je tudi lokalni vodnik Hasan, ki pozna celotno področje kot svoj lasten žep. Kanjon se kmalu povsem odpre in pred sabo smo zagledali mogočen gorski masiv, ki je v jutranjem soncu žarel v vseh mogočih bakrenih odtenkih. Svetlobe in sence so se ostro razmejile nad prepadi, kamor le redko zaide sonce. Prava planinska steza se najprej zložno, nato pa precej strmo, dviga navzgor, v na videz zaprt skalni masiv. Stezo uporabljajo predvsem Berberi, ki še vedno živijo visoko v gorah. To je tudi edina pot, ki jih povezuje z dolino. Pot do vode v soteski je tako včasih dolga tudi po več ur. Med hojo nam je Hasan pripovedoval o življenju staroselcev. O tisti pravi, čudoviti simbiozi človek – narava. Poučil nas je o zdravnih zeliščih, ki silijo iz skalnih razpok in odpravijo vse bolečine. Vsako zelišče posebej je tudi utrgal ter nam razložil njegovo zdravnico moč in način uporabe. Pravil nam je tudi o tem, kako divjim čebelam visoko v skalovju kradejo med. Kar videla sem se, kako se »knajpam« kak mesec dni, daleč stran od civilizacije, in se potikam po razbitem skalovju kot divja koza. Grape, po katerih so še pred par dnevi divjale dva metra visoke hudourniške vode, so bile znova suhe.

DRUGAČEN DOM

Steza je v zgornjem delu precej strma. Med prijetnim kramljanjem smo kmalu dosegli razgleden preval, kjer je s kamni označena berberska tržnica. Tukaj si Berberi en dan v tednu izmenjujejo ali pa prodajajo nujne dobrine. Nikjer najmanjšega odpadka, nobenega sledu o ljudeh. Le mir in neskončna tišina. Hasanu sem ponudila steklenico vode; te pomembne življenjske tekočine namreč nikoli ne uživa v družbi posameznik sam. Steklenica vselej zaokroži po celi skupini. Vodo je prijazno odklonil in povedal, da zelo malo pijejo. Uživajo dateljne in mleko in brez tekočine zdržijo tudi po več ur. Tako je celotno pot zdržal brez pitja. Ozka, komaj vidna steza nas je popeljala na desno, kjer smo prav kmalu dosegli še lepše razgledišče. Razgledi so presunljivi; z vsakim korakom se odpira pred nami nov, divji in skalnat svet, kjer so možnosti tako za vzpone kot tudi za večdnevne trekinge. Po kamnitih ogradah in platneni strehi smo ugotovili, da tu živijo ljudje, čeprav trenutno nikjer ni bilo žive duše. Le na sosednjem vršnem

grebenu je Berber z osličkom čisto počasi šel svojo pot. Ob previsnih stenah vidimo manjše kamnite ograde za drobnico in popotnik se vpraša, le kaj tu sploh jedo? Rahel spust in ponoven vzpon nas je na višini približno 2000 metrov znova pripeljal do človeških bivališč. Sredi kamnite ograje, ki je kot nekakšno dvorišče, je razpeta velika rjava platenena streha. Mati je na kamnu ravno takrat prala perilo in nadvse sem ji hvaležna, ker mi je dovolila, da sem fotografirala njen dom. Že napol odrasla hči je v loncu na tleh pripravljala hrano, malo večji deček pa je postopal naokoli. V hipu me je očaralo njeno najmlajše boso dete. Komaj sem ga ujela v fotoaparatu, kajti nemudoma se mi je skrnil pod šotor. Ti ljudje so me povsem očarali, kajti tako skromni, tako preprosti, tako umirjeni so. V svetu drugačnih vrednot in v simbiozi z naravo so ohranili najpomembnejše – mir in človeško dostojanstvo.

NEVSAKDANJI RAZGLEDI

S ponovnim krajšim vzponom smo obšli še zadnji del južnega gorskega masiva in se po drugi strani kanjona začeli spuščati proti dolini, nazaj na izhodišče. V smeri vzhoda se je pred nami ponovno odprl povsem nov razgled. Večji in manjši kanjoni ustvarjajo obsežen grafični mozaik, ki je tako zemeljski, povsem abstrakten. Popotnik lahko le

Kanjon Todra

strmi in se sprašuje, kje na planetu je, da niso morda to le sanje? Razgledi se s spustom hitro spreminjajo, pobočje se prevesi. Prijetna steza v zavojih obide spodnji, dokaj razgiban teren, kjer se med skalami pasejo ovce. Kmalu smo se znašli med kaktusi in drugim podrastjem, nato pa nad reko zagledali male, skrbno obdelane njivice. Sledili smo blatni stezi, se potikali skozi grmovje in iskali prehod. Zadišalo je po zrelih dateljnih, ki so odpadali na tla, pa po pravkar obranih olivah, s katerimi je bil otoporjen mali osliček. Človeška bivališča so spojena s pokrajino. Ničesar ni, kar bi posegalo v to harmonijo. Malce višje so v ledeno mrzli reki ženske prale perilo in niso dovolile, da jih fotografiramo. Sezuli smo se in tudi mi zabredli v deročo vodo, saj je tudi na tem koncu odneslo most. Sledilo je veselo snidenje obeh skupin. Tako plezalci kot pohodniki smo še kar nekaj časa razpredali o doživetem. K temu je pripomogel tudi kristalno jasen dan, saj so bili po obilnem deževju barvni kamniti skladi še bolj izraziti.

Hasan nas je vse skupaj odpeljal na svoj dom. Po čudovitem sprejemu in zelenjavni predjedi so nam prinesli tisti res pravi, domači tajin, ki ga v hotelih verjetno ne boste dobili. Posedli smo na tla po preprogah in uživali kot pravi domorodci. Tajin pripravijo v posebni lončeni posodi, v kateri se čisto počasi peče meso, krompir in zelenjava, pa olive in nekaj rozin. Vse skupaj začinijo s tradicionalnimi začimbami. To pa še ni bilo vse. Za posledek je priromala velika skleda svežih dateljnov, na koncu pa obvezen metin čaj, ki je pri njih zakon, tako kot je pri nas skodelica prave kave. Postrežba čaja je pravi obred. Pred vami ga večkrat prelijejo iz vrča v kozarce in obratno. Čim višje pri natakanju držijo vrč, večjo mero spoštovanja in dobrodošlice vam pri tem izkažejo. Dan nam je bliskovito minil. Pot smo nadaljevali po dolini reke Dades, po poti tisočernih kasbahov, novim dogodivščinam naproti.

Lepo je, da cenimo naše gore in da se zavedamo njihovih neprecenljivih lepot. Dobro pa je, če le obstaja možnost, pogledati tudi drugam, pa naj si bo to k bližnjim ali daljnim sosedom, morda tudi na drug kontinent. Nič hudega, če bomo našli potrditve, da so prav naši beli očaki še vedno najlepši. Vsako gorstvo, vsaka gora nosi svoj čar, ki je edinstven in neponovljiv. Ta mistična barvitost, ta neskončna razsežnost Visokega Atlasa me znova in znova vznemirja in kliče po povratku. Treking po kanjonu Todra je le droben kamenček v mozaik s tega tako obsežnega gorstva. ◉

Šinovec ni več prepovedana gora

Prvopristopniška strast v bližnji sosesčini

✍ in 📷 Andrej Stritar

Prvo junijsko soboto nas je obiskal prijatelj Andrej in med našim vedno živahnim pogovorom o gorah mimogrede sproščeno omenil, da na Šinovcu (italijansko Monte Scinauz) ni več vojske. »Kaj, a res, kje si pa to izvedel?« »Na spletu vendar!« Vsevedni Google ne ve prav veliko o tej gori čudnega imena, a med zadetki je bilo resnično nekaj takih, kjer so pisci trdili, da se je vojska uma knila s tega vrha.

»A gremo kar jutri?« je bil moj prvi predlog. Toda napoved je bila slaba, pa še s prijatelji smo bili zmenjeni, da gremo nekam drugam. Naslednji

petek zvečer pa sva z ženo Urško že bila na Mokrinah, pripravljena na dogodiščino. Osvojiti prepovedano goro, o kateri podatkov skorajda ni, ni kar tako, to je vredno čim prej poskusiti. Zgodaj zjutraj se nama je pridružila še hčerka Mojca, ki ji vabljujost ture tudi ni dala miru, čeprav se je v petek pozno vrnila z utrudljive službene poti.

TRIATLON

Vzpona smo se lotili »triatlonsko«. Za začetek smo se odpravili s kolesi, saj je treba z Mokrin najprej po cesti več kot pet kilometrov daleč proti vzhodu.

Šinovec s planine Biffli

Končaš sicer na skoraj enaki višini, kot je izhodišče, žal pa gre vmes večkrat malo gor in dol, tako da smo kolesa tudi precej porivali. Na koncu ceste smo jih priklenili in nadaljevali z drugo disciplino triatlona, pohodništvom. Čakali sta nas skoraj dve uri hoje po udobni in zelo slikoviti markirani poti številka 504 še vedno proti vzhodu.

V tem območju je meja med starimi kamninami, po katerih se vsepovsod pretakajo vode, in apnenecem, ki na južni strani tvori divlje, razbite stene, roglje in podore okoli Monte Cerchia, Monte Bruce in Monte Brizzie. Naš Šinovec, ki je tudi apnenčast, se sprva sploh še ne vidi. Hodili pa smo po razglednih zelenih planjavah, na katerih bi zlahka posneli prizore iz filma *Moje pesmi, moje sanje*.

Na planini Biffil, kjer se markacije poti 504 pogreznejo v 500 metrov globljo dolino Belega potoka, smo bili prepuščeni sami sebi. Severna stran Šinovca se je ponosno dvigala pred nami. Upali smo, da bodo podatki z zemljevidov in vodnikov pravi in bomo našli prehode nanj.

PRIJETNO PRESENEČENJE PRI VZPONU NA VRH

Na planini se je začela tretja disciplina našega triatlona, brezpotje z lažjim plezanjem. Sprva smo sledili zelo skromnim ostankom stezice proti vršni gmoti, ki je narisana tudi na zemljevidu. Tik pred globoko grapo se je malo zapletlo, stezice ni bilo več, le skromni možiči so nakazovali približno smer. Potem pa smo nenadoma naleteli na kar spodobno potko, ob kateri so bile tu in tam celo rdeče lise. Pripeljala nas je v veliko grapo in se na nasprotni strani tudi zelo očitno nadaljevala desno gor v vršna pobočja. Brez pomislekov smo opustili prvotni namen plezanja po severovzhodnem grebenu, ki od blizu ni bil videti prav nič simpatičen, in se prepustili modremu vodstvu skromnih rdečih lis.

Stezica je spretno speljana, išoč najlažje prehode, in ni nikjer zahtevala kakega resnega prijemanja skal. Na glavni greben zahodno od vrha smo izstopili po dobrih petih urah z Mokrin.

Tu se nam je razjasnilo, kaj so tiste čudne ravne in dolge ploščadi, ki se jih vidi od daleč in celo prepozna na slikah Google Eartha. To so nekakšni kovinski predori oziroma hodniki med posameznimi vojaškimi stavbami, ki so jih očitno postavili zato, da pozimi ne bi imeli težav. Zgornja postaja gondolske žičnice stoji na spodnjem robu vršne planote, od nje pa je speljan tak kovinski hodnik do nekoliko višje ležeče vojašnice in še do vršne

Vršni del Šinovca, kjer poteka pot

ploščadi, kjer je nekoč stal radar. Danes je vse zapuščeno, čeprav skrbno zaklenjeno in očitno v še kar dobrem stanju.

Vrh je izpolnil vsa naša gorniška pričakovanja. Na jugu so bili pred nami celotni Zahodni Julijci, na zahodu pa bližnji veljaki Karnijcev od najbližjih Krniških skal in Konjskega špika pa tja do Zuc dal Bora. Nič manj zanimive niso globeli takoj pod vrhom, ki se na vse strani pogrezajo v vrtoglave globine. Človek bi kar sedel in užival.

A čakal nas je še triatlon v povratni smeri. Nazaj grede smo ves čas sledili tistim rdečim pikam, upajoč, da najdemo dobro viden začetek te »označene« poti. A ga ni! Prva oznaka je skrita med smrekami na neizrazitem mestu na robu prostranih travnikov v zgornjem delu planine in to tako, da sploh ne znam opisati kje. Samo to vem, da je približno na višini 1700 metrov.

Do avta na Mokrinah smo prišli po desetih urah kar spodobno utrujeni. Le kako ne bi bili, saj smo opravili dvojni triatlon! Kasnejši pregled naše poti, kot jo je posnel GPS, nam je še dodatno

Šinovec (Monte Scinauz), 1999 m

Skrivnostni Šinovec v Karnijskih Alpah je zelo blizu Sloveniji. Dviga se nad Kanalsko dolino severno nad krajem Lužnice (Bagni di Lusnizza) le nekaj kilometrov pred Tabljem (Pontebbo). Zelo dobro se ga vidi z vrhov Zahodnih Julijcev, zlasti s Poldanovca (Jof di Miezegnot), Dveh špic ali Lipnika. Ima izrazito strmo obliko z mizasto odsekanim vrhom. Dolga leta je pogled nanj pritegovala ogromna bela kupola nekdanjega radarja, ki ga je tam vzdrževal NATO. Z njim so menda preštevali letala na nebu vzhodne Evrope. Iz Lužnic je na vrh speljana vojaška gondolska žičnica, ki se jo dobro vidi s stare ceste od Trbiža proti Tablju (Pontebbi). Zadnja leta kupole res ni bilo več videti, kar sem si razlagal s tem, da verjetno uporabljajo kako novo, manjšo tehnologijo. Na vrhu so namreč od daleč še vedno vidne nižje stavbe.

Šinovečve oblike so me vedno vznemirjale. Z južne strani, torej iz Kanalske doline, so njegova pobočja prestrma, predivja, ni videti šibke točke za enostaven pristop, pa še višinska razlika je nesramno velika. Malo več upanja od daleč obeta severna stran, ki smo si jo nekoč ogledali med hojo po dolgi markirani poti številka 504 od Ojstrnika proti Mokrinam. Tabaccovi zemljevidi obljublajo nemarkirano stezico tja pod vrh, v italijanskem vodniku Rino Gaberscik: Guida escursionistica alle Alpi Carniche iz leta 1997 pa sem celo našel opis normalnega pristopa po severovzhodnem grebenu. Bilo naj bi le dobrih 500 višinskih metrov težav z mesti l. stopnje.

Šinovec se obiskovalcev brani tudi tako, da do njegove šibke, severne strani ni lahko priti. Z vzhodne strani se mimo njega v Kanalsko dolino izteka divja in osamljena dolina Belega potoka (Vallone di Rio Bianco), skozi katero ni poti, pa še zavarovano

območje je. Zahodno od Šinovca je zarezana ozka soteska Vallone degli Uccelli, skozi katero je včasih sicer bila speljana zahtevna zavarovana pot, a so jo vodne ujme uničile in danes ni enostavno prehodna. Preostane torej samo dolg in zapleten pristop daleč »od zadaj«, s sedla Mokrin (Nassfeld, Passo Pramolo).

Opis vzpona: Z Mokrin po cesti, zaprti za promet, proti vzhodu mimo planine Auernig in pod planino For do konca makadama. Sledimo skromnim markacijam poti št. 504 najprej slabih 200 m navzgor na prelaz (1697 m), potem pa še skoraj uro in pol več ali manj po ravnem do planine Biffil. Markacije tam zavijejo levo dol v Beli potok, mi pa gremo po travnikih planine zložno navzgor naprej proti jugovzhodu v smeri cilja. Na zgornjem delu travnikov moramo na višini okoli 1700 m poiskati zelo zakrit začetek slabo označene stezice, ki nas skoraj vodoravno povede čez pobočja severnega vrha Šinovca, kote 1892 m. Tik pod vršno gmoto se pred nami odpre velika grapa, ki jo prečkamo, potem pa sledimo stezi in skromnim oznakam desno in navzgor čez poraščene kotanje proti vrhu. Išoč prehode med ruševjem, se držimo desno in po nezahtevnih policah pridobimo manjkajočo višino do vršnega grebena. Nanj moramo zlesti čez lažje skalovje.

Brez resnih tehničnih težav, nemarkirano oziroma samo ponekod markirano, orientacijsko zelo zahtevno, dolgo in naporno.

Do konca ceste 1-1.15 ure

Do planine Biffil 1.30-1.45 ure

Do vrha še 1.30 ure

Skupno 4-5 ur vzpona in še enkrat toliko povratka.

Vrh Šinovca

razložil utrujenost: prehodili smo dobrih 20 kilometrov in pri tem opravili okoli 1600 metrov vzpona in spusta. Kljub umiku vojakov se zaradi dolgega pristopa torej ni bati, da bi Šinovec postal preoblegana gora.

Na koncu pa smo bili kar nekam razočarani! »Ma, to je bilo nekam čudno! Običajno moramo take raziskovalne projekte poskušati večkrat, ta Šinovec nam je pa uspel kar prvič! Čudno, čudno!«

PRVI SLOVENC?

Ko smo se vrnili in hvalili, je prijatelj Andrej postal zanimivo trditev: »Verjetno ste bili prvi Slovenci na Šinovcu!« Zanimivo, mar res? Resda o njem v naši literaturi še nikjer nisem zasledil ničesar (še v tuji je izredno malo), toda da bi bili čisto prvi ...?!

Zato prosim vse, ki bi že kdaj bili na Šinovcu ali vedeli za koga, ki je bil na njem, da se nam javite. ●

Pomen kvalitetne zaščite oči

Z očali na visoki nadmorski višini

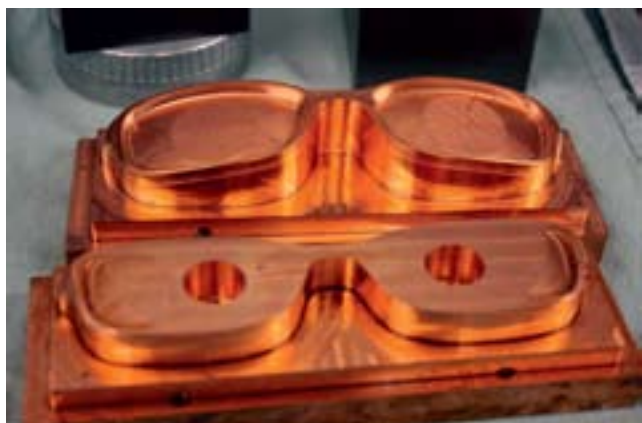
✍ in 📷 Matjaž Šerkezi

V Oetztalskih Alpah je letos med 30. junijem in 3. julijem potekalo testiranje sončnih očal in seminar v organizaciji »Adidas Eyewear« iz Linza. Namen dogodka je bil seznanitev z novostmi na trgu in poudariti pomembnost kvalitetne zaščite oči pri športnih aktivnostih, še posebej v gorskem svetu. Priznani strokovnjaki so nam v nekaj dneh podali pomembne informacije in smernice pri zaščiti oči, hkrati pa smo pri vzponu na Wildspitze, 3774 m, lahko preizkusili očala Terrex pro, ki uporabniku poleg kvalitetne zaščite nudijo številne možnosti prilagoditve.

Med hojo in plezanjem v gorskem svetu in na visoki nadmorski višini je človeško oko izpostavljeno ekstremnim razmeram. Da bi preprečili okvaro vida in nepopravljivo škodo na očeh, je zlasti pomembno, da nosimo kvalitetna zaščitna očala, ki hkrati nudijo optimalno vidljivost in prvi razred zaščite.

Katerim nevarnostim je izpostavljeno človeško oko med aktivnostmi v gorskem svetu?

Izdelava ušesnikov

Orodje za izdelavo očal

Kakšne negativne posledice se lahko pojavijo in katerim lastnostim morajo zadostiti kvalitetna zaščitna očala? Nekaj iztočnic o tem nam je na testu podal eden vodilnih avstrijskih oftalmologov dr. Markus Grasl.

VELIKA VIŠINA, VELIK IZZIV

Na visoki nadmorski višini je izpostavljenost oči UV sevanju bistveno večja kot v dolini. Vsakih 1000 m nadmorske višine se UV sevanje poveča za 10 %, če je prisotna megla pa je odstotek še nekoliko višji. Veter, mraz, suh zrak, odsev snega in snežni kristali v kombinaciji s človeškim znojem in pomanjkanje kisika, so še dodatni dejavniki, ki pripomorejo k poškodbam oči. Na višini 5500 m (višina baznega tabora pod goro Everest), je delni tlak¹ kisika le 50 %, na najvišji točki sveta (8848 m) pa znaša samo 33 %. Da bi preprečili negativne posledice na oči, je kvalitetna zaščita pogoj in nujna.

¹ Delni ali parcijalni tlak je tlak, ki ga v mešanici plinov v posodi s prostornino V pri temperaturi T pripišemo posameznemu plinu. Delni tlak ene komponente mešanice plina v posodi je tlak, ki bi nastal v posodi, če bi v njej v namišljenem poskusu odvzeli vse ostale komponente, a brez spremembe temperature. Za mešanico razredčenih plinov velja Daltonov zakon.

POSLEDICE IN SIMPTOMI SLABE ZAŠČITE OČI

Prvi simptom pomanjkljive zaščite oči so suhe oči, občutek tujkov v očeh in vnetje. Najbolj sta prizadeti roženica² in mrežnica³.

Med športno aktivnostjo, je roženica pod enako obremenitvijo kot mišice. Ekstremne vzdržljivostne zahteve, kot je npr. planinarjenje, vodi do povečane presnove, naraščanja telesne temperature in pomanjkanja glukoze v roženici. Zmanjšanje parcialnega tlaka kisika v roženici na večji nadmorski višini prav tako povzroči manjšo koncentracijo kisika v roženici. Možne negativne posledice pomanjkanja kisika skupaj s povečano izpostavljenostjo sevanju so zamegljena roženica in s tem motnja vida, težave s kontaktnimi lečami in boleča snežna slepota (ultravijolični keratitis).

Krvavitev mrežnice (HARH – High Altitude Retinal Haemorrhage) je druga resna nevarnost, ki jo lahko povzroči zmanjšani parcialni tlak pri večjih nadmorskih višinah. Možni simptomi so meglen vid, močno bleščanje ali črna lisa v vidnem polju. V tem primeru je edina prva pomoč spust z višine z vdihavanjem kisika iz jeklenke.

² Roženica je prosojni sprednji del očesa, ki pokriva šarenico, zenico in sprednji prekat. Skupaj z lečo lomi svetlobo in predstavlja približno dve tretjini optične moči očesa.

³ Mrežnica (retina) je senzorinevralno tkivo, ki leži na zadnji steni očesa. Mrežnica je zadolžena za nastanek slike, ki jo vidimo. Center mrežnice je rumena pega in je edini del sposoben natančnega vida, ki ga uporabljamo pri branju, prepoznavanju obrazov in podobno.

Brušenje in poliranje v vodi in granulatu traja 8 ur.

ADIDAS TERREX PRO

Med samim testom smo preizkusili nov model očal Adidas, ki kot prvi s sistemom Rxready™ ponuja rešitev, saj omogoča tri načine korekcije vida ob kvalitetni zaščiti pred UV žarki. Uporabnik lahko izbira med direktno vstavitvijo leč, RX adapterjem, ki je kot drugi filter vstavljen na glavni okvir ali optičnim elementom. Odlika očal so tudi »antifog« prevleka, veliko vidno polje brez stranskega popačenja, odstranljivo varovalo nosu in dobro prileganje obrazu, ki z vseh strani zapre obraz okrog oči. Na voljo bodo v štirih barvah in s štirimi različnimi kombinacijami filtra, med katerimi bo za planinstvo najprimernejši LST vario, ki spreminja zasenčitev glede na količino svetlobe.

OKVARA VIDA IN EKSTREMNI ŠPORTI

Nepopravljiva okvara vida ne le vodi k revnejšemu udejstvovanju v športu ampak tudi k težavam s koncentracijo in možnim napačnim odločitvam. To je še posebej pomembno pri udejstvovanju v gorah, kjer so prave in hitre odločitve nujen vsakdanjik. Presenetljiva je tudi statistika, da ima samo 50 % vseh vrhunskih športnikov pravilno korigirano okvaro vida. Številka je precej nižja pri rekreativnih športnikih. Uporaba kontaktnih leč je zanesljivo sredstvo v smislu korigiranja vida, problematična je v gorah zaradi mraza (leče in tekočina lahko zmrzneta) in suhega zraka (sušenje roženice). ○

NOVOST

UIAA VARNOSTNI STANDARD ZA ZAVORNE NAPRAVE

UIAA (International Mountaineering and Climbing Federation) je razvila vrsto preizkusov za zavorne naprave, ki se specifično uporabljajo v planinstvu in alpinizmu in morajo kot take zadostiti vsem varnostnim zahtevam. Gre za prvi varnostni standard za zavorne naprave in bo na voljo po 30. septembru 2009. Preizkusi so preprosti, rezultati pa so v veliki meri odvisni tudi od kvalitete vrvi. Izdelek, ki bo zadostil tem standardom, bo posebej označen z nalepko. Z novimi varnostnimi standardi se je strinjalo petdeset proizvajalcev s celega sveta.

Pri testiranju se ugotavlja, kako deluje statična obremenitev na varovalno napravo in vrv ter kakšne so posledice. Ravno tako se ugotavlja rezultat pri dinamični obremenitvi, in sicer koliko vrvi zdrsne skozi napravo pri zaustavitvi padca in ali pri tem nastanejo poškodbe na vrvi in varovalu.

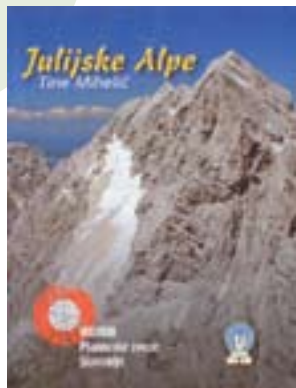
Z novimi smernicami UIAA deluje v smeri zmanjšanja nesreč v alpinizmu in plezanju pri uporabi različnih varoval. Iz tega razloga razvija številne nove in učinkovite teste tudi za vponke in opremljanje ferat.

Matjaž Šerkezi

NOVO

KARTOGRAFIJA

Kartografija je nova znamka svežih, preglednih in vsebinsko bogatih kart in zemljevidov. Program stalno dopolnjujemo z novimi mestnimi, turističnimi in avto kartami, atlasi, stenskim kartami in turističnimi vodiči, izdelujemo pa tudi karte po naročilu.

NOVO!

Dopolnjena in popravljena izdaja planinskega vodnika Julijske Alpe avtorja Tineta Miheliča.

PRODAJA IN DISTRIBUCIJA:

KARTOGRAFIJA d.o.o.
Tržaška cesta 42
SI-1000 Ljubljana

tel. +386 590 71 881
info@kartografija.si
www.kartografija.si

Vedno na pravi poti.

Taghia

Plezanje v osrčju Visokega Atlasa

✍ Andrej Grmovšek

Tagoujimt N'Tsoiant FOTO: ANDREJ GRMOVŠEK

Plezam v ogromni previsni strehi, ki štrli kar dvajset metrov iz mogočnega ostenja gore ne navadnega imena Tagoujimt N'Tsoiant. Dobrih petsto metrov niže se v opečno rdeče površje zajeda deroča reka in s svojo neutrudno silo gloda tesnobno globoka korita. Le v široko razpoko zagvozdene roke in ob steno prislonjene noge me držijo v strehi in kljubujejo pravilom gravitacije. Moja borba traja že predolgo! Roke in telo so izčrpani, da se kar tresem. Skala ni najboljša in mnogi stopi in oprimki pod mojo težo nesramno odfrčijo v globino divjega kanjona. Za povrh pa mi je zmanjkalo še za široko poč ustreznih metuljev, ki bi omogočali vsaj za silo varno igro z gravitacijo!

BREZKOMPROMISEN »FAJT« V KOZMIČNI STREHI

Z Lukcem (Luko Krajncem) že od zgodnje zore nabirava plezalne metre v liniji, ki sva jo izbrala po dolgotrajnem opazovanju te osemsto metrov visoke stene. Najina prvenstvena smer se ves čas vije po počeh in kotih, le na sredini stene jo preseka ogromna kvadratna streha. Že v dolini sva vedela, da bo ta ključ smeri. Pravzaprav si skoraj nisva upala želeti, da bi jo bilo možno preplezati tudi

prosto. Kljub temu sva se že pred vzponom odločila, da bova smer poizkušala preplezati izključno s premičnim – tradicionalnim varovanjem. Za uspeh pa mora ob naporu in iznajdljivosti plezalcev sodelovati tudi narava. Stena oziroma linija plezalne smeri mora biti ustrezno razčlenjena, razpokana, tako da sta vsaj tu in tam možna zatikanje metuljev in zatičev ter s tem varovanje plezalcev.

Do strehe je kljub nekaj nesramno krušljivim mestom skala omogočala ustrezno varovanje ter relativno ne pretežno prosto plezanje. In skoraj neverjetno, tudi prek ogromne strehe se je vlekla bolj in manj široka poč, ki je omogočila spodobno varovanje. Toda zdaj, ko se že dobre četrte ure borim, da me streha ne izpljune v globino, nisem naravi za to poč prav nič hvaležen! Z njo me je le »zavlekla« v to zares divjo in nepredvidljivo borbo! Hitro se moram odločiti, ali naj poskušam z gvozdenjem po poč napredovati še nekaj metrov, dokler strmina strehe vsaj malo ne popusti, ter ob tem tvegati globok padec v praznino, ali pa se naj kar na mestu predam in pozabim na »kozmični« prosti vzpon!

Pravzaprav mi sploh ni treba razmišljati. Brezkompromisen »fajt« do konca je verjetno lažnost, ki mi je bila položena že v zibelko. Počasi

in previdno gvozdim naprej, odmetavam krušljivo kamenje in upam, da bo vsaj velik zagoden kamen, ki me čaka v počti čez nekaj metrov, omogočil nekaj provizoričnega varovanja. Ko sem končno pri njem in okoli njega napeljem zanko, spet lažje zadiham. Do konca strehe in udobne police nad njo me čaka le še zadnja nekajmeterska previsna zapora. Uspešno se spopadem še s tem zadnjim krušljivim stražarjem »kozmične strehe« in iz grla se mi izlije gromozanski krik. Krik sprostitve in radosti! Za mano je nepredvidljiv in zares zahteven prvenstven raztežaj, kakršnega še nisem plezal!

Kozmična streha FOTO: TANJA GRMOVŠEK

TAGHIA – BARVITI KOLAŽ STEN, KANJONOV IN ZELENIH POLJ

Ko se malce umirim in začnem varovati Lukca, ki sopiha v praznini pod mano, imam čas za uživanje v veličastnem razgledu. Pod seboj opazujem pokrajino brez primere. Svetlo zelena žitna polja so posuta z rdečimi drobcami cvetočega maka. Obdajajo jih ponekod vijoličasta, drugod rdečkasta pobočja, ki se zaključujejo ob vznožjih navpičnih škrlatnih sten. Na pobočjih se tu in tam bohotijo ogromni brini, ki že tisočletja kljubujejo suhemu podnebnju in neprizanesljivi paši. Ostenja režejo ozki kanjoni, iz katerih bučijo deroče reke. Sredi tega z visokimi stenami obdanega amfiteatra se nahaja gruča kakih petdesetih, iz kamna in blata sezidanih oglatih hiš. Drobna vasica Taghia v osrčju maroškega Visokega Atlasa, nad katero nastaja najina prvenstvena smer, leži v zares neverjetnem barvitih kolažu sten, kanjonov in polj.

Ko smo Tanja, Alenka, Milena, Miha, Luka in Andrej pred tednom dni prvič ugledali to neverjetno vasico, kar nismo verjeli svojim očem. Pod še zasneženimi vrhovi, sredi zelene rečne doline, do katere ne vodi nobena cesta, transport pa je možen le na lastnih nogah ali z mulo, in med domačini, ki še vedno živijo brez večine navlake moderne družbe, smo se počutili, kot da bi bili kje sredi Himalaje in ne v Afriki.

Prav tako kot nad pokrajino smo bili navdušeni nad domačini. Hribovski Berberi, ki že stoletja vztrajajo v tej na pogled idilični, dejansko pa za preživetje dokaj neprijazni pokrajini, so nas razveselili tako s svojo nevsiljivostjo kot tudi gostoljubnostjo. Glede na to, da število plezalcev, alpinistov in pohodnikov, ki vdirajo v njihovo mirno dolino, pravzaprav sploh ni majhno, tukaj (še!) ni čutiti odbijajočih vplivov turizma. Še največja ovira za pristnejši stik z domačini je jezik. Le zelo redki govorijo francosko, kaj šele angleško.

Večina atlaskih Berberov se še vedno preživlja predvsem s pašo drobnice in namakalnim poljedelstvom. In čeprav pokrajina Visokega Atlasa izgleda precej prvobitno, so rečne doline zelene le zaradi skrbno vzdrževane mreže namakalnih kanalov. Po drugi strani so gola pobočja in prostorni kamniti platoji nad dolinami skoraj brez rastja v glavnem zaradi intenzivne paše koz in ovac.

ALPINIZEM IN ŠPORTNO PLEZANJE

Iz zasanjanega opazovanja pokrajine me prebudi jo pikre kletvice in globoko sopihanje izpod strehe pod mano. Tudi Luka bori krvavi pot. Kot drugemu

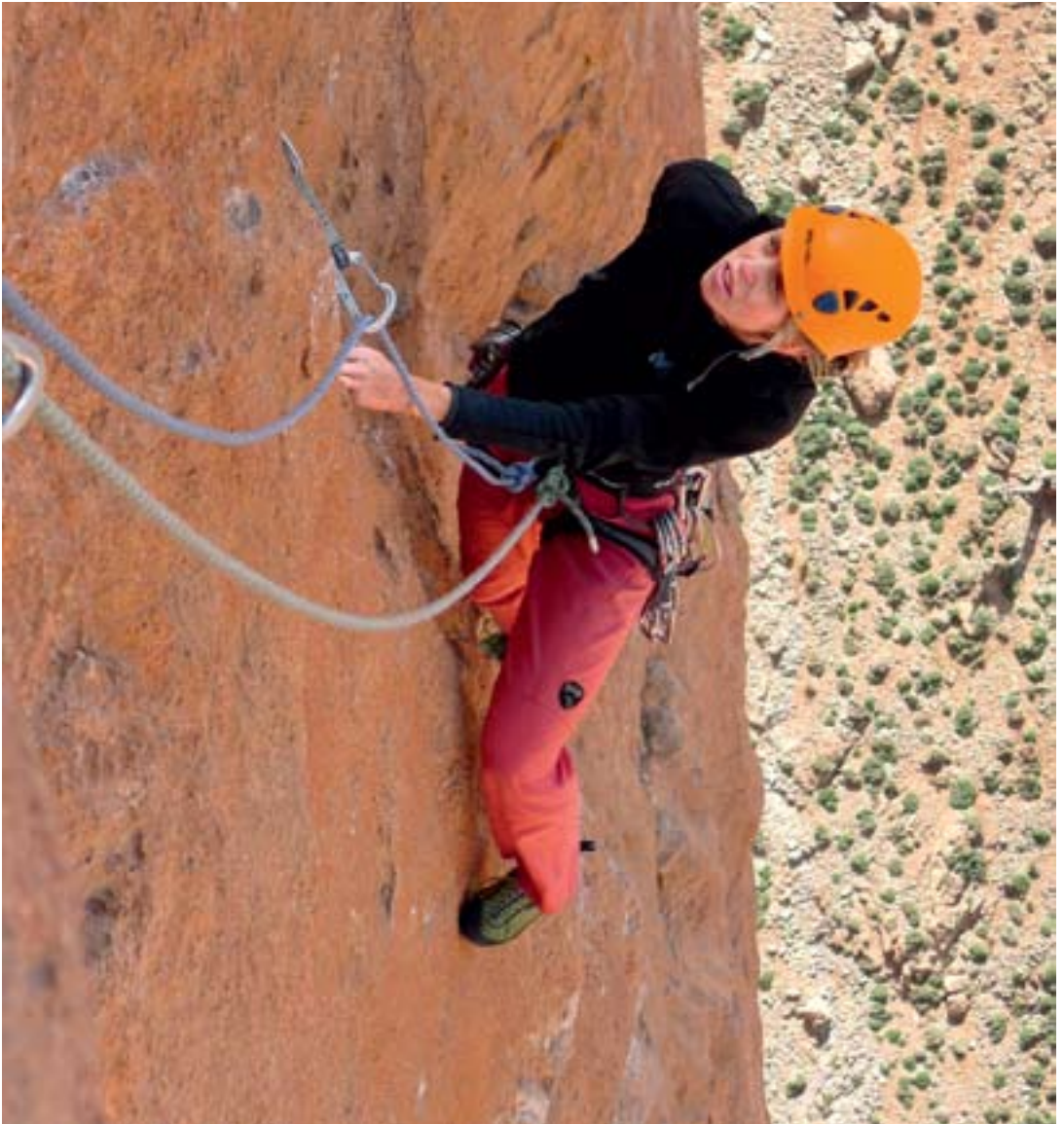
mu plezanje ni nič kaj lažje kakor meni. V primeru padca bi se zaradi previsnosti strehe in redkega varovanja prav tako znašel v praznini globoko nad kanjonom. Na srečo tudi on popolnoma navit, a brez padca pripleza preko strehe. Sledi še en grozozanski krik sprostitve, potem pa že razmišljava o preostanku smeri.

Nad nama je še slabih štiristo metrov stene, vendar ti niso več tako strmi. Računala sva na bivač v steni, a s spodnjo, težjo polovico stene sva opravila tako hitro, da lahko sedaj poskušava izplezati še isti dan. Zato se prav nič ne obirava in že

»letiva« čez lažje raztežaje, ki naju združijo z izstopno rampo, po kateri poteka že obstoječa smer.

Čeprav so bili Taghia in njeni plezalni zakladi do pred kratkim širši plezalni javnosti dokaj neznani, so bile prve smeri tukaj preplezane že pred več kot tridesetimi leti. V več desetih, do osemsto metrov visokih gladkih ostenjih iz ostrega in kompaktnega apnenca je do danes nastalo že več kot sto smeri. Najprej predvsem s klini in premičnim varovanjem preplezanih alpinističnih, v zadnjem desetletju pa tudi kopica bolj ali manj zahtevnih, s svedrovci športnoplezalno opremljenih smeri.

Tanja v Barraki FOTO: ANDREJ GRMOVŠEK

Taghia FOTO: TANJA GRMOVŠEK

Pravzaprav je Taghia s plezalskega vidika dokaj podobna hrvaški Paklenici, le da je apnenec rdečkast, število sten in njihove višine bistveno večje, pa tudi vrhovi dosegajo višine do tri tisoč metrov nad morjem.

Tik pred mrakom v močnem hladnem vetru uspešno izplezava. Zares sva zadovoljna z vzponom. V več kilometrov širokem severnem ostenju Tagoujimt N'Tsoiant je sicer že več kot dvajset smeri, večinoma preplezanih tehnično, z uporabo svedrovcev, v stilu »big wall«, v več dneh ali celo tednih. Najina tričetrt kilometra dolga prvenstvena smer, preplezana prosto na pogled, le s premičnim varovanjem in celo v enem samem dnevu, pa je zagotovo dokaz, da se da tudi to steno preplezati v drugačnem, boljšem in čistejšem stilu!

SESTOP PO BERBERSKI FERATI

Čaka naju še zapleteni večurni sestop z vrha. Samo upava, da bova v temi našla vrtoglavo »berbersko ferato« – z vejevjem in kamenjem nadelano »zelo zahtevno pot«, speljano prek ostenij v dolino.

Nekaj težavnejših in lepših smeri, ki smo jih preplezali:

Tagoujimt N'Tsoiant: Kozmična streha (7b, 350 + 400 m), prvenstvena smer, Luka Krajnc in Andrej Grmovšek (oba NP oz. fleš)

Tagoujimt N'Tsoiant: Fantasia (7c, 450 m), Luka Krajnc in Andrej Grmovšek (Andrej RP)

Taoujdad: Les rivieres pourpres (7b+, 545 m), Luka Krajnc in Andrej Grmovšek (oba NP oz. fleš)

Tadrarate: L' ax du Mal (7c, 500 m), Luka Krajnc in Andrej Grmovšek (oba RP)

Paroi des Sources: Zebda (7b+, 260 m), Andrej in Tanja Grmovšek (Andrej NP), Miha in Milena Praprotnik (Miha NP)

Timrazine: Princes de Msmrir (7a, 200 m), Andrej in Tanja Grmovšek (oba NP oz. fleš)

Timrazine: Canyon apache (6c+, 355 m), Tanja Grmovšek in Alenka Lukić (Tanja NP), Miha in Milena Praprotnik (Miha NP)

Taoujdad: Au nom de la Reforme (6c, 340 m), Tanja Grmovšek in Alenka Lukić (Tanja NP), Miha in Milena Praprotnik (Miha NP)

Paroi des Sources: Bele et Berbere (6b+, 330 m), Tanja Grmovšek in Alenka Lukić (Tanja NP), Miha in Milena Praprotnik (Miha NP)

Berberska ferata FOTO: TANJA GRMOVŠEK

Domačini, ki so takšne poti uredili in jih uporabljajo za dostop do najbolj odročnih pašnikov, so zagotovo povsem brez vrtoglavice. Predvsem pa očitno popolnoma zaupajo svojim drznim gradbenim podvigom!

Iskanje poti čez prepadne stene v temi nama nikakor ne gre od rok. Tavava sem ter tja, pot najdeva, jo spet izgubiva in na koncu se v brezpotju nad globokimi prepadi utrujena odločiva, da z nadaljevanjem počakava do jutra.

Kljub temu da temperature padejo pod ledišče, pa sicer skromen bivak pod zvezdnim nebom sploh ni neprijeten. Utrujeno telo in prečiščen um hitro preplavijo radostne misli. Komaj teden dni smo v raznolikem afriškem Maroku, pa je za nami že obilica nepozabnih doživetij. Niti najmanj ne dvomim, da bomo v naslednjih tednih preplezali še več zares odličnih in zahtevnih smeri ter uživali v pravljici pokrajini z brezskrbno glavo. Saj predvsem zato pa smo tudi odšli na to odpravo!

Taghia, Visoki Atlas – informacije

Prevoz: V Maroko najceneje priletite z rednimi leti Alitalie (Benetke–Rim–Casablanca) ali Ryanaira (Ljubljana–London–Marakeš), od 250 EUR naprej. Za okoli 500 EUR pa lahko z Air France letite najudobneje iz Ljubljane (Pariz–Casablanca). Ponudba in cene vozovnic se nenehno spreminjajo!

Vse večje vasi ob cestah v Visokem Atlasu so dostopne s terenskimi javnimi avtobusi (razen v zimskem času). Cene javnega prevoza so nizke. Pot do Taghie: avtobus ali taksi iz Marakeša ali Casablance do Azilala (5 h); od tam terenski avtobus ali džip do vasice Zaouia Ahnesal (5 h); nato peš (z mulami za prtljago) do Taghie (3 h).

Prenočevanje: V Visokem Atlasu je v večjih naseljih in vaseh ob pomembnejših trekinških poteh možno prenočevanje v bolj ali manj skromnih »gitejih«, nekakšnih planinskih postojankah, ki so brez izjeme zelo gostoljubne! Cena nočitve z zajtrkom in večerjo (odličnim tajinom) znaša 10–15 EUR. Možno je tudi kampiranje, ki pride v poštev predvsem na trekingih po naseljenih

visokogorskih predelih. V Taghii je izredno gostoljubni Gite de Said.

Prehrana: V manjših vaseh Visokega Atlasa je možna oskrba z le najosnovnejšimi živili. Za dodatno hrano (in približke) je smiselno poskrbeti že v večjih mestih. Voda v Visokem Atlasu je skoraj brez izjeme podvržena potencialnemu onesnaženju zaradi številnih čred koz in ovac, ki se pasejo tudi v najvišjih in najtežje dostopnih predelih. Zato je razkuževanje pitne vode z ustreznimi pripravki (tablete Micropur) tako rekoč nujno.

Najprimernejši čas za obisk: Najprimernejši meseci za plezanje v Taghii (in treking v Visokem Atlasu) so april, maj, september in oktober. Poleti je na soncu zelo vroče, pozimi in v zgodnji spomladi pa številni predeli Visokega Atlasa omogočajo dobro turno smuko. Za plezanje, treking, gornišvo in smučanje v Maroku niso potrebna posebna dovoljenja.

Vodniška literatura: Internetni plezalni vodnik za Taghio: <http://www.onaclimb.com/taghia/intro.htm>.

Začetek in konec neke zgodbe

Prijateljem v spomin

 in Peter Podgornik

Nad Mangartskimi jezeri

Začelo se je na začetku osemdesetih let, ko smo se na prvem sestanku za odpravo v južno steno Lotseja zbrali na Planinski zvezi Slovenije in nas je vodja Aleš Kunaver podrobneje seznanil s tem, kam se odpravljamo in kaj nas približno čaka. Z bratom Pavletom sva tiho poslušala in spoštljivo opazovala nama malo znane obraze, ki sva jih bežno poznala iz knjig in alpinističnih novic. Napetost je popustila, ko smo se med seboj predstavili in sproščeno poklepetali, kako bomo naprej. Ker sva bila med mlajšimi in večini tuja, naju je po uradnem koncu sestanka presenetil mladenič z gosto črno brado, ki je z nama začel sproščen pogovor. Kmalu sva v njem spoznala Filipa Benceta - Tačrnega, kot so ga plezalci imenovali. Ugotovili smo, da smo enkrat že bili skupaj v gorah, čeprav se nismo srečali. Nekega avgustovskega dne, leta osemdeset, ko je Tačrn z Borutom Bergantom v severni steni Matterhorna preplezal Smer bratov Schmid, sva midva s Pavletom vstopila v Bonattijevo smer malo bolj desno.

V času pred odhodom na odpravo smo se med sestanki in pakiranjem opreme bolje spoznali, podrli med seboj zid in si odprli pot v skupna doživetja. Naključje je hotelo, da smo skupaj s Filipom in Pavletom sestavljali eno od navez, ki je poskušala srečo v tej mogočni strmi trdnjavi, kjer je gospodarilo slabo vreme z nenehnimi plazovi. Ko sem zaradi omrzlin sredi stene odnehal s plezanjem, sta Filip in Pavle uspešno nadaljevala in bila ena redkih članov odprave, ki so dosegli višino čez 8150 metrov. Globoka doživetja na tej odpravi, velikokrat na meji preživetja, so nas povezala kot borce s prve bojne črte, kar smo v resnici tudi bili.

S Filipom sva leta 1983 sodelovala na ogledni odpravi v skupini Kangčendzenge, kjer smo leta 1985 pod vodstvom Toneta Škarje uspeli opraviti prvi pristop s severa na Jalung Kang. Takrat je bil z nama v navezi Janez Jeglič - Johan. Pot na vrh nam je preprečila nesreča Boruta Berganta, ki je zdrsnil na povratku z vrha, ki sta ga dosegla s Tomom Česnom.

Filip in Kangčendzenga s severa (1983)

Najina najgloblja gorska doživetja pa so vsekakor vezana na ostenje nad Mangartskimi jezeri, kjer sem leta 1982 izgubil brata dvojčka Pavleta in prijateljico Tamaro Likar. Od takrat sem vsako leto konec avgusta organiziral alpinistični tabor v spomin nanju. Filip je bil edini, ki se ga je udeležil vsako leto in kljub slabemu vremenu splezal vsaj eno smer njima v spomin.

Veliko smo v teh letih doživeli skupaj in preplezali čudovite smeri. Filip je kot neutrudni raziskovalec gora velikokrat nadaljeval sam in v stenah nad Mangartskimi jezeri pustil neizbrisno sled. Poleg številnih ponovitev je v tamkajšnjih stenah preplezal preko šestdeset novih smeri. Če je bil lani preminuli prijatelj Ignazio Piussi glavni »capocordata« v stenah nad Mangartskimi jezeri, kjer je s svojimi rabeljskimi soplezalci v letih po drugi svetovni vojni preplezal lepo število novih težkih smeri, potem sedaj lahko mirno rečemo za Filipa, da je bil daleč največji poznavalec vseh sten nad jezeri, ki je aktivno sodeloval tudi pri izdelavi plezalnih vodnikov za to področje.

Leta 1984 sem se med spominskim taborom pod Malim Koritniškim Mangartom prvič navezal na vrh s Pavletom Kozjekom in ta naju je potem še mnoga leta vodila v nepozabna doživetja. Ko sva pred dvema letoma s Pavletom plezala novo smer v Vevnici v spomin na Tineta Miheliča in Jožeta Žumra, nisva niti slučajno slutila, da je to najino zadnje skupno plezanje. In ravno ko sva bila lani s Filipom zadnjič skupaj na taboru pod Mangartom, se je v daljnih pakistanskih gorah izpela Pavletova simfonija.

Raz spominov je bila leta 1982 za naju s Filipom prva nova smer nad Mangartskimi jezeri, posvetila sva jo Pavletu in Tamari. Ko sva jo za petindvajseto obletnico spet ponovila, nisva vedela, da sva

Filip pred šestim taborom (8150 m, Lotse)

FOTO: PAVEL PODGORNİK

zadnjič skupaj na vrvi. Še veliko možnosti za čudovite nove smeri sva videla. Zame bo Raz spominov trajal večno, saj me veže na čudovita skupna doživetja in prijateljstvo z njim.

Z odhodom Pavleta in Filipa sta odšla zadnja iz moje garniture soplezalcev v velikih stenah, predvsem pa sta odšla prijatelja, ki ju ne more nihče nadomestiti.

Filip nas je zapustil kot star gams samotar, v težkem pomladnem snegu. Pomladna se imenuje njegova zadnja preplezana smer nad Mangartskimi jezeri. Tistega letošnjega marčevskega dne mi je z roba stene poslal sporočilo, vedel je za mojo težko poškodbo kolena. Poklical sem ga in kot vedno mi je z navdušenjem govoril, kako je lepo in da vidi še nekaj možnosti za čas, ko bom ozdravel.

Zob časa bo podrl in prerasel skalne možice na vrhovih in skrivnih prehodih, kjer jih je Filip vedno postavljaj. Porumeneli listi v plezalnem vodniku bodo večna priča o neutrudnemu raziskovalcu skritih gorskih koticov, kjer je iskal in našel svoj mir. ○

V glavnem južne stene

Začetek sezone velikih severnih sten se je letos nekoliko zavlekel, snežišča pod stenami so bila še prostrana in tudi v grapah in na večjih gredinah je bilo v juniju še kar nekaj snega. V začetku junija so bile tako na udaru predvsem prisojne stene. V Koglu so **Kamniško smer** plezali Primož Frangež (AAO Kozjak) in Mojca Hribar (AO TAM) ter Marjan Horvat (AO TAM) in Simon Tutek (AAO Kozjak), v **Zupanovi smeri** pa so bili še Kozjačani Boris Strmšek in Gregor Glazer ter Simon Hrašovec in Dušan Rauter.

Na drugem koncu doline sta nad tolmu ni Repovega kota uživali Nina Bernard in Urša Erman (obe AO Rašica). Plezali sta **Spominsko smer Dušana Kukovca** (VI+/V, 350 m). Lepa in kar poštna smer verjetno ni videla dosti mišičastih ženskih rok, ki bi se vihtele preko njenih belih plošč. Originalni izstop je bil nekajkrat prosto preplezan in povzročal težave z oceno VII+. Večina plezalcev izstopi po počti oz. zajedi desno in to sta storili tudi dekleti.

V bližnjem Dedcu je bilo preplezanih kar nekaj smeri, nižje ležeča Vežica pa je bila sredi junija še pretežno mokra. Kljub temu sta se ob večjih načrtih v **Akademski smeri** tolažila Silvo Karo in Luka Lindič.

Ojstrica

Po dosegljivih podatkih so bili edini pravi severni vzponi opravljeni v Ojstrici, pretežno s strani članov Akademskega AO. Peter Juvan in Maja Apat (AK Slovenj Gradec) sta 15. junija preplezala **Šentjursko smer** (VI+/V+, IV, 550 m). Smer, v kateri sicer tiči le nekaj klinov, še ni videla veliko prometa, tokratna ponavljalca pravita, da po krivem. Damjan Vrenčur in Klavdija Verce sta 13. junija prosto preplezala **Spominsko smer Iva Reye**, imenovano tudi **Zmaj** (VII+/VI+, V, 550 m).

Dolomiti

Skorajda več kot v slovenskih gorah je bilo sredi junija naših plezalcev v Dolomitih. Z razlogom. Poleg znanih atributov tamkajšnjih sten je večina objektov že kopnih, suhih in primernih za uživaško plezarijo. Naj vzpon zadnjega časa je prosti vzpon Andreja Grmovška v smeri **Donnafugata** (8a, 750 m) v Torre Trieste. Andrej je bil v steni skupaj z Luko Kranjcem. Po ogledu najtežjega raztežaja v spodnjem delu mu je uspelo prosti vzpon. Prav nič presenetljivo za Grmota, da se je odločil, da je vredno »tiščatik« do vrha kljub iztekajočemu se dnevu. Zadnji težek raztežaj je

tako preplezal s pomočjo čelne svetilke. Luki smer seveda v naslednjih dneh ni dala spati, zato je kar hitro našel soplezalca Igorja Čorka in pohitel v Dolomite. Seveda je tudi njemu uspelo prosto preplezati to veliko smer.

Tanja Grmovšek in Maja Lobnik sta plezali smer **Solda** (VI-, 300 m) v Torre di Babelle, v Torre Venezia pa še eno veliko in lepo klasiko, smer **Andrich-Fae** (VI-, 300 m).

Dolga leta preizkušana naveza Matic Jošt in Boris Lorenčič je tri dni delovala nad Cortino. Vplezavala sta se v steni Col de Bois in v levem delu Tofane, kjer sta v stolpu Casteletto plezala smer **Grande Guerra** (7a, 220 m). Kot že mnoge naveze pred njima sta tudi onadva zastojnjskala težave, ki bi potešile 7a-jev željna gamsa. Najtežji raztežaj sta primerjala z znano Zajedo na lusko v Kotečniku, ki je ocenjena s 6b. Zadnji dan sta se nato spopadla z dolomitsko super klasiko, **Laccedelijevo smerjo** (VIII-/VI+, 450 m) v Cimi Scotoni. Uroš Breclj in Mojca Žerjav sta prav tako plezala v levem delu Tofane di Rozes. Lotila sta se smeri **Mai Mollar** (7a+/6c obv., 380 m). Uroš je smer brez problemov preplezal na pogled.

Šite

Maja Lobnik (AO TAM) in Peter Juvan (AO) sta 19. junija preplezala smer **Beal-Manfreda** (VI+, A1, 550 m) v Šitah. Peter je smer preplezal prosto in težave ocenil s VI+. Skala ni povsod dobra, smer pa zelo logična in spoštljivo strma. Le lučaj stran sta plezala Silvo Karo in Luka Lindič. Preplezala sta Silvovo smer iz leta 1991, **Butnskala** (VIII+/VII, VI, 220 m). Dolgo je že tega, Silvov sicer fotografski spomin ima tu in tam že kako luknjno, zato sta tokrat v najtežjem raztežaju zaplesala nekaj metrov na novo.

Martina se vrača

Martina Čufar se očitno uspešno vrača po poškodbi. S soplezalcem Gerhardom Schaarom je presenetila z novo

smerjo z oceno 7b+ s (pozor!) klasičnim varovanjem; poimenovala sta jo **Piece of gibanica**. V plezališču Goltschach je preplezala še **Duft der Frauen** (8a). Ker ji smer res ne ustreza, saj, kot sama pravi, združuje vse njene najšibkejšje točke (previs in umetne oprimke na dolžini fantov), in ker se vrača po poškodbi, bo smer gotovo imela posebno mesto v sicer pravi poplavi smeri teh težav. Pozneje se je udeležila še Petzl Roc Tripa, ki je tokrat gostoval v kraju Millau, kjer so pripravili 90-metrsko smer, ki je bila pravzaprav sestavljena iz treh raztežajev z ocenami 7a+, 7b in 7c. Dekleta so plezala varovana od spodaj in tudi najlažja vrv je po sto metrih že prekleto težka.

Begunjščica

Avtor vodnička za Begunjščico Miha Zupan je v slabem vremenu, ki smo bili priča konec junija, uspel izkoristiti nekaj ur brez dežja. Kot sam pravi, je takšno vreme idealno za nekajurno popoldansko plezanje v Begunjščici. Z redno soplezalko Majo Duh sta tako preverila, kakšne so smeri, opisane v vodniku, v resnici. Preplezala sta smeri **Treska**, **Smer za stolpom**, **Macesnova smer**, **Dratarska in Rumena grapa z Direktnim vstopom**.

Tradicionalno plezanje v Pembroku

Preizkušena ekipa plezalcev iz Tržiča in Trsta, Klemen Premrl, Miha Jazbec, Erik Švab in Igor Žerjav, je spet odpotovala na tradicionalno plezanje v Anglijo, tokrat za ves teden. V začetku junija so plezali v fantastičnih apnenčastih stenah ob morju, bera vzponov je velika in uspešna. Najboljša vzpona Erika Švaba, smer **From a distance** (E7 6b) na pogled ter smer **Point Blank** (E8 6c), obe v Stennis Fordu, sta zares odlična dosežka in kažeta, da za težke *trad* smeri ni nujno potrebno stanovati na Otoku. To so dokazali tudi ostali trije s preplezanimi smermi do E6.

50 let Bivaka v Krizevniku

Narava s svojimi tremi votlinami nam podarja tri zvezdice. Četrto pa si vsak prinese s seboj. Srečanje ob 50-letnici bo **1. avgusta 2010** pod lipco pri Robanovih v Robanovem kotu, z začetkom ob 12. uri. Če nam bo uspelo dobiti helikopter, bomo imeli transport do votline obeh prvopristopnikov, znanih alpinistov, Dušana Kukovca in Vanča Potrča. V primeru dežja je dogovorjeno, da bo gostitelj postavil na dež vse svoje stroje, mi pa se bomo stiskali pod streho na »gumnu«, skednju ... Vabljeni »vsi«, ki ste bili v teh 50 letih vsaj enkrat v tem prelepem bivaku ter ste pustili planikam, da še naprej rastejo ob »grifu« ali stopu. Vabljeni so tudi vaši svojci, prijatelji ... Žal sponzorjev nimamo, zato hrano in pijačo prinesite s seboj. Tudi kakšna 'fotka' z datumom bi bila zaželena, da jo pritrldimo na razstavni pano. Za citre pa bo poskrbel Dušan Kukovec pa še kdo! Pri organizaciji 50-letnice bivaka v Krizevniku sodelujejo: koordinatorja Janez in Lučka Golob, GRS Celje (helio, foto), Planinski vestnik in Večer (Jelka Šprogar).

Rajko Rojs

Aktivni Štajerci

Boris Strmšek nam je poslal seznam nekaj njegovih vzponov s konca pomladi. Plezal je: **Wunderwelt** (7-/5-6, 160 m) s Petro Mirkovič, kombinacija **Serengeti-Erdgeisterweg z direktnim izstopom** (6+/5-6, 280 m) z Mojco Balant (AO Rašica), **Amtsschimmel** (6+/5-6-, 160 m) prav tako z Mojco Balant, **Waschrumpel** (6-/5, 220 m) in **Hühnerleiter** (5+/3-4) z Marinko Rojko, **Serengeti** (6/5, 280 m) pa z Boštjanom Kraljahom. Vse smeri se nahajajo v različnih stenah Grazer Berglanda. Bil pa je Strmi tudi v ljubih mu gorah. S Tomijem Majerjem in Igorjem Videčnikom je plezal kombinacijo **Skalaške in Gorenske smeri** v severni steni Triglava (V+/IV, 1000 m), opazili so še naveze v Bavarski in Slovenski smeri.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

NOVICE IZ TUJINE

Japanese alpine news

V junijski, sicer 10. številki te japonske revije v angleščini, je nekaj zanimivih prispevkov tudi za nas. Eden je o mednarodnem gorskem muzeju v Nepalju. Avtor Akira Takahara je bil drugi japonski prostovoljec za delo v muzeju, in sicer od aprila 2004 do aprila 2006. Preučeval je možnosti za njegovo finančno neodvisnost, medtem ko je njegov predhodnik Hisao Ando skrbel za postavitve razstave in stalne zbirke, predvsem v sodelovanju z vodstvom. Ob zgodovini o nakupu 5 ha velikega zemljišča in gradnji 3100 m² velike zgradbe (poleg stranskih zgradb) govori pretežno o japonski finančni in organizacijski podpori. Omenja tri sektorje muzeja – alpinističnega, naravoslovno

zgodovinskega in etnološkega, in ob etnološkem posebej omenja slovenski delež, ki edini ob japonskem, avstrijskem in nepalskem izstopa kot posebnost. Ob knjižnici s 1800 izvodi lahko za pišemo, da Slovencev sploh ni. Morali bi poskrbeti za prevode v angleščino vsaj za nekaj ključnih knjig slovenske alpinistične in planinske zgodovine ali za povzetek te literature. Letno število obiskovalcev je v »njegovih« dveh letih s 34.400 naraslo na 55.000, pa tudi naprej še narašča po približno 10.000 na leto. Večina je Nepalcev in Indijcev, veliko je šolskih ekskurzij, med tujci (10 %) pa je skoraj polovica Japoncev, sledijo Britanci, Korejci, Francozi itd. A prav tujci prispevajo skoraj polovico vstopnine in tako zagotavljajo muzeju samostojno »preživljanje«. Slovencev ne omenja, a po mojem osebnem opažanju jih ne najdemo v muzejih in v knjigarnah, pač pa predvsem v trgovinah.

V alpinističnem delu predstavlja nekaj imenitnih prvenstvenih vzponov Japoncev (Kamet, Geladaindong, Dingjung Ri, Kalanka, Teng Kangpoče, Aljaska itd.) in drugih (Singunian v Sečuanu, Kellog – Johnson), Vasuki Parbat (Fowler – Ramsden). Harish Kapadia poroča o najpomembnejših dosežkih v indijski Himalaji (brez Slovencev), Karrar Haidri pa v poročilu o Karakorumu omenja Kozjekovo nesrečo na Mustang Towerju. Za K7 govori le o dveh uspešnih odpravah brez drugih podatkov. Dodan je še seznam pomembnejših japonskih vzponov ter nesreč (plaz na Kula Kangriju). Raziskovanje: Japonci že desetletja sistematično raziskujejo obhimalajska in čezhimalajska pogorja v Tibetu, Sečuanu in sosednjih deželah. Ob tem so jim same gore (večinoma še nepreplezani pet- in šesttisočaki) le eden od ciljev, drugi so pa geologija,

narava in reke, kot so Jarlung, Mekong, Jangtse itd. Rezultat so védenja o geoloških gibanjih, ledenikih in razvoju ledeniških jezer, odkrivanje prehodov himalajskih rek v ravnine Indije, Burme, Laosa, Kitajske ter spoznavanje neznanih gora v vmesnih grebenih. Te reke kot stisnjen snop oblivajo vzhodni konec Himalaje, dokler se v ravnini spet ne razidejo vsaka v svojo smer.

Najvišji slovenski prvenstveni vrh

Prav v japonski reviji smo morali naleteti na tabelarično razvrstitev odprav in narodnosti alpinistov po prvih vzponih na vrhove, višje od 6400 m. Tabela je leta 2008 sestavil Josef Hála iz Prage. Po odpravah (225,5) in po številu prvopristopnikov (235) je prva Japonska, Velika Britanija je pri odpravah druga, po plezalcih pa je druga Indija. Slovenija je pri odpravah 13. in 14. po prvopristopnikih. Štel je samo prvi vzpon in ne tudi drugega, čeprav iste odprave. Za vrh je štel glavne in stranske vrhove, če so le kotirani in presegajo okolico za vsaj 30 metrov. Mešano odpravo je razdelil na polovico (po 0,5). **Slovenecm šteje najvišji prvenstveni doseženi vrh Koto 8296 m na Zahodnem grebenu Everesta, ki sta ga 12. maja 1979 dosegla Dušan Podbevšek in Roman Robas**, ko sta iskala nadaljevanje smeri nad počjo, kjer sta svoj poskus končala Marjan Manfreda in Viki Grošelj. Resnično je ta kota lepo in dovolj visoko ločena od glavnega grebena, tako da se z nje niti ne more nadaljevati vzpona po Zahodnem grebenu. Kljub temu sta opremila še zadnje težko mesto pred Rumenim pasom in tako olajšala iskanje smeri navezi, ki je naslednji dan dosegla vrh Everesta. Doslej smo navajali kot najvišji prvi po Slovencih doseženi vrh Jalung Ri, ob prvem vzponu Metoda

Kota 8296, zadaj vrh Everesta FOTO: DUŠAN PODBEVŠEK

Humarja, Ljuba Juvana, Girmi Dordžija in Valungčung Dorzija leta 1965, navajan kot Kota 7535 v jugozahodnem grebenu Kangbačena. Zgodovina, tudi alpinistična, je torej dinamičen proces, kjer se vsake toliko izpod naplavin časa prikaže kako novo dejstvo. Upoštevajmo ga!

Tone Škarja

PISMA BRALCEV

Al' prav se reče Žrd ali Sart?

Zahvaljujem se Milanu Gregu, ki me je v julijski številki opozoril na moje nepoznavanje imenoslovja gora nad Rezijo. V svojem pismu je kritiziral moj opis ture po zahodnem grebenu na vrh gore z italijanskim imenom Monte Sart. Za ta greben naj bi uporabljal napačno slovensko ime Ždrinica, za vrh pa Žrd. Pravilno naj bi bilo Indrinica in Sart. Napotil me je na knjigo Pavle Merku, Slovenska krajevna imena v Italiji. Priročnik je res zelo zanimivo in poučno branje, ki mi bo v pomoč pri prihodnjih pisanjih.

Vendar pa še vedno ne vem, ali sem res naredil nepotrebno napako ali pa je morda vse skupaj tako zapleteno, da je težko komur koli z gotovostjo trditi, kaj je prav in kaj ne. Znanstvenim dognanjem zelo zaupam, zato ne dvomim v strokovno upravičenost v priročniku naštetih slovenskih imen. Toda kaj pa vsakodnevna raba? Pregledal sem vsvo literaturo na svojih policah, kjer nastopata Žrd in Ždrinica. Ti imeni uporablja Tine Mihelič v vodniku po Julijskih Alpah, prav tako Andrej Mašera v vodniku po Zahodnih Julijskih. Zemljevid PZS Julijske Alpe, zahodni del navaja Sart in Žrd, prav tako pa Ždrinico za koto v grebenu. Atlas Slovenije vrh imenuje zgolj Žrd. Lani izdani zemljevid Alpski svet – zahodni del (Kartografija) ima M. Sart in Žrd, imena grebena pa ne omenja. Podobno ima novi Sidartin zemljevid Julijske Alpe. Celo Dario Marini in Mario Galli v italijanskem vodniku Alpi Giulie Occidentali iz leta 1983 omenjata slovensko ime Žrd, a pravita, da ni znano v Reziji. Pač pa pri opisu vzpona po zahodnem grebenu Indrinizza v oklepaju zapišeta slovensko ime Ždrinica! V naši reviji se o Žrdi prvič piše sele leta 2005, ko Jana Remic v oklepaju zapiše tudi ime Sart. Google danes najde čez tisoč strani z imenom Žrd. Res pa zdaj, ko iščem ime Sart, najdem tudi dokumente, ki ga omenjajo kot slovensko ime te gore.

Zanimivo pa je, da Google besede Indrinica sploh ne najde, besedo Ždrinica pa zgolj ob omembi naše ture in v Tumovi knjigi. Morda le nista tako zelo znani,

kot omenja g. Grego v svojem pismu, če se še nikomur nista zapisali! Indrinice mi tudi ni uspelo najti v nobeni od meni dosegljivih gornjskih knjig.

Ugotavljam, da sploh nisem mogel vedeti za drugi imeni kot Žrd in Ždrinica. V hribe hodim za zabavo in se v strokovno imenoslovje poglobim le takrat, ko se pojavi kak dvom. V tem primeru ob razširjenosti zapisanih imen dvoma ni bilo. Jezik je živa stvar, desetletja uporabe določenega imena naredijo svoje in verjetno je nemogoče prisiliti vse tiste, ki poznajo današnje ime, da se bodo zaradi strokovne napake, storjene pred skoraj stoletjem, sedaj navadili na nekaj drugega. Vsekakor ni dovolj, da je »pravilno« ime zapisano neke v strokovni literaturi v knjižnicah, nihče pa se resnično ne potruji spremeniti vsakodnevne rabe. Upajmo, da bo to dopisovanje prispevalo k temu oziroma spodbudilo vsaj kak konstruktiven dvom.

Gospodu Gregu pa moram pojasniti, da ni prav razumel mojega odstavka o skrivnostni stezi s planine Kanin na preval Peravo. Drobne pikice so namreč narisane na Tabacovem zemljevidu in na stari jugoslovanski specialki visoko zgoraj čez stene Vrha Krnice prav na preval. Na novo markirana pot pa pripelje s planine Kanin navzdol precej nižje na planino Grubja. Slednjo sem seveda videl, saj je na terenu dobro označena, toda tista zgoraj vznemirja mojo raziskovalno žilico!

Andrej Stritar

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvja, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Justi Carey, Roy Clark:
TREKKING IN SLOVENIA: The Slovene High Level Route

Cicerone Press,
maj 2009 (mehka vezava; 224 strani;
barvne fotografije; cena 20,75 €)

LITERATURA

Tomaž Humar

Bernadette McDonald: Tomaž Humar; prevedla Marjeta Gostinčar Cerar. Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana, 2009.

Vsak človek je zase svet, čuden, svetel in lep kot zvezda na nebu ...

Vsak tiho zori, počasi in z leti, a kamor že greš, vse poti je treba na novo začeti.

...

(Tone Pavček)

Zadnja leta je alpinističnoliterarni prostor zaznamovala serija izdaj in prevodov knjig o življenju in filozofiji alpinistov: najprej o tujih Marku Twightu in Paulu Pritchardu, letos pa še dolgo pričakovana knjiga Ožarjeni kamen Frančka Kneza in knjiga o Tomažu Humarju. Avtobiografija o Tomažu ni lahka zgodba. Zaradi misli in mnenj, ki so si često diametralno nasprotna, in ob upoštevanju razvpitosti 'primera' Humar je odločitev Bernadette McDonald, da se je zakopala v mozaik strasti in prepletov številnih zgodb, občudovanja vredna. Še večji pogum pa gre pripisati Tomažu, ki je dodatno razgalil svoje poglede na alpinizem in svet, zlasti pa svoje osebno življenje in intimo. Seveda pa nič več, kot je sam hotel.

Osnovni okvir zgodbe so kritični dnevi v začetku avgusta 2005 med Tomaževo odpravo v Rupalsko steno Nanga Parbata, ki kot žaluzija počasi, a vztrajno

razkrivajo pogled na mozaik zgodb in usod, ki so močno zaznamovale Tomaža, njegovo življenje in tudi izoblikovale njegov odnos do nam vsem ljube dejavnosti. Knjiga je pravzaprav zbirka utrinkov iz odpravnarskih dnevnikov, predvsem pa številnih zapisov in intervjujev. Velikokrat avtorica skoraj dobesedno povzema razne zapise in jih ne komentira, kar nekajkrat pa precej direktno komentira izjave Tomaževih sodobnikov. Očitno je tudi avtorica, kljub precej objektivni drži, vseeno nekoliko podlegla Tomaževemu šarmu. Mogoče pa prav zato Tomažev odnos do plezanja, njegov 'šraufovski' obešnjaški humor in nastop še bolj pestro zaživijo pred nami.

Nesporno smo dobili zapis o življenju, razmišljanju, filozofiji, verovanju in hrepenenju človeka, ki je brez dvoma postavil nekaj mejnikov. Nedvomno sta tako Nuptse kot Reticent Wall vrhunska vzpona, še bolj nedvomno sta Daulagiri in Nanga Parbat najbolj medijsko izpostavljeni odpravi in gotovo so Šiša Pangma, Anapurna in Cholatse najbolj skrivane odprave v zgodovini slovenskega alpinizma. Vmes pa še Ganeš, Ama Dablam, odprava treh vrhov, Aconcagua, Jannu, vse odprave, ki so zaznamovale sodobni alpinizem. Zato je knjiga tudi kronika slovenskega alpinizma, seveda skozi oči in s perspektive Tomaža Humarja.

Bralcu bo knjiga gotovo všeč, saj je pripoved gladka in dovolj napeta, da jo težko odloži pred koncem. Alpinistom ali pa neposredno omenjenim pa se bo knjiga malo zataknila. Skoraj gotovo ne bo vse všeč sodobnikom, ki so po sili razmer pristali v zgodbi, pa tudi Tomažu kakšen stavek najbrž ni čisto pogodu.

...

Tako živimo ljudje.
Vsak zase krmari k pogrebu.
Svetloba samo
nas druži kot zvezde na nebu.

...

Zato mogoče stih iz Pesmi o zvezdah tudi nam sporočajo, da imamo kljub različnim pristopom in različnim pogledom vendar veliko več skupnega, da je alpinizem tista svetla točka, ki nas kljub

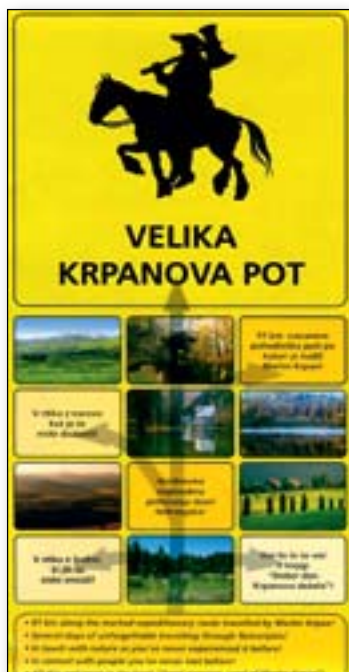

promislekom veliko bolj druži, kot razvaja. Tako nekako z veliko bolj spravljivimi toni se v zadnjem poglavju knjiga tudi zaključí. In ne kot se pesem konča, ampak naj zvezda še dolgo sveti in že danes nestrno pričakujem naslednjo knjigo, ki bo gotovo popolnoma drugačna.

Peter Mežnar

Kjer je Krpan (menda) tovoril sol

Velika Krpanova pot / MBT park Notranjska, zemljevid, Geodetski zavod Slovenije in Notranjsko-kraški regionalni zavod za turizem : Postojnska jama, 2006

Pivška kotlina, Javorniki in Cerkniško jezero tvorijo območje, ki zaradi samote in obsežnosti navdušuje tako pešce kot kolesarje. Obojim se ponujajo številne gozdne ceste in poti, s katerimi je tisti svet na gosto prepreden. Zemljevid, ki je izšel že pred časom, bo tudi danes prišel prav vsem »gozdovnikom«, ki se bodo potikali po planotah, slemenih in vrhovih Notranjske – krajih, ki jih je zaznamoval junak Martin Krpan, doma »z Vrha pri Sveti Trojici«. Kje zares je to bilo, se »prepirajo« še danes, dostikrat se vas Vrh omenja v povezavi z Lonico in cervkijo Sv. trojice, nekateri vidijo vas Vrh v dolini Vlačno pod Lonico ... Mi pa pojdemo na pot – morda se nam bo zazdelo, da Martin ravnokar tovariš sol tam nekje čez javorniške hribe.

Zemljevid ima dve strani. Na eni je v merilu 1 : 30 000 prikazana Velika

Krpanova pot, ki se prične na železniški postaji v Pivki in po 91 prehojenih kilometrih konča na železniški postaji v Postojni. Poleg same poti so na zemljevidu prikazane še izjemne naravne in kulturne znamenitosti (14 rdečih krogcev) in ključne točke (informacije, hrana, prenočišča; 14 modrih krogcev). Na karti so napisana tudi osnovna navodila za hojo po poti (najmanj tri dni, večja zaloga vode za prečenje suhih Javornikov ipd.). Merilo zemljevida je zelo dobro in bo pohodnike (poleg tabel, ki označujejo pot) varno vodilo preko planjav in gozdov. Na poti bodo obiskali Šilentabor nad Knežakom, Jurišče v vnožju Javornikov na Pivški strani, se pribili čez Javornike v Laze pri Gorenjem jezeru (na Cerkniškem jezeru), šli do Loške doline, preko Loške planote na Slivnico in skozi Rakov Škocjan do Postojne. Gotovo je ta pot ena najbolj samotnih pohodnih poti pri nas in vodi skozi neokrnjene predele, kjer je družba najpogosteje divjad in – morda kakšen kolesar. Namreč, druga stran zemljevida v merilu 1 : 50 000 prikazuje MTB park Notranjska – splet klesarskih poti, ki segajo vse od Nanosa na severu do hrvaške meje v snežniških gozdovih na jugu in od Razdrtega na zahodu do Loške doline in Cerkniškega polja na vzhodu. Na karti je prikazanih 10 kolesarskih poti z dolžino, težavnostjo (1-10), skupno višinsko razliko, približnim časom vožnje, shematskim prerezom in opisom – v slovenskem in angleškem jeziku (enako je pri Veliki Krpanovi poti). Z izjemo ene od poti so vse enodnevnne, le Medvedova dežela zahteva dva dni pritiskanja pedal. Poti so speljane večinoma po obstoječih cestah (mnogo je še makadamskih), le sem in tja zavijejo na kakšen kolovoz.

Zemljevid bo skupaj s knjižicama Kolesarski vodnik MTB park Notranjska (Jure Požar) in Dober dan, Krpanova dežela: sprehodi po notranjskih poteh (Drago Kolenc) odlična popotnica. Kar mi je pri tem še posebej všeč, je sožitje pešcev in kolesarjev – na istem zemljevidu, na istih poteh, v isti samoti. Želim, da bi oboji spoštovali predvsem izjemno ohranjeno naravo Notranjske in s seboj vzeli le – lep spomin. Avtorji poti in zemljevida pa so naredili odlično delo – odkrili so svet, ki ga večinoma dokaj slabo poznamo. Lep je na svoj način tisti svet v vseh letnih časih - poleti, ko gozdovi dajejo senco, jeseni, ko listje zažari v toplih barvah, pozimi, ko Javorniki ogluše v debeli snežni odeji (takrat kolesarski del zemljevida ne pride v poštev) in na pomlad, ko se oglase ptice in vzcveto širne planjave. Srečno pot.

Marjan Bradeško

Strokovni posvet o obnovi koč na Doliču

Posveta obnovi koč na Doliču na Ministrstvu za okolje in prostor – Agenciji RS za okolje (ARSO) so se 16. junija 2009 udeležili mag. Tomaž Pogačar, namestnik generalnega direktorja, Gregor Sluga, vodja sektorja za prizemno meteorološko mrežo, Danilo Škerbinek, član predsedstva IKAR, Mednarodnega združenja za gorsko reševanje, dr. Jože Duhovnik, dekan Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani, Martin Solar, Triglavski narodni park, Marko Podrekar, ministrstvo za gospodarstvo, Peter Torkar, župan Občine Gorje, Marica Okršlar, Planinsko društvo Gorje, Franc Benedik, predsednik Meddruštvenih odborov planinskih društev Gorenjske, in mag. Franc Ekar, predsednik Planinske zveze Slovenije, ki je posvet tudi sklicala.

Planinsko postojanko na Doliču, ki stoji na sedlu med Šmarjetno goro in Kanjavcem in je v lasti in upravljanju PD Gorje, so razmere letošnje zime popolnoma uničile. Domnevni vzroki so izjemno velike snežne padavine, močni vetrovi in s tem snežni nanosi ter zapolnjena korita plazov. Ugotovili so, da je naravna nesreča popolnoma uničila planinske objekte v vrednosti najmanj 2 milijona evrov. Na posvetu so po razpravi sprejeli določene sklepe, ugotovitve in zaključke. Najpomembnejši so bili:

- Zaradi občutljivega in gorsko varovanelega področja narodnega parka bi morala obnova potekati na obstoječi lokaciji in zemljišču v lasti PD Gorje. Spremembe lokacije in pridobivanje za to potrebnih soglasij bi časovno

oddaljile gradnjo za najmanj pet let.

- ARSO da pobudo na Ministrstvo za okolje in prostor za izpopolnitev obstoječe Komisije za snežne plazove, saj je nekaj članov omenjene komisije v času od njene ustanovitve preminulo. ARSO v imenovanje predlaga svoje ustrezno usposobljene uslužbenke.

- PD Gorje v največji možni meri zbere vse možne, tudi najstarejše podatke o stanju plazov, vključno z zadnjim, ki je povzročil uničenje Doliča. Nadalje poišče izdelovalca idejno-projektne zasnove, s katerim bi pripravili predloge in osnove za sanacijo objekta, predlagali varno lokacijo oziroma predloge zavarovanja obstoječe lokacije pred snežnimi vplivi, njihovo težo, plazenji. Pripraviti se mora tudi aproksimativna ocena vrednosti obnove. Želeno je tudi, da se pripravi predlog terminskega plana aktivnosti za sanacijo, rekonstrukcijo in obnovo Doliča.

- Investitor PD Gorje pri pripravi idejnega načrta nadomestne gradnje pridobi strokovno mnenje Komisije za snežne plazove pri Ministrstvu za okolje in prostor.

- Izgradnja obnove planinske postojanke Dolič mora upoštevati načela, da je projekt prijazen okolju, da v kar največji meri upošteva ekološka in funkcijska načela današnjih planinskih koč, uporabo sodobnih materialov in tehnologije.

- Pričakovani viri financiranja: zavarovalnica, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za gospodarstvo, fundacija športnih organizacij, evropski socialni skladi, sredstva za razvoj podeželja, solidarnostne denarne društvene nabiralne aktivnosti za pomoč pri obnovi planinske postojanke. Za podporo pa se zaprosi tudi sosednje države in evropske alpske planinske zveze, združenja ...

- Triglavski narodni park, Planinska zveza Slovenije, Ministrstvo za okolje in prostor – ARSO in Fakulteta za strojništvo naj proučijo pobudo za uvedbo sodobnega energetskega vira v gorskem svetu, prijaznega za namene planinskih postojank, in predlog najoptimalnejših transportnih ter logističnih sistemov za namene oskrbovanja ter gospodarjenja visokogorskih planinskih postojank.

- Vlado RS se zaprosi za odobritev brezplačnih helikopterskih prevozov za namene odstranitve ruševin uničene koč in za pripravo sanacijske projektno dokumentacije.

Franci Ekar

KA, KŠP, KOTG, KTTS

Komisije (KA, KŠP in KTTS) so od Olimpijskega komiteja Slovenije končno dobile rezultate kategorizacije. Pri Komisiji za alpinizem je kategoriziranih 14 oseb v

Tik pred zaključkom redakcije nas je pretresla žalostna vest, da je umrl Igor Maher, prvi tehnični urednik, ko je sedanje uredništvo septembra 2001 prevzelo urejanje Planinskega vestnika. Igor je z veseljem zahajal v gore, fotografiral in o tem veliko tudi pisal. Bil je dejaven na številnih področjih, kar se je odražalo tudi v naši reviji, kjer je urejal tudi prispevke o varstvu narave. Ko ga je invalidnost pred leti priklenila na voziček, ni odnehal – napisal je kolesarski vodnik, se ukvarjal z ekologijo, obnavljal kale na Krasu – in neumorno pisal. Igor nam vsem ostaja v spominu kot izjemno prijeten, razgledan in dejaven človek, ki ga življenjske težave niso ustavile – in je vsem nam zaupstil veliko lepega in dobrega.

Uredništvo

Prijaznost!

V minuli številki smo objavili fotografijo znaka prepovedi vožnje in kolesarjenja po gozdni cesti pri nas. Malo po objavi sem na Islandiji ob lesi na začetku doline naletel na tu prikazani napis. V prevodu pravi:

»Hoffellsjökull (to je ledenik)

Dostop do Vatnajökulla v bližini Hornafjörðurja.

Dobrodošli, turisti. Nahajate se na posesti Hoffell in Midfell.

Uživajte v naravi. Potujete na svojo odgovornost.

Kampiranje ni dovoljeno, prav tako odnašanje česar koli, razen če vam lastniki tega ne dovolimo.

Prosimo, zaprite leso.«

Mar ni to prijazno?

Andrej Stritar

mednarodnem razredu, ena v perspektivnem razredu in 13 v državnem razredu. Komisija za športno plezanje ima v svojih vrstah 16 oseb z mednarodnim razredom, 12 s perspektivnim, 10 z državnim in 12 z mladinskim. Pri Komisiji za tekmovalno turno smučanje je kategoriziranih 8 oseb v državnem razredu. Poleg ustaljenih programov potekajo priprave za odpravo v Indijo (Rimo III in Gharwal), katere člani morajo pridobiti dovoljenja. KŠP in KA sta šele junija prejeti sklepe Ministrstva za šolstvo in šport o sofinanciranju programov, kar je relativno pozno. Kljub temu je delo potekalo nemoteno. Glavnina izpitov za alpiniste je zaključena. Kandidate čaka samo še izpitna tura, ki jo morajo opraviti do konca septembra tega leta.

Začetnega alpinističnega tečaja v kopni skali na Kamniškem sedlu se je udeležilo 13 tečajnikov in šest alpinističnih inštruktorjev, ki so v štirih dneh splezali nekaj smeri in si nabrali novih izkušenj in znanj.

Sicer smo pa vsi skupaj dopustniško naravnani, zato bo več novic septembra, ko na pot odhajajo nekatere odprave.

Matjaz Šerkezi

ALPE *Kot jih vidijo ptice*

V zadnjih 150 letih smo izgubili več kot polovico ledenikov.

Severna stena Matterhorna (Švica)

»ALPE – kot jih vidijo ptice« je **mednarodni projekt**, s katerim predstavljamo celotno verigo Alp, kot izjemen in enkraten geološki, geografski, biotski, kulturni ter gospodarski prostor. Projekt pokriva celotne Alpe in zajema države: **Monako, Francijo, Italijo, Švico, Liechtenstein, Nemčijo, Avstrijo** in **Slovenijo**.

Fotografije: Matevž Lenarčič

Besedilo: Janez Bizjak in 15 vrhunskih strokovnjakov iz vseh alpskih držav.

Uvod v knjigo so prispevali:

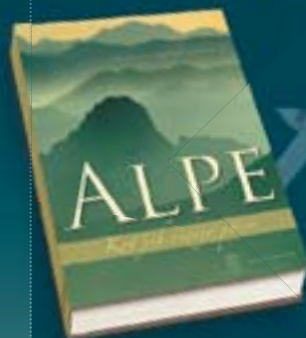
sir Christian Bonington, svetovna alpinistična legenda,
Koichiro Matsuura, generalni direktor UNESCO,
Marco Onida, generalni direktor Alpske konvencije.

www.panalp.net

Matevž Lenarčič je posnel 100 000 novih fotografij Alp iz zraka.

V knjigi velikega formata (512 strani, 27 x 37 cm) je **250 najboljših fotografij**.

Monografija izide **aprila 2009** v slovenskem in angleškem jeziku.

Cena monografije je **49,90 €**.

Za naročnike Planinskega vestnika le 44,91 €.

a new challenge takes off

P/WARM IDEAS

www.garmont.com

PRISTOPNI ČEVLJI – STICKY DRAGON GTX ZAVEZOVANJE DO KONIC PRSTOV IN ZAŠČITA V PETNEM DELU PODPLATA OMOGOČATA KVALITETNO PLEZANJE. GUMIJASTA ZAŠČITA PRSTOV IN OJAČANO USNJE ZA VEČJO ODPORNOST. ODLIČNA PODPORA, IZJEMNA STABILNOST, BLAŽITEV SUNKOV, NEVERJETNO UDOBJE IN VIBRAM PODPLAT SO VZROKI ZAKAJ JE DRAGON TAKO PRILJUBLJEN.

VRHNJI MATERIAL: 1,8 MM VODOODBOJNI SEMIŠ IN 3D MREŽICA **PODLOGA:** GORE-TEX XCR ALI UMETNA TKANINA **PODPLAT:** VIBRAM CROSSOVER **MASA:** 455 G (1/2 PARA, ŠTEVILKA 8 UK) **UPORABA:** LAŽJE TURE/ HITRI VZPONI – PRISTOP – BALVANSKO PLEZANJE

GARMONT

challenge the elements